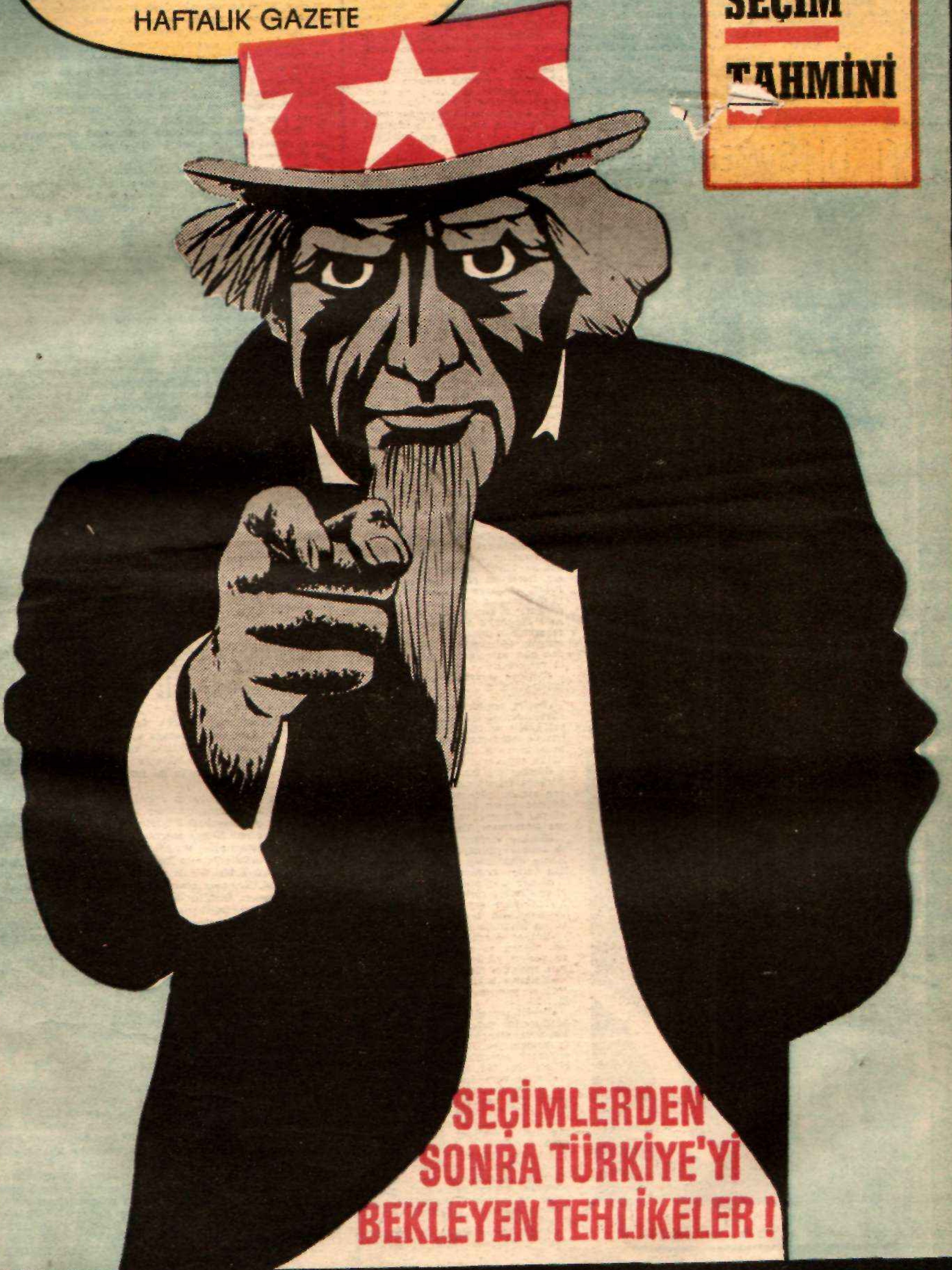
YÖN

HAFTALIK GAZETE

YÖN'ün SEÇİM TAHMİNİ

SEÇİMLERDEN SONRA TÜRKİYE'Yİ BEKLEYEN TEHLİKELER !

Yıl: 4 - Sayı: 130 24 EYLÜL 1965 125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Altın yumurtlayan tavuk!..

8 Eylül 1965 tarihli Cumhuriyet gazetesinin iç sayfalarında gözden kaçabilecek ufaklıkta, tüm gençliği ilgilendiren bir haber vardı: AP Genel Başkan Vekili Talât Asal, «Bugünkü Anayasa muvacehesinde sosyalizm Türkiyeyi komünizme götürür. Sol, Atatürk hukukunun, düzeninin ve devrimlerinin dışındadır. Solcu, Atatürkçü değildir. Yapmak istedikleri Atatürkün yaptıklarını yıkmaktır»!

Evet, sayın okuyucular yanlış okumadınız. Bu «vecize»yi A.P. Genel Başkan Vekili söylemiştir. Demek bunlara göre, tüm gençlik böyledir. Bu sözler demagojiden başka bir şey değildir, maddesel dayanağı yoktur.

Artık her önüne gelen Atatürkü kalkan olarak kullanmaya başlamıştır. Böylesine ulu bir önderin günlük kavgalara karıştırılması acıdır. Ben Atatürkçüyüm, benden olmıyanlar ona karşıdır diyenler, arasında onun eğitine, heykeline ve devrimlerine karşı en âdi hareketleri yapmaktadırlar.

Olayların ışığı altında gerçek Atatürkçülüğe lâyık olarak, biz solcuları görmekteyiz. Diğerlerine asla Atatürkçü değil demiyoruz. Biz inanıyoruz ki, baştaki 3 - 5 kişinin kötülüğü tüm topluluğa teşmil edilemez.

Atatürk şahsiyetli bir dış politika taraftarı idi. Zamanında hangi ideolojiden olursa olsun her devletle dostane münasebetler kurmaya muvaffak olmuştu.

Sosyalistler de Atatürkle aynı paraleldedirler Onlar da uydu bir devlet olarak yaşamayı millî haysiyetleri ile asla bağdaştıramazlar Bunun sonu mu komünizme gider?

Sosyalistler de Atatürkle aynı paraleldedirler. Onlar da yabancı sermayenin ekonomik bağımsızlığımızı engelleyici bir unsur olduğuna inanmışlardır. Bundan dolayı sanayiinin kilit noktalarının devlet elinde bulunmasını ulusal kalkınmamız için ilk şartlardan biri olarak görürler Bunun sonu mu komünizme gider?

Atatürk fakir milletlerin sömürülmesine şiddetle karşıydı. O, Yirminci Yüzyılın emperyalizme karşı ayaklanan ilk insanıdır.

Sosyalistler de Atatürkle aynı paraleldedirler Onlar da 30 milyonun insanca yaşama düzeyine ulaşması için tüm güçlüklere seve seve katlanacaklardır Bunun mu sonu komünizme gider?

Atatürk, Türk köylüsünün memleketin hakiki efendisi olduğunu söyleyerek ona gerçek değerini vermişti.

Sosyalistler de Atatürkle aynı paraleldedirler. Onlar inanmışlardır ki, ulusumuzda mutlu bir azınlık vardır. Bu azınlık, nüfusumuzun yüzde 70 - 80 kadarını teşkil eden köylünün mutsuzluğu pahasına elde etmişlerdir bu mutluluklarını. Bu berbat düzeni değiştirmek, hiç olmazsa önlemek şarttır diye düşünürler. Bunun mu sonu komünizme gider?

Bu örnekleri istediğimiz kadar çoğaltabiliriz. Türk sosyalistlerinin en büyük dayanağı Anayasadır. Herşeyini oradan almaktadır. Fakat Anayasamız, şahsî çıkarlar yüzünden tam olarak uygulanmamaktadır. Bundan dolayı sayın Asal «Bugünkü Anayasamız muvacehesinde...» ibaresini kullanmamalıydı. İddialarına Anayasamızdan bâzı parçalar, en kesin cevabı verecektir:

«Türkiye sosyal bir hukuk devletidir» Md. 2.

«Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzurunu sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmıyacak suretle sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır» Md. 10.

«Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetmeksizin, kanun önünde eşittir. Hiç bir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz» Md. 11.

«Herkes vicdan ve dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Kimse dinî inanç ve kanaatlarından dolayı kınanamaz» Md. 19.

«Kimse düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz» Md. 20.

«Türkiyede yayınlanan gazete ve dergilerin toplatılması ancak hâkim kararıyla olur» Md. 22.

«Herkes önceden izin almaksızın, silâhsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahiptir» Md. 28.

«Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz» Md. 36.

«Devlet toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amacıyla gereken tedbirleri alır» Md. 37.

«Devlet veya âmme tüzel kişileri kamu yararına lüzum görürlerse özel mülkiyetteki gayri menkulleri kamulaştırır» Md. 38.

«Kamu hizmeti niteliğini taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hâllerde devletleştirilir» Md. 39.

«Devlet özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır» Md. 40.

«Devlet kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır» Md. 51.

Mürsel ENGİN

BASINDAN

Yeni Tanin

İskandil değil, iskandal !

Geçenlerde bir gazetede okudum. Güya İstanbul Üniversitesinden bir profesör, genç ilim adamlarıyla aydın düşünürler arasında bir ankete başlamış. Ankette sorduğu şeyler şunlarmış:

1 — Türkiye nasıl bir ekonomik ve sosyal sistemle kalkınabilir?

2 — Türkiye hangi siyasi blokta yer almalıdır?

3 — Türkiye'nin dostu hangi devlettir?

Sualler, yalnız bunlardan ibaret değilmiş, gazetenin rivayetine göre, bilim adamlarıyla düşünürlerin Vietnam ve San Domini olayları hakkında da fikirleri soruluyormuş.

Geçenlerde, galiba Amerikalılar, Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesinin genç mezunları arasında aşağı yukarı buna benzer bir ankete kalkışmışlardı da söktürememişlerdi. İlgililer bu garip anketi derhal boykot etmişlerdi. Pakistan'da da yine Amerikalıların yürütmek istediği aynı biçim anket derhal yasak edilmişti. Fakat İstanbul'da başlatıldığı yazılan anketi bir Türk Profesörü idare diyormuş Mesele yalnız bu noktadan biraz değişiklik arzediyor. Ama maksatta hiç fark yok.

Maksat, Türk aydınlarının yukarıdaki mevzularda nasıl bir tavır takındığını öğrenmektir. Güzel ama, böyle bir bilgi kimin ne işine yarar?

Sosyal ve ekonomik alanda bir kanaat iskandili tecrübesi midir? Maksat böyle bir deneme yapmaksa, böyl dosdoğru sorulmuş suallerle hiçbir gerçeğe varılamıyacağını, bu işten birazcık anlıyanlar dahi bilir. Umumi efkârı iskandil için yapılan anketlerde sualler çok daha dolambaçlı, çok daha ustaca sorulur. O halde, böyle kabak çiçeği gibi bir anket, erbabının elinden çıkmış olamaz.

Öyle ise bu işin içinde başka bir iş olmalıdır.

Yıllardanberi nasıl bir korku veya vehim içinde yaşatılmış olduğumuzu bilenler pekâlâ idrâk ederler ki, böyle suallere maruz kalanlar, aydın kişiler de olsalar, düşündüklerini samimiyetle açığa vurmazlar. Elbette birinci suale «liberal veya karma bir sistem» ikinci suale «batı bloku», üçüncü suale de «Amerika» karşılığını vermeği ihtiyatlı bir hareket sayarlar. Bazı yabancılar da dahil vatandaşlar hakkında fiş ve dosya tutanların bir hayli yekûna vardığı memleketimizde, kimse içini açığa dökemez.

Böyle bir anket sonunda elbette tahmin ettiğimi neticeler alınacaktır. İşin bu sonuca bağlanması kimin işine yarar? Herhalde

— Bakın, Türkiyede bilim adamlarıyla genç aydınlar ne düşünüyorlar? Bu kanaatların aksi istikametinde olanlar, sadece ajanlardan ibarettir diyerek, memleketin iç siyasetine karışmağa hazırlanmakta olanlar, ellerine bir nevi «hüccet», bir nevi «binek taşı» geçirmeği tasarlıyan kimseler olsa gerektir.

Şayet ortada gerçekten bir Türk profesörü varsa, o da bu manevraya bilerek veya bilmiyerek âlet oluyor demektir. Yoksa böyle bir anket, ilmin hiçbir alanına ışık tutacak mahiyette değildir.

Bu bir kanaat iskandili değil, benzerlerine defalarca şahit olduğumuz bir baskı ıskandalıdır. Bu işi yapmağa kalkışanlardan hesap sormamız lâzım!

SIYAVUŞGIL

YÖN'ün notu :

Evet, memleketimizde de bu gibi araştırma perdesi gerisine gizlenen casusluk faaliyetlerine bilerek. bilmiyerek âlet olanlar bulunmaktadır. Bu masum görünüşlü «araştırma» faaliyetlerinin altında nelerin yattığını öğrenmek için orta ve arka sayfa yazılarımızı okuyunuz.

TERCÜMAN

Boyabatlı Köylüler

Sinop'tan Boyabat'a, küçük bir otobüste düşe kalka gidiyoruz. Yol kenarları, orman bozuğu ve yer yer meşe koruları. Açıklıklarda hepsi ağaçtan biçilme ağaçsız köyler. Sulak yerlerde sebzeler, değirmenler, kuraklarda mısır tarlaları, tütünler ve üzüm bağları Oktay Rıfat'ın iki tuhaf mısraı dilime gelip duruyor:

«Yaman olur Boyabat'ın eşkini
Mehmet Selim donsuz kalmış kış günü»

Nasıl bir yer Boyabat? Köylülerin bir karış toprak için adam vurduğu diyar mı? Konya sahrası kadar çorak mı, Sinop gibi yeşil mi? İnsanları ağlar mı güler mi?

Küçük otobüsümüz som Boyabatlı köylülerle dolu. On tarafımızda tacir kılıklı biri, bir de şoförün patronu. Geri kalanımız tırhalli bir halli. Yanımda oturan köylüye bir sigara uzatıp söyleşmeye başlıyorum. Ötekiler de kulak kesildiler. Yanımdaki birşey unutursa, onlar tamamlayacaklar.

Bunlar, Ayancık ilçesine soğan götürüp satmışlar. Soğan fiyatları oynak. Ama bu sefer denk gelmiş. Herbirinin ceplerinde ikişer üçer bin lira. Yüzleri gülüyor.

— Asıl geçiminiz nedendir? dedim.

— Allah isterse çeltikten, dediler.

— Tarlalar sizin mi ağanın mı?.

— Ağanın da olur, bizim de..

— Topraksız ırgat çok mudur çevrede...

— Eh, olur... dediler. Toprağı yarıya işliyenler de çok...

— Kaça satıyorsunuz pirincin kilosunu

— Tüccara teslimi 260

— Peki tüccar kaça satar?

— Boyabatta bile 500...

— Vay canına! Daha insaflı bir alıcı çıkmıyor mu yahu?

— Ne insafı bey! Hepsi şirket olmuşlar. Birkaç bini olan gelip onlara katılmış. Feçber başkasına satamaz ki...

— Peki siz neden bir kooperatif kurup malınızı İstanbul'a sevketmiyorsunuz da bu bir kaç kişiyi bay ediyorsunuz?

— Bize kim yol gösterir bey, kim elimizden tutar bey? Belki sizin gibi efendiler yazarsınız da... a

— Sizin köyden okumuş bir lise mezunu, bir öğretmen filân çıkıp yol gösteremez mi? Öyle birini muhtar yapıp Kaymakam Bey'in yardımını da sağlayıp bir araya gelseniz olmaz mı?

— Öyle birini muhtar yaptıydık bey. Köye en büyük düşmanlığı etti. Külümüzü göğe savuracaktı. Onun için cahil mahil biz şimdiki muhatarlardan razıyız.

AHMET KABAKLI

YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyübeğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES : Yazı İşleri: Sümer sokak No: 16/8 Yenişehir — A N K A R A Telefon: 17 60 89 — İstanbul Bürosu (Satış İlân ve Abone İşleri): Mollafenari Sok No. 32 Cağaloğlu — İstanbul Tel: 22 95 70 — Posta Kutusu 512 İstanbul.

ABONE : Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L. Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L.'dır Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dır.

İ L A N : Beher sütunda santimi 25.— T.L. dır Sü. rekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez

YÖN — HAFTALIK GAZETE

ÇAKIŞ

YIKMAK... VE YAPMAK

Atatürk padişahlığı yıkmasa Cumhuriyeti kuramazdı, hilâfeti yıkmasa lâisizm yürürlüğe giremezdi, yeni yazıyı getirmek için eski yazı geleneğini yıkmak gerekti.

Medreseler yıkılmasa eğitim birliğine gidilemezdi. Milliyetçiliği yürütmek, ümmetçiliği yıkmakla mümkündü. Osmanlılık yıkılmadıkça Türklük kurulamazdı.

Büyük devletlerin koltuğu altında yürütülen Osmanlı dış politikasının yıkıntıları üstünde Atatürkün bağımsız dış politikası yükseliyordu.

Bazı şeyler yıkılmadıkça bazı şeyleri yapmak imkânsızdır.

Daha başka bir deyişle bazı şeyleri yapmak, ancak bazı şeyleri yıkmakla mümkündür.

YIKILANLAR

Türkiye'de son zamanlar bazı kurumların yıkılışı elle tutulur gözle görülür ölçülerde hızlanmıştır.

Ancak bu hızlılık o kurumların yıkılmasını istiyenlerin gayretlerinden ve gücünden ileri gelmiyor. Devrini geçirmiş, miadını doldurmuş, yaşama gücü kalmamış, anlamını yitirmiş kurumlar kendiliğinden yıkılmaktadırlar. Hattâ Türkiye içinden ve dışından gördükleri büyük desteklere rağmen yıkılmaktadırlar.

NATO

NATO 1969 yılında yirminci yılını doldurmaktadır. Daha şimdiden General de Gaulle Fransa'nın NATO'dan ayrılacağını ilân etmiştir. De Gaulle'ün deyişine göre Fransanın bağımsızlığına aykırı bu duruma dört yıl sonra son verilecektir. NATO eskimiştir. «NATO içinde reform» fikrine de Amerikalılar ve İngilizler yanaşmağa yatkın görülmüyorlar. Teklifleri reddediyorlar. Oysa değişen dünya politikası önünde NATO'nun anlamı kalmamış gibidir.

Türkiye bu bakımdan yakında acı bir imtihan geçirmiştir. Silâhlı kuvvetlerinin hemen hepsini NATO emrine veren Türkiye, Kıbrıs buhranında Yunanistanla karşı karşıya kaldığı ve bir saldırı ihtimaline yakın bulunduğu zaman Batılı dostlarından şöyle bir ihtar almıştır:

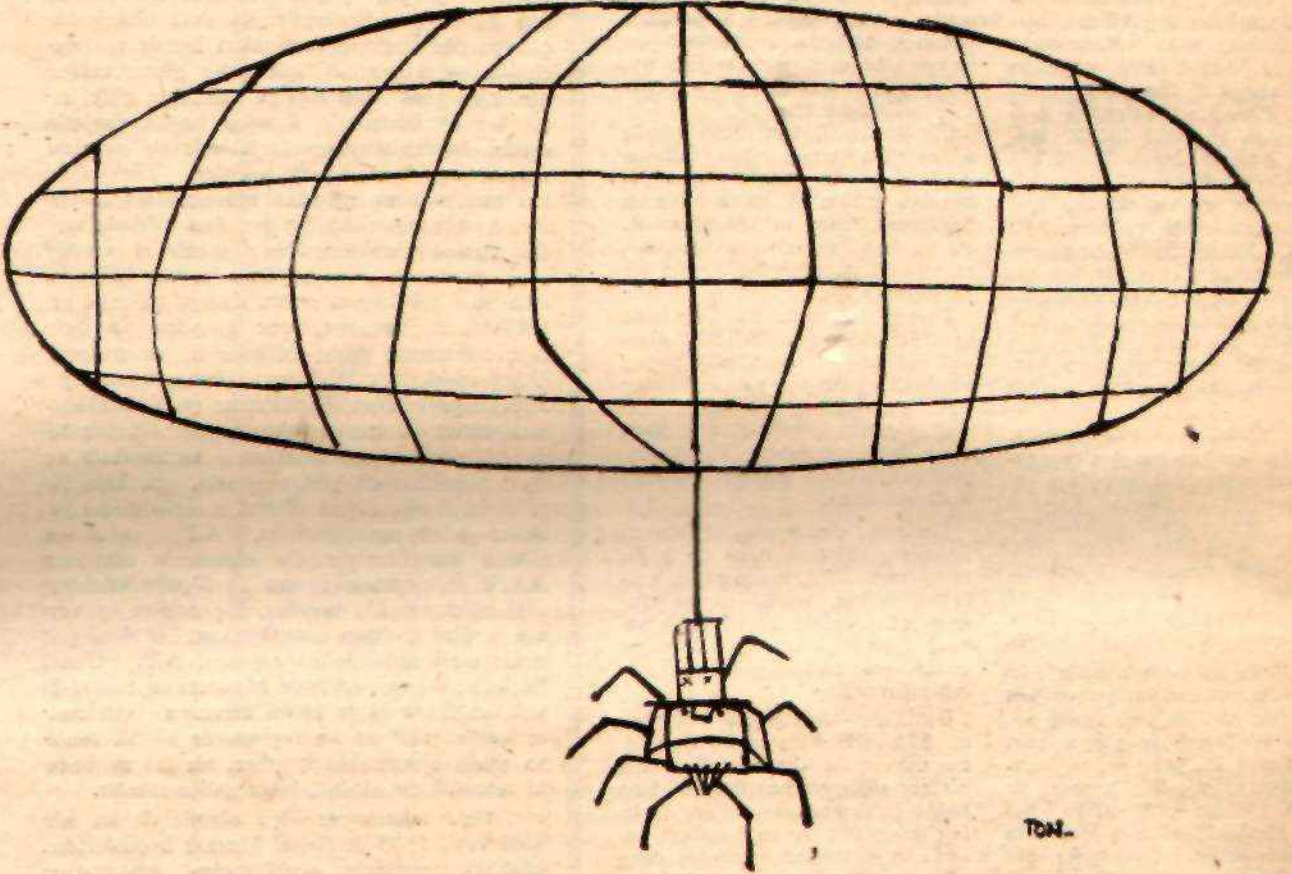
«Size verdiğimiz NATO silâhlarını ancak bizim müsaademizle kullanabilirsiniz.»

NATO antlaşmasının ancak Amerikan çıkarları gerektiğinde işletileceği dünden bilinen bir gerçektir. Çünkü NATO antlaşmasını işletebilmek NATO'nun en güçlü üyesi Amerika'nın isteğiyle mümkündür. Amerika'nın zor geçitlerde dostlarını değil kendi çıkarlarını kararlarına temel yapması şaşılacak bir olay sayılmaz. Tecrübe edilmiştir bu.

Ayrıca Türkiye'nin Amerika'ya verdiğiyle aldığı arasında yapılacak bir gerçek hesap Türkiye'nin bu konuda çok cömert davrandığını ve zararlı çıktığını ortaya koyacak niteliktedir.

Ama bugün Türkiye'de özellikle parlâmentoda NATO'ya karşı bir muhalefetten söz açılamaz. Parlâmentodaki hiçbir siyasî partinin dış politika görüşünde NATO ile bağlarımıza 1969'da son vermek dileği yoktur.

Buna rağmen NATO efsanesi Kıbrıs dâvasındaki acı tecrübelerle yıkılmıştır. Ve NATO Türkiye dışındaki nedenler yüzünden şimdiden çözülmüş bir antlaşmadır.

CENTO

Türkiye'de bir efsane daha vardır. 27 Mayıs sabahı vatandaşlar radyolarında «NATO'ya ve CENTO-ya bağlıyız» sözlerini sık sık işitmişlerdir. *Bununla beraber* CENTO'nun hiçbir işe yaramıyan bir anlaşma olduğu resmi çevrelerce de çoktan bilinen ama söylenmesi yasak ve tehlikeli bir gerçek idi. 27 Ma*yıstan sonra* CENTO'nun içyüzü daha da ortaya çıkmış ve Anglo-Amerikanların Ortadoğudaki çıkarlarını kontrol altına almak için imâl edilmiş bir kurum olduğu anlaşıl*mıştı. Ortadoğu petrollerine el koy*muş olanların menfaatleri hizmetinde idi CENTO... Bu bölgede CIA ile sıkı işbirliği yapıyordu. CENTO-nun Ortadoğudaki Yıkıcı Faaliet*lerle Mücadele Komitesi,* İran, Türkiye ve Pakistan'da kapitalist emperyalizmin sömürücülüğüne karşı çıkanlarla mücadele ediyor; bu uğurda para harcıyordu.

Bütün bunlara rağmen birkaç öncü kalem ve dergi dışında Türkiye'de CENTO'ya karşı muhalefeti savunan bir siyasi parti yoktu.

Ama olaylar gene politikacıların *önünden yürümüş.* Pakistan - Hindistan arasındaki Keşmir anlaşmazlığından doğan savaş zaten çürük bir temele dayanan CENTO'nun sonu olmuştur. Peyklik pollitikasına *son vermek istediği için Amerika'*nın hışmını çeken Eyüp Han'a CENTO'nun vereceği bir şey yoktur. Buna karşılık tarafsız politikanın şampiyonu Hindistan, Amerikan çı*karlarına şu anda uygun düştü*ğü için Amerika tarafından destek bulmaktadır.

Amerika kendi çıkarlarının icabını CENTO'dan üstün tutacaktır, çünkü *CENTO'nun hikmeti vücudu* Anglo-Amerikanların çıkarları üstünedir.

Bu gerçeği kavrıyamıyan çevrelerimizin gözü kapalı bağlı oldukları CENTO, *Türkiye'nin dışındaki* olayların etkisiyle yıkılmıştır.

ORTAK PAZAR

Bundan daha iki yıl öncesine kadar Ortak Pazar lâfından geçilmi*yordu* Türkiye'de... *Varsa Ortak* Pazar, yoksa Ortak Pazar... Geleceğimizin umudu, gelişmemizin itici gücü olacaktı Ortak Pazar... Ortak Pazar aleyhinde konuşmak vatan ihaneti idi... Ortak Pazara girmezsek dünyada yalnız kalacaktık... Ve efendim, Ortak Pazara girmezsek kuru üzümü, kuru inciri, fındığı, tütünü nereye satacaktık? Zaten dört beş önemli kalemde toplanıyordu ihracatımız... Geride kalanlar önemsizdi. Ortak Pazar da kapılarını bize kapatırsa ne olacaktık? Bakınız bu ihraç mallarında bize rakip olan Yunanistan Ortak Pazarda yerini alıyordu.

Ticaret Odalarının ve yabancı şirketlerin yemliğinden sebeplenen iktisatçılarımız kalemlere sarılmışlar veryansın ediyorlardı.

Ortak Pazar'a aday olmakla övünüyordu hükümetlerimiz...

Ortak Pazar konusunda yapılan görüşmeler heyecanla izleniyordu.

Ortak Pazar'a cephe alanlar bozguncu, komünistlerdi.

*Daha iki yıl geçmeden bu efsa*ne de çözülmüştür. Ve hiçbir ciddi muhalefet ortaya çıkmadan çözülmüş, yıkılmıştır. Sovyetlerle ilişkilerimiz Türkiye'nin ihraç mallarına *yeni ufuklar açacak niteliktedir.* Kapitalist ülkeler dışında ihraç mallarımızı değerlendirmek imkânları vardır. Fındıktan tütüne, ve üzüme varıncaya kadar Batı pazarlarına *satmakta güçlük çektiğimiz madde*leri Sovyetlere satmak ve karşılığında makine ve teçhizat alabilmek kapıları açılmıştır.

Bunun yanısıra Türkiye gibi bir ülkenin iktisadi kalkınmasının Ortak Pazar gibi kapitalist emperyalizminin örgütlerinden birine dahil olmakla değil, kendi millî güçlerini seferber etmek ve millî kaynaklarına sahip çıkıp işletmekle gerçekleşebileceği reddedilemiyecek ölçülerle ortaya çıkmıştır.

Ve Türkiye'deki Ortak Pazar efsanesi dünya politikasındaki gelişmelerle kendiliğinden çöküp gitmiştir.

VE DEVAM

Yukarıda sıraladıklarımız bir kaç büyük örnektir.

Türkiye'de kapitalist emperyalizmin büyük temsilcileri tarafından ayakta tutulmak istenen ne kadar kurum varsa kendiliğinden yıkılmaktadır.

Gecek kısa zamanlarda çığ gibi büyüyecek olaylar, bu yıkılışı daha da hızlandıracaktır. Burnunun ucunu görmiyen kör politikacılar ve kökü dışarda kompradorlar, dayandıkları kurumların yıkılıp gittiğini gördükçe hırslanmakta ve bu işleri solcuların marifeti olarak yorumlamaktadırlar. Oysa solcuların dünden bugüne yaptıkları iş, gerçekleri iyi görmek, ve gördüklerini yazmaktan başka birşey değildir.

Sosyalistlerin dün söyledikleri bugün nasıl gerçekleşmişse, bugün söyledikleri de yarın öyle gerçekleşecektir.

Türkiye iç ve dış politikasında kompradorların yönetiminden kopmak zorundadır. Türkiye davandığı kurumların yıkıntıları üstünde yeni bir yaşayışa, yeni bir dünya görüşüne, yönelmek zorundadır.

Daha doğru deyişle iç ve dış politikada Atatürk'ün gösterdiği yola girmek zorundadır Türkiye... Atatürk'ün antiemperyalist ve bağımsız siyasetine dönmeden yıkıntılar arasında bunalımlar ve sarsıntılar içinde kalacaktır.

Bu memleketin içinde hiçbir güçlü muhalefet görmeden yıkılan yozlaşmış kurumlar, Türk toplumunu yeni kurumlar aramaya götürecektir.

Yapmak için yıkmak gereklidir demiştik yazımızın ilk satırlarında...

Kompradorlar cephesi zaten bir yıkılışın içindedir. Dayandıkları kurumların yıkılışını gördükçe kendileri de yıkılmaktadırlar. Ama bu yıkılışlarını Türk toplumunun yıkılışı haline getirmeden onları etkisiz bırakmak, ve Türk toplumunun geleceğine uzanan gerçekçi kararlara doğrulmak Atatürk Türkiyesi devrimci güçlerinin ödevidir.

İlhan Selçuk

SEÇİM KAMPANYASI BAŞLADI

İlk gün, en büyük kalabalığı Türkiye İşçi Partisi topladı

Seçim kampanyasının en büyük özelliği, kütlelerde görülen büyük *ilgisizlik* oldu. *Malatyanın* gözbebeği İnönü dahi, doğduğu şehirde ancak 10 bin kişiyi toplayabildi. Elazığda kalabalık 4—5 bin kişiydi. Halbuki İnönü, Ma*latyada normal olarak* 30—40 bin kişiye hitap ederdi.

Bol paralı AP. teşkilâtının olağanüstü çabalarına rağmen, AP.'nın Doğu kalesi sayılan Erzurumda Demirel çok cılız bir kalabalık buldu. Birinci Demirkıratın lideri, bu kadar az bir kalabalık karşısında konuşma durumunda bırakılsaydı, valiyi ve parti yetkililerini başlar, sonra da çeker giderdi.

Seçmenlerin, yaşantılarına bir değişiklik getirmeyen seçim çekişmelerinden ciddi şekilde soğudukları açıktır. Buna karşılık yeni bir ses ve ümit getiren TİP Spor ve Sergi Sarayındaki ilk toplantısında tahminlerin çok üstünde bir işçi—aydın topluluğunu bir araya getirebilmiştir. (Bakınız: TİP yazısı.)

TİP, eski tip politikacıdan ümidini kesen ve inancını yitiren kütlelere, yeni bir ümit ve inanç verdiği ölçüde hızla gelişecektir.

AP. Genel Başkanı seçim kampanyasına «kardeşlik» teması ile başladı. Orduya ve gençliğe bol selâm gönderdi. «İkinci Menderes çok yaşa» sesleri ve «Ortanın solu Atatürkçülüğe ve demokrasiye ihanettir. Demokrasimizin büyük lideri hoş geldiniz» dövizleriyle karşılanan ikinci Demirkıratın lideri, Erzurum konuşmasında mazisini reddetti ve bol bol teminat verdi. Bu arada Kalkınma Plânını bir kenara iterek, Erzuruma yarım düzine fabrika vaadinde bulunmayı ve bozuk yolların yaptırılacağını söylemeyi unutmadı. AP.nın Haber gazetesi konuşma hakkında, «Demirel, elindeki 18 sayfalık metni büyük bir rahatlıkla okudu» diyordu.

İnönü ise, cepheden taarruza geçti. CHP. Genel Başkanı, «Yeni maceralara müsaade etmeyiniz... Eski demirkıratın mirasını paylaşmaktan başka esaslı hiç bir çabaları olmayan siyaset adamları, son 8 aylık müddet içinde neler yapmaya istidatlı olduklarını birer birer göstermişlerdir: İşçilerin dilekleri çabuk yoldan ölümle karşılanabilir, ticarette serbestlik farfaraları vurgun devrini açabilir. Dikkat..» diyordu. İnönü Elâzığda da «Bunlar plânı kuşa çevireceklerdir. AP. ye fırsat vermeyiniz» temasını işledi. Öyle görünür ki bu seçimlerde CHP. nin başlıca teması, «AP. yeni bir macera demektir. Maceraları ancak CHP. iktidarı önler» şeklinde olacaktır. Tabiî ki bu arada «tüccarlar kulübü» ve «yabancı şirket komisyonculuğu» temaları en geniş şekilde işlenecektir. Nitekim CHP. Genel Sekreteri Satır, Trabzonda bu konuları dile getirdi: «Bir bakanın, millî menfaatlerimizi hiçe sayarak, petrolümüzü, madenlerimizi gözünü kırpmadan yabancı şirketlerin avukatlığını yapar gibi millî menfaatlere uymayan davranışına hiç bir devirde rastlanmamıktır.

Bir Sanayi Bakanı düşününüz ki demirin, çimentonun, kalayın üç beş kişinin menfaatine karaborsaya intikalini önleyemeyecek kadar basiretten mahrumdur... A. P., üç beş kişinin menfaatine, müstahsili ve müstehliki ezen bir iktidardır.»

Turhan Feyzoğlu da Kayseride aynı temaları işlemekteydi: «Hayat pahalılığı İstanbuldaki birkaç ithalatçı ve bir kaç yabancı şirket temsilcisi için sıhhat işareti olabilir Onların yanaklarındaki kanı biraz daha arttırabilir. Fakat milyonlarca insanın yüzünü soldurmak pahasına..

Türkler demiryolu işletemez diyenlere rağmen, nasıl millî demiryolunu millî madenciliği gerçekleştirdikse, bugün savunduğumuz millî petrol dâvasını da yabancı petrol şirketlerinin inançsız davranışını kırarak mutlaka gerçekleştireceğiz.»

Gittikçe ağırlaşması beklenen bu hücumlar karşısında, frenklerin deyimi ile «banalite»den öte bir şey söyliyemiyen Demirel fena halde hırpalanacaktır. Eğer sinirleri dayanmaz ve muharabeyi kabul ederse, mücadeleden çok daha zararlı çıkacaktır. Esasen karşı tarafın amacı öyle görünür ki, çok kaçak güreşen Demireli meydana çekmektir.

Henüz TİP.'in dışındaki partiler, dış politika meselelerini ele almamışlardır. CHP. dış politika ve Kıbrıs meselelerine dokunmaktan dikkatle kaçınmıştır. Eğer İ*nönü—Demirel arasındaki*, Ürgüplünün Moskova gezisi dolayısiyle yarım kalan Kıbrıs tartışması da yeniden başlarsa, «seçimsu» yapmama geleneği yıkılmış*lerde dış politikayı tartışma konu* olacaktır.

Kampanyada yeni bir ses: TİP

Geçen Pazar, İstanbul'un tenha sokaklarını üstü açık bir Cadillac'la boydan boya geçen Amerikalı iki feza adamı, seyrek kalabalıkları el sallayıp selâmlar ve mukabilinde alkış beklerlerken, giriş kapısının üstünde «İşçi Kardeş, TİP senin nâsırlı ellerinin eseridir» yazılı bir band bulunan Spor ev Sergi Sarayı, coşkun bir kalabalığın alkışları ile sarsılıyordu. TİP, seçim kampanyasını, halkın bütün tahminleri aşan büyük ve sıcak ilgisi içinde açtı. Salon tıkabasa doldu. İlgililerin çökme tehlikesini ileri sürmeleri üzerine kapılar kapatıldı. Dışarıda kalan üç bin kişilik topluluk —içerde de 7 bin kişi vardı—, konuşmaları sonuna kadar hoparlörlerden izledi.

TİP- Genel Başkanı Aybar, kampanyayı açıyor. Tahminleri aşan ilgi

Salon, TİP bayrakları, seçim afişleri ve çeşitli dövizlerle süslenmişti. Dövizler arasında «Kula kulluk yetsin artık», «İnsanın insanı sömürmesine yalnız TİP karşıdır», «Emperyalistler ve içerdeki ortakları dışarı» v.s. vardı.

TİP'in seçim kampanyası hep bir ağızdan söylenen İstiklâl Marşı *ile açıldı*. Konuşmalar başladı. Genel Başkan Aybar, konuşmalar devam ederken geldi. Aybar'ın salona girişi, sevilen futbol takımlarının sahaya çıkışından da*ha az hararetli olmıyan* gösterilere yol açtı. «Ya ya ya, şa şa şa... Aybar Aybar çok yaşa» sesleri ve alkışlar arasında salonun ortasına yürüyen Aybar, çok heye*canlı idi. Taşlı sopalı toplantı*lardan, bu büyüklük ve coşkunluktaki toplantılara erişmenin mutluluğu TİP Genel Başkanının gözlerinde birkaç damla gözyaşı *olarak belirdi*.

SEÇİM BİLDİRİSİ

TİP. Genel Başkanı Aybar, partisinin seçim bildirisini bu toplantıda açıkladı. Konuşma, mükemmel bir hitabet örneği oldu. Aybar, coşkun topluluğa tam anlamıyla hâkim oldu ve partisinin fikirlerini açık seçik bir dille ve en inandırıcı üslûpla anlatmayı başardı. TİP'in seçim bildirisinin temel düşüncesini, memleketin bugün içinde bulunduğumuz şartların tâbii bir neticesi olarak bir millî kurtuluş hareketi zorunluluğu teşkil ediyordu.

Aybar bu düşünceyi, şöyle özetledi:

«Millî Kurtuluş Savaşımızı zafere ulaştırdıktan 43 yıl sonra is*tiklâlimizi*, bağımsızlığımızı yeniden kazanmak zorundayız. Yardım bahanesiyle gelen Amerika 1947 den beri yurdumuza adım adım yerleşmiştir. Vatan topraklarının *35 milyon metre karesi* Amerikan işgâlindedir. Bu üslere Türk polisi, Türk hâkimi, Türk komutanı, hattâ Türk Bakanı giremez. Bu üsler, Türk toprakları üzerinde Amerikan bayrağının dalgalandığı birer küçük Amerikadır. Önce yardım heyetleri olarak Başkentimize yerleştiler. Şimdi her Bakanlıkta uzmanları var. Bunlar Amerikan hükûmetinin uzman adı altında iş gören ajanlarıdır. Artık devlet sırrı kalmamıştır. Amerikalılar her işimizi bilirler. Bilmekle kalmazlar, bizi istedikleri yola sürüklemek için gerekirse baskı da yaparlar. Kıbrıs buhranı sırasında bu baskıların nereye kadar götürüldüğünü hep gördük. Yunan emperyalizmini korumak için Amerikalılar hükûmetimizin önüne dikiliverdiler. *Amerikan Cumhurbaş*kanı, Başbakanımıza ağır bir mektup yazdı. Kıbrısa asker çıkarmağa kalkarsanız Altıncı Amerikan Filosu yolunuzu kese*cektir, dedi*.

«Amerikalılar bütün millî servetlerimize de el atmıştır. Bir Amerikalının hazırladığı petrol kanunu tasarısı devrik D.P. iktidarı zamanında *Büyük Meclisten* geçirilmiştir. Bu kanuna dayanan Amerikan petrol kumpanyaları yurdumuzun petrol kaynaklarına el koymuştur. Yurdumuzdaki petrolü *biz devlet olarak* serbestçe arayamaz, serbestçe işletemez durumuna düşmüşüzdür. Amerikan petrol şirketleri hükûmetimize küstahça telgraflar çekmekte, dev*leti tehdide cüret etmektedir*. Amerikan kumpanyalarının imtiyazlarına dokunulamayacağını açıkça söyleyen, Amerikalıları savunan kimseler bugün en yüksek *sorumluluk yerlerinde bulunuyor*lar. Bunlar Amerikan kumpanyasının simsarları gibi konuyorlar.

Amerika madenlerimize de göz dikmiştir. Elly adındaki bir A*merikalıya hazırlatılan* maden kanun tasarısı Mecliste kabul edilirse Amerika kromumuza, bakırımıza, demirimize, uranyumumuza da tıpkı petrolümüz gibi el koyacaktır.

Bu şartlar altında halkın birinci vazifesi yurdu yabancı hâkimiyetinden kurtarmaktır. Millî Kurtuluş Savaşını kazandığımızdan 43 yıl sonra, yedisinden yetmişine kadar bütün yurttaşlar seferber olacağız. Türkiye hiç bir devletin peyki, uydusu olamaz. Amerika ne yoldan gelmişse o yoldan dışarı atılacaktır. Halkımız elinin tersiyle küstahlara hak ettikleri cevabı verecektir. Amerikaya imtiyaz veren andlaşmaları feshedeceğiz. İstiklâlimizi, bağımsızlığımızı yeni baştan kazanacağız. Bu, yalnız millet ola*rak haysiyetle yaşamamız için de*ğil, kalkınabilmemiz için de başta gelen temel şarttır.»

DIŞ POLİTİKA GÖRÜŞÜ

Mehmet Ali Aybr, Türkiye İşçi *Partisinin dış politika* görüşünü «Türkiye İşçi Partisi tam bağımsız, yüzde yüz millî bir dış politika izleyecektir. Bu, Kurtuluş Savaşının Atatürk politikasına dönüştür. Böyle bir politika, Birleşmiş Milletler Anayasası ilkeleri ışığında bütün devletlerle karşılıklı saygı ve tam eşitlik esasına göre ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanlarda dostluk münasebetleri kurmayı amaç bilir.» diye özetlemiş ve partisi iktidara geldiği takdirde dış politika alanında neler yapacaklarını şöyle sıralamıştır:

1 — Yabancı devletlerle yapılmış bütün andlaşma ve sözleşmeler, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile imzalanmış ikili andlaşma ve sözleşmeler gözden geçirilecek ve bunlardan millî bağımsızlığımız ve millî menfaatlerimizle bağdaşmayanlar derhal yürürlükten kaldırılacaktır. Yabancı devletlerin elde ettikleri siyasî, ekonomik, malî ve kazaî mahiyetteki her türlü imtiyazlara

Yön'ün Seçim Tahminleri

Yıllardan beri ilk defa tahmine en az elverişli bir seçime gitmekteyiz. Yeni Seçim Kanunu, gerçeğe yakın tahmin imkânlarını son derece güçleştirmiştir. İlk defa olarak kü*çük partiler zayıf bulundukları* illerde rakiplerinden oy koparmak için çaba gösterecekler*dir*. Zira yeni Millî Bakiye sistemine göre, artık her oy önemlidir. Bundan başka, devletin sandık başına ulaştıracağı birleşik oy pusulası sistemi sayesinde, küçük partiler, Türkiyenin her tarafında oy pusulası bulundurabileceklerdir. Ayrıca, seçmenin oy pusulası cebinde sandık başına gidebilmesinin sebebiyet verdiği seçim *oyunları* önlenmiştir. Kapalı hücrede, «kır at»a tek başına doğru damga basmak gereklidir. Seçim sisteminde girişilen bu devrim, tahminleri altüst edebilecek niteliktedir. Diğer taraftan A.P. balonu, Zonguldakta işçilere kurşun, üzüm üreticilerine potas karaborsası, tütün ve fındık üreticilerinin tüccara feda edilmesi, inşaat malzemesi karaborsası ve fiyat yükselmeleri gibi olaylarla, çok kısa sürede, hayli sönmüştür. Petrol meselesindeki yabancı şirket savunuculuğu, A.P.'li seçmenin zihnini karıştırmıştır. Bu ekonomik olayların A.P.'li seçmenlerin oyunu ne ölçüde etkileyeceği bilinmemekle beraber, hiç değilse oy verme şevkini azalttığı muhakkaktır. Nitekim çok geniş malî imkânlara rağmen, A.P. Genel Başkanı, seçim gezisinde Menderesin topladığı kalabalıkların beşte birini biraraya getirememektedir. TİP ise bu seçimlerde büyük iddiaya sahip olmamakla beraber, bir iki ay önceki tahminlerin aksine, hızla gelişmektedir.

Elde tahminlere ölçü olabilecek en sıhhatli veri, 1963 İl Genel Meclisi Seçimleridir. Mahallî seçimlerin, genel seçim sonuçlarına ölçü sayılması aldatıcı olmakla beraber, 1963'te bugünkü seçim sistemi uygulansaydı, A.P. 175, C.H.P. ise 126 milletvekili doğrudan doğruya çıkaracaktı. Millî Bakiyenin de katılmasıyla A.P. milletvekili sayısı 209'a, CHP milletvekili sayısı da 173'e yükselecek, geri kalan 68 koltuğu da küçük partilerpaylaşacaklardı. Bu rakamları yüzde ile ifade edersek, AP koltukların % 46,4'ünü, CHP %38,4'ünü alacak, %15,2 de öteki partilere kalacaktı.

İstatistik uzmanları, 1950 yılından itibaren seçmenin oylarında görülen gelişmeyi göz önünde tutarak, çok daha ciddî seçim tahminleri yapmayı denemişlerdir. Fakat seçim sisteminin getirdiği önemli değişiklikler dolayısiyle, bu tahminler de ihtiyatla karşılanmalıdır.

1950'den itibaren partilerin aldıkları oy *yüzdeleri şöyledir :*

Yıl	CHP	DP (AP)	Diğerleri
1950	% 39.94	% 53.33	% 6.73
1954	%34.76	%56.63	% 8.61
1957	%40.57	%47.27	%12.16
1961	%36.74	%34.79	%28.47
1963	%36.13	%45.38	%18.49

1961 AP rakkamlarının, bu seçimlerde DP oylarının YTP ve CKMP ile paylaşılması dolayısiyle gerçeği yansıtmadığı muhakkaktır. Fakat 1961 sonuçları gözönünde tutulmasa dahi, DP'nin aldığı oylar oranı, istatistikçilerin deyimi ile küçülen bir «trend» izlemektedir. CHP için de aynı durum görülmektedir. Fakat CHP'nin aldığı oylar oranı, DP'ye nazaran daha düşük bir hızla küçülmektedir.

Bu gelişme eğilimlerine dayanarak, istatistik uzmanlarının yaptıkları 1965 seçim tahminleri şöyledir: AP oyların yüzde 44'ünü, CHP yüzde 36'sını alacak, geri kalan yüzde 20'yi diğer partiler paylaşacaklardır. Fakat istatistikçiler, tahmini bu noktada bırakmazlar, belirli bir güven sınırı içinde, partilerin almaları muhtemel oy oranlarının alt ve üst sınırlarını çizerler. Böylece, tahminlerin isabet derecesi yükselmiş olur. Nitekim uzmanlarımız, yüzde 67 ve yüzde 95 ihtimalle, partilerin elde etmeleri muhtemel oy oranlarını hesaplamış*lardır :*

Güven Sınırı	*CHP*	*AP*	Öbür Partiler
%67 ihtimal	%33—39	%40—48	%20—23
%95 ihtimal	%30—42	%36—52	%18—25

Tekrar ediyoruz, mevcut şartlarda yanılabilecek bu en objektif tahmine rağmen, 1965 seçimleri çok farklı sonuçlar verebilir. Fakat 13 yıllık oy trendleri, hele Seçim Kanunundaki değişiklikten sonra, AP'nin tek başına çoğunluk sağlamasını son derece zayıf bir ihtimal olduğunu göstermektedir. CHP oy oranını arttırmasa dahi, AP yine de yüzde 50'yi aşmakta büyük güçlük çekecektir.

Seçim sonuçları hakkında ciddiyetle daha fazal bir şey söylemek, mümkün gözükmemektedir.

son verilecektir. Yabancıların kurduğu askerî üsler kaldırılacaktır. Böylece Büyük Millet Meclisinin kararı olmadan yurdumuzda üslenmiş yabancı devletler tarafından bir savaşa sürüklenmemiz ihtimali de kesinlikle ortadan kalkacaktır.

2 — Komşu devletlerle dostluk münasebetleri kurmak ve geliştirmek Atatürk dış politikasının temel ilkesi olmuştur. Bu ilkenin mirasçısı olan Türkiye İşçi Partisi, Sovyetler Birliğiyle münasebetlerimizin iyileştirilmesi için son zamanlarda atılan adımları memnunlukla karşılar ve bu yöndeki gelişmelerin karşılıklı saygı, itimat ve menfaate dayanan samimî dostluk münasebetleri şeklini *almasını ister.* Yunanistanla bozulmuş olan münasebetlerimizin Atatürk devrindeki seviyeye ulaştırılmasını amaç bilir.

3 — Türkiye İşçi Partisi, özellikle millî kurtuluş savaşı yapmış veya yapmakta olan milletlerle *münasebetler kurulup geliştirilmesini* dış politikamızın temel bir hedefi sayar. Amerika Birleşik Devletleri dahil, büyük küçük bütün devletlerle, tam bağımsızlık ve egemenlik esasları dairesinde münasebetlerimizin karşılıklı menfaat, saygı, eşitlik, içişlere karışmama ilkelerine göre yeniden düzenlenmesini ve samimî dostluklar hâlinde geliştirilmesini gerekli görür. Milletlerarası anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesini ister.

Aybar, Kıbrıs politikasını şöyle belirtmiştir:

«Türkiye İşçi Partisi, millî menfaatlerimize ve Kıbrıs'taki Türklerin menfaatlerine en uygun çözüm şekli olmak üzere Kıbrısın yabancı üslerden temizlenmesini, *silâhsızlanmasını* ve *milletlerarası* garanti altında her iki topluluğun eşit haklarına dayanan bağımsız, federal bir devlet olmasını *teklif etmektedir.* Türkiye İşçi Partisi, yalnız ilgili tarafların, yâni Türkiyenin, Yunanistanın ve Kıbrıstaki Türk ve Rum topluluklarının temsilcileriyle Birleşmiş Milletlerden bir temsilcinin bir yuvarlak masa toplantısı yapmasını ister.»

KALKINMA YOLU

Türkiyenin hızlı bir kalkınmanın bütün ön şartlarına sahip olduğunu bildirmiş, halktan yana plânlı bir devletçiliğin bunu sağlayabileceğini anlatmış, kalkınmanın gerçekleşmesi için de mutlaka yapılması zorunlu işleri sıralamıştır:

1 — Türkiye İşçi Partisi iktidara geldiği zaman dış ticareti, bankacılığı, sigortacılığı devletleştirecek ve bunlardan sağlanan muazzam kârlar halkın yararına kullanılacaktır.

2 — Yoksul halkın sırtına yüklenmiş olan ağır vergi yükü *hafifletilecek ve asgari ücretlerden* vergi alınmayacaktır. Tasarruf bonosu kaldırılacaktır.

3 — Çıkarılacak toprak kanunu ile topraksız ve toprağı yetmeyen köylüler, üzerinde çalıştıkları toprağa sahip olacaklardır. Bunun için büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklar kendilerine en çok 500 dönüm bırakılarak Anayasanın öngördüğü şekilde kamulaştırılacaktır. Kamulaştırılan bu topraklar ve bugüne kadar ağalara peşkeş çekilen hazine toprakları parasız olarak köylüye dağıtılacak, tapuları ellerine verilecektir. Ailesini geçindirecek kadar toprağı bulunan orta halli köylülerin toprağına dokunulmayacaktır.

Aybar, gençlik ve eğitim konusunda Türkiye İşçi Partisinin neler yapacağını anlatmış, iktidara gelince Türk gençliğini köyde ve kentte çalışma ve öğrenim hayatında *demokratik esaslar* üzerinden teşkilâtlandıracağını, gençliğin memleket hayatında ve kalkınmasında daha etken bir rol *oynaması şartlarını sağlayacağını* ve Köy Enstitülerinin mutlak açılacağını bildirmiştir.

Aybar, konuşmasını şöyle bitirmiştir:

«Gün ışıyor. Sen ak koyunla kara koyunu artık ayırt etmeğe başladın. Bak bu partiyi bir avuç emekçi kurdu ve dört buçuk yılda parasız, pulsuz hem de iftiralara, suçlamalara, taşlı sopalı saldırılara rağmen işte bugünü bulduk. 51 ilde seçimlere katılıyoruz. Her yerde Türkiye İşçi Partisini konuşuyorlar. Artık Türkiye İşçi Partisi gerçek bir güç hâline geldi. Ve bu seçimlerde sen ona oy vereceksin. Senden olanlar Büyük Meclise girecekler ve güzel mutlu günler başlayacak; emekçinin baştacı olduğu, ailesi, çoluğu, çocuğu ile efendice yaşadığı, mutlu günler sürdüğü, ileri toplumcu, bağımsız Türkiyeyi el birliği ile mutlaka kuracağız.

Yaşasın emekçiler, yaşasın Türkiye.»

ANKARADA

TİP'in İstanbuldaki çok parlak toplantısına karşılık, Ankara mitingleri nisbeten sönük oldu. Yenimahalle açıkhava toplantısı 500 Cebeci toplantısı bin kadar bir kalabalık tarafından izlendi. Toplantıların en ilgi çekici hatibi Sivas Milletvekili adayı, işçi Abbas *Uğurlu oldu. Güney Anadolu şive*si ile konuşan Abbas Uğurlu, özetle şunları söyledi: «Meclise işçi milletvekili girmesini istemiyor*lar. Sorarım onlara, Meclisin te*melini kim attı, duvarını kim ördü, çatısını kim çattı? Hep işçiler. Meclise hep avukat, doktor mu girecek? Meclisi yapanlar da Meclise girmeli.

Siyasetle işçi uğraşmamalı, üniversiteli uğraşmamalıymış. O uğraşmasın, bu uğraşmasın. Yalnız toprak ağaları ve onların avukatları mı, siyasetle uğraşsın?

Köylüler gayet iyi bilirler ağaların bu topraklara nasıl sahip olduklarını. Kıratlara bindiler, bindiler, sınırları çizdiler. Biz ne olacağız dedik, aç da bırakmam, tok da tutmam deyip bizi işe sürdüler.

Gözümle gördüm, adam hossosi pis (hususî pist) yaptırmış, elikopter (helikopter) ile öğlen ye*meğine İstanbula gidiyor. O para*yı dürüst kazansaydı, Adem ile Havva'dan bu yana biriktiremezdi. Durum şu: Üç tane adam gö*rüyorsun sırt sırta binmiş. Üstte*kine soruyorsun havalar burada çok günlük güneşlik diyor. Ortadaki eh diye fazla ses çıkarmıyor. *Ama alttaki ölüyor. İnin sırtım*dan diye feryad ediyor.»

Petrol Savaşı

Şimdi iş sokağa düştü diye, aristokrat arsitokrat yakınıyorlar.. Nasıl «Bakan millileştirilmeli», ya da «Go home Mehmet Turgut» denirmiş! Ne cüretle «Yüce Divan»dan, «olayların 27 Mayıs yö-

Hüdai Oral
«İmtiyaz rejiminde miyiz?»

nünde gelişmesi»nden söz edilirmiş! Bakana Mobil armalı avukat cübbeleri sunmak kimin haddine imiş!

Bugün suretihaktan görünmeye kalkışanlar, öce nasıl davrandıklarını hatırlamalıdırlar. Mehmet Turgutun millî çıkarları savunmaktan başka kusuru olmayan genel müdürlere karşı davranışı ortada. Petrol Kanunu değişikliğini nasıl baltaladığı her*kesin bildiği bir gerçek.* Üstelik Mehmet Turgut, bu davranışlarının nedenlerini kamu oyuna açıklamış değil. «Namuslu insanları *kötülerler. Ben solculara cevap* vermem. Ben aklı başında insanlarla konuşurum» gibi saçmalıklarla yetiniyor. Yeni Gazeteye gönderdiği «çok teşekkürlü» cevapta da Bakan, hâlâ «Ben Petrol Kanununun esprisini benimsemişim» diyor!

Petrol Kanununun nasıl bir korkunç kapitülasyon kanunu olduğunun yeni bir örneğini geçen hafta gördük. TPAO'nun bir millî rafineri kurması çoktan kararlaştırılmış. Kalkınma Plânı da bunu öngörüyor. Hattâ Mehmet Turgut'un partisi de millî rafineri kurulması meselesini seçim beyannamesine almış. Ama Petrol Kanununa göre yabancı şirketlerin buna itiraz hakları vardır! Nitekim etmişlerdir de. Rafineri kurmamız için bile efendilerin rızalarına ihtiyaç vardır. Petrol Kanununun verdiği yetkileri bile kullanamayan hükümetlerin bu durumda ne yapacakları merak konusudur. Nitekim Hükümet, Petrol Kanununa göre ham petrol ithal fiyatını herhangi bir pazarlığa lüzum kalmadan tek taraflı tesbit yetkisine sahip bulunduğu halde, bir türlü yetkisini kullanmaya cesaret edememektedir.. Mehmet Turgut, Cumhuriyet Hükümetini yükseltmeyen uzun pazarlıklardan sonra gerekli indirimi sağlamayı başaramamıştır.

Meseleyi hiç değilse burada bitirmek gerekirken, Başbakan Ürgüplü de, yabancı şirketlerle pazarlık masasına oturmak hatasını işlemiştir. Şirketler, Nevyork ve Londraya danışıp *yeni tekliflerini* bildireceklerdir. Bu haysiyet kırıcı durumu eski bakan Hüdai Oral, bir basın toplantısıyla ortaya koydu: «İndirim konusu üzerinde çalışmalar, bakanlık görevinde bulunduğum sırada başlamıştır. Yüzde 10 indirim kâfi *görülmemiş, yüzde 35 indirim* yapılması Bakanlık teklifi olarak Bakanlıklararası İktisadî İşbirliği Komitesine kısa çalışması yapıldıktan sonra Petrol Kanununun 13 üncü maddesi gereğince gerekli Bakanlar Kurulu kararı alınması ve ilgili yabancı şirketlere tebliği maksadıyla intikal ettirilmiş bulunuyordu. Pazarlık imtiyaz rejimlerinde olur. Türkiyede kanun rejimi hâkimdir.»

Türkiye Cumhuriyetinin haysiyetini düşünen bir hükümetin, çirkin pazarlığa derhal son verip yüzde 35 indirimi sağlayan kararnameyi tereddütsüz çıkartması gerekir.

Mehmet Turgut, bu yolda uğraşacağı yerde, haksız davranışlarını mertçe savunabilmesi mümkün olmadığı için, AP. gazetelerini komik iftiralarla besleyerek öfkesini gidermeye çalışmaktadır. Yok efendim İhsan Topaloğlu, petrol borularını çok yüksek fiyata sipariş etmiş, yok Tahsin Yalabık, bir Amerikan şirketiyle tatlı işler çevirmeye kalkışmış.

Bu «merdi kıpti» üslupli iftiraların tutar tarafı yoktur. Petrol borusu işinde Mehmet Turgut'un çok savunduğu yabancı şirketler bir kartel olarak karşımıza çıkmışlar, *tonu 214 dolardan fiyat* empoze etmeye kalkışmışlardı. Tek teklif buydu ve bu teklifin kabul edilmesine hukukî bakımdan *kimse itiraz edemezdi.* Ne var ki TPAO yöneticileri, Mehmet Turgut gibi yabancı şirket hayranı olmadıkları için, kartelle*rin yüksek fiyat empoze etme o*yunlarını görebiliyorlardı. Nitekim Topaloğlu, kartelin zayıf taraflarını iyi teşhis etti, iyi muharebe verdi ve Japonya ile Fransayı kartelden koparmayı başardı. Bu sâyede Türkiye 10 milyar lira kazanmıştır.

Yalabık'a yöneltilen iftira da aynı derece gülünçtür. Bir yerli firmanın bir Amerikan firmasına devir teşebbüsü üzerine, Maden *Komisyonu Müşaviri* Yalabık'tan bilgi istenmiştir. Yalabık'ın sağladığı bilgi üzerine, satış durmuştur. Mehmet Turgut ve şürekâsının çamurlamaya kalkıştığı bir Yalabık'ın, o taraklarda bezi olsaydı bir boraks işi, bir Karadeniz Bakır meselesi onu ihya etmeye yeterdi. Hem de yabancı şirketlere gösterdiği bu kolaylıklardan dolayı, gerek Yalabık, gerek sı. Topaloğlu ile Onat, Mehmet Turgut'un en gözde genel müdürleri haline gelirlerdi.

Sokağa düşen, petrol meselesi değil, bakanlıktır!

Enflasyon meselesi

Devlet Plânlama Teşkilâtının iki ay kadar önce hazırladığı tehlike çanlarını çalan raporun basında yayınlanması, enfalsyon tartışmalarına yol açtı. Gerçekten 1965 yılında DPT ye göre yüzde 8,2 ve Maliye Bakanı İhsan Gürsana göre ise yüzde 7 bir fiyat artışı görülmüştür. Bu endişe verici bir yükselmedir. Hele normal olarak yaz aylarında düşen fiyatların yaz aylarında da bir miktar yükselmeye devam etmesi, endişeleri daha da arttırmıştır. Eylülden sonra fiyatlar normal olarak yükselecektir. Eğer ekonomi politikası enflasyonu önleyici yolda düzeltilmezse tehlikeli bir enflasyon dönemine girilebilir.

Fiyat yükselmelerinde, 1964 yılında durgunluğu önlemek için girişilen para ve kredi politikası*nın payı büyüktür. Durgunluğu* önleme politikası sonucu, para ve kredi hacminde çok büyük artışlar olmuştur. Ne var ki durgunluk önlendikten sonra daha ihtiyatlı davranmak gerekirken yeni iktidar aksi yolu tutmuştur. Bütçenin cârî giderlerinde yüz milyonlarca lira artışı önleme yolunda bir şey yapılmadığı gibi, tüccarcı bir ekonomi politikasına —ki enflasyonist niteliktedir— hız verilmiştir. Demirel'in fiyat yükselmelerini sıhhat belirtisi sayan görüşleri, endişe kaynağı olmuştur. Ayrıca demir çimento karaborsaları bazı ithal mallarında görülen spekülasyon fiyat artışlarını körüklemektedir. Bu tutumun sonucu, hiç şüphe edilmesin, iş çevrelerini pek sevindiren fakat geniş kütlelerin ezilmesine yol açan enflasyondur. Esasen bugünkü kapitalist gidişle, Türk ekonomisinin kaderi, önemli bir gelişme kaydetmeden, durgunlukla enflasdyon arasında bocalamaktır.

SALAMON'A VERİLEN RAPOR

Türkiye Masonlarının maşrık-ı âzamı Necdet Egeran'ın Genel Müdür Muavini olduğu Türk Mobil'in Genel Müdürü, Fricker adında bir zatır. İstanbulda ikamet eder. Dünya çapında bir petrol tekeli olan Mobil'in Orta Doğudaki bütün paravan şirketleri ve yavru şirketleri gibi Amerikalı Fricker ile Türk Masonlarının, dolayısıyla Süleyman Demirel ve Mehmet Turgutun da başkanı olan yardımcısı Necdet Egeran, Türk Mobil'in sorumluları *olarak, Londrada oturan Mr. Salamon adın*daki Mobil bölge temsilcisine bağlıdırlar. Mobil'in dünyanın öteki ülkelerindeki bütün şubelerinin ve paravan şirketlerinin genel müdürleri gibi de, ayda bir, Salamon efendiye bir rapor verirler.

AĞUSTOS RAPORU

Altında Türk Mobil'in Genel Müdürü Fricker'in imzası bulunan Ağustos 1965 raporunda Türk kamu oyu tarafından bilinmesinde büyük faydalar olan bâzı kısımlar vardır. *Necdet Egeran'ın yardımıyla Fricker tarafın*dan kaleme alınan raporda önce Türkiyenin genel bir panoraması çizilmektedir. Mobil'in Türkiyedeki Genel Müdürü ve müşavirlerine göre Türkiyede seçimleri mutlaka A.P. kazanacaktır. Dolayısıyla Mobil'in ve yabancı petrol şirketlerinin endişeye kapılmasına sebep yoktur. Petrol konusunun şu son günlerde ön plâna çıkması geçici bir iştir ve seçimleri A. P. nin kazanmasından sonra normal mecrasına girecektir.

RUSYA İLE İLİŞKİLER

Süleyman Demirel'e A.P. kongresinde «mason olmadığına» dair sahte bir belge düzenlenmesinde baş rolü oynayan o zamanki maşrık-ı âzam kaymakamı, sonradan da maşrık-ı âzam olan Necdet Egeran'ın Genel Müdürü Amerikalı Fricker'e göre, Türkiyenin son aylarda Sovyetler Birliği ile giriştiği iyi komşuluk münasebetlerinden de yabancı petrol şirketlerinin fazla telâş ve endişeye kapılması yersizdir. Bu, Türkiyenin genel politikası içinde geçici bir davranıştır ve sonuna kadar devam etmesine imkân yoktur.

YETİŞ İMDADE

Türk Mobil'in, Türkiyenin iç politikasından *dış politikasına* kadar *çeşitli* konuları ihtiva eden ve bir süzgeçten geçtikten sonra Amerikadaki Mobil tekeli ileri gelenlerine de ulaşacak olan raporunda, Mobilin Türkiyedeki işlerinden de bir nebze söz edilmektedir. Bu işlerin en başında da, Enerji Bakanı Mehmet Turgut'un «tarafsız» davranışından duyulan memnuniyet belirtilmektedir. Sonra sıra, sade Mobil değil, Shell ve BP için de yavaş yavaş bir büyük tehlike olmaya başlayan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının son bir teşebbüsüne gelmektedir. İşte, Demirel ve Mehmet Turgutun mânevi başkanı Egeran'ın Genel Müdürü Fricker bu noktada Salamon'u yardıma çağırmaktadır.

KÂRIMIZ ELDEN GİDECEK

Fricker, çok emin kaynaklardan öğrenmiştir ki TPAO İzmirde 3 milyon ton kapasiteli *bir rafineri kurmak için Petrol Daire*sine müracaat etmiş, izin istemiştir. Yaklaşık olarak 270 milyon liraya mal olacak bu rafineri gerçekleşir ise, Mobilin Ataş rafinerisi iş yapamaz duruma gelecektir. Türkiyedeki Petrol Kanunu, yabancı şirketlere, bu rafinerinin yapılmasına itiraz hakkını vermektedir. Bunun için Mobil hiç bir fedakârlıktan kaçınmamalı ve derhal milletlerarası çapta iki hukukçuyu Türkiyeye göndermelidir ki TPAO'nun rafineri teşebbüsü önlensin.

RAPORUN SONRASI

Türk Mobil Genel Müdürünün bu raporu, Ağustos başında İstanbuldan postaya verilerek Londraya gönderilmiştir. Ardından, TPAO tarafından son derece gizli tutulan İzmir civarında bir rafineri kurulması işine Petrol Dairesi Reisliği nezdinde itiraz edilmiştir. İtirazı üzerine TPAO'ya biz yazı göndererek, yurulmuştur. Petrol Dairesi Reisliği, Mobilin itirazı üzerine TPAO'ya bir yazı göndererek, Petrol Kanunu gereğince bir yabancı şirketin *rafineri kurulmasına itiraz ettiğini şirketin adı*nı ve itiraz sebeplerini açıklamadan bildirmiştir. TPAO'yu rafineri kurmak istemekteki amaçlarını izah etmek üzere, itirazcı şirketle birlikte bir toplantıya çağırmıştır.

Şimdilik hikâye bu kadardır. Salamon efendiden istenen iki milletlerarası hukukçunun gelip gelmediği belli değildir. Ama hiç şüphe edilmesin ki geleceklerdir ve TPAO'nun yüzde yüz Türk sermayesi ile bir rafineri kurmasına engel olmak için de ellerinden geleni yapacak*lardır. Seçimlerden sonra* ise, gerçekten A.P. iktidara gelirse, zaten mesele yoktur. O zaman öyle hukukçuya falan da lüzum yoktur. TPAO'nun da, Petrol Ofisin de, daha benzeri ne kadar dik kafalılık eden millî kuruluş varsa hepsinin başındaki âsilerin defterleri dürülecektir. Bundan hiç şüpheniz olmasın... Ama ne zamana kadar?

İlhami Soysal

POLİTİKA VE ÖTESİ

GÜZEL GÜNLERE DOGRU.

Bu seçimlerin bundan öncekilere göre bir özelliği vardır. İlk defadır ki, tarihimizde, sosyalist fikirler meydanlarda söylenebilme olanağını bulmuştur. Egemen çevrelerin baskısı ile polis kovuşturmasına uğrayan fikirler, bu seçimlerde kanunların cevaz verebildiği oranda söylenebilmektedir. Halkımız böylece gerçekleri, şimdiye kadar alıştırılanın ve uyuşturulanın dışında öğrenebiliyor. Öğrendikçe açılıyor, uyanıyor, öğreniyor, aldatılmışlığının farkına ve bilincine varıyor. Türkiye'nin kurtuluşunun din, iman sömürücülüğünde olmadığını, doğrudan doğruya yaşantısı, ekmeği ile ilgili bulunduğu gerçeği ile karşı karşıya geliyor.

ENGEL OLUNAMAZ

Başkentte yapılan Türkiye İşçi Partisi mitinglerinde bulundum. Konuşmacıları dinledim. Gözlerim yaşardı derken edebiyat yapmıyorum. Yıllardır bizi ve bizden önceki kuşağı izliyen siyasi polislerin de gözlerinin dolduğunu gördüm. Meğer bu profesyonel fikir izleyicileri de dertliymiş. Onlar da bu fikirlerin, yaşantılarının meydanlarda, kendilerine yakın insanlar tarafından söylenmesini özlerlermiş. Bu anlaşılıyor davranışlarından...

Biz bu halk ekmeksiz, konutsuz, sağlıktan yoksun kalmasın isteriz. Bu halkın çocukları da, Türkiye'ye egemen olan çevrelerin çocukları gibi okusun, yarınından emin olsun isteriz. Kula kulluk etmesin isteriz. Kazancının üçte birine yakın bir parayı konuta vererek sürünmesin isteriz. İşsiz kalmasın, bir işi varsa güvenle bunu sürdürsün isteriz. Bütün bunları söylemek istediğimiz içindir ki, yıllarca bir polis rejimi altında kovuşturulduk, izlendik, fişlendik, dosyalandık. Yıllardır başımıza bunu kakanlar, şimdi bu fikirlerin daha bilinçlisinin, daha yalınının, daha som olanının meydanlarda inanmış kitlelerin önünde konuşulduğunu duyuyorlar. Bu bir akıştır ve artık engel olunamaz, durdurulamaz, önüne geçilemez.

GİRECEKLER MECLİSE

Bugün için «ahval-i âdiye» den sayılan sözler uğruna kovuşturulan, mahkemeye verilen, hapislerde yatan insanlarımız olmuştur. Fikir uğruna zindanlarda yatma insanların biyografilerini süsleyen en büyük nişandır. Polis dosyalarından, polis yardımı ile aldıkları, uslûptan ve türkçemizin güzelliğinden yoksun bu bayat bilgileri yayımlayarak soruyorlar:

«— Bunlar mı Meclise girecek?»

Göğsümüzü Türkiyemizin bize lâyık havası ile doldurarak haykırıyoruz:

«— Evet, halkımızın oyu ile bunlar Meclise girecek!...»

Bunlar Meclise girecek ve kurulacak, halkın kendi meclisinin ilk harcı ve ilk temel taşları olacak. Tıpkı 1920'lerde, bir yandan cephelerde savaşır, milli bağımsızlığımız için vuruşurken Meclise girdikleri gibi. Omuzunda filintası, ayaklarında dolakları, sırtında avcı ceketi ile meclise giren halk liderleri gibi. Tıpkı yıkılmaz sanılan padişahı, halifeyi, yerli ve yabancı sermaye uşaklarını yenenler gibi. Son Osmanlı şeyhülislamlarının ölüm fetvalarına karşı koyanlar gibi.

HALKIN KENDİSİ

«— Bunlar Meclise girerlerse, çalışamayız...» diyenlerin dudaklarını uçuklaştıran, uykularını kaçıran budur.

«— Bunlar mı Meclise girecek?» sorusunun altında yatan küçük görme kompleksi değil, korkunun yakıcı acısıdır.

Halkın içinden ve halktan yana olanlar Meclise girdikleri zaman statükocular vatan satamıyacaklar, milli petrolü yabancıya peşkeş çekemiyecekler, kendi çıkarlarına olan kanunları allem kallem edip yutturamıyacaklar. Meclise girecek sosyalistler halkımızın gözü, kulağı, bekçisi olacaktır. Oradaki oyunlardan halkımızı haberdar edecekler, günü gününe olan biteni bildireceklerdir. Demircisi, kömürcüsü, tornacısı, tesviyecisi, şoförü, balıkçısı, gecekonduluşu, köylüsü ile halkın kendi temsilcileridir bunlar!

«— Meclise gireceklerdir.»

Bunlar Meclise girecekleri için korkuyorlar.

Bir defa daha 1920'lerin kutsal havasını ciğerlerimize çekiyoruz. Bu hava bizi dinlendirirken, onları rahatsız ediyor.

KORKTUKARI BUDUR

Bir köylü milletvekili adayı şöyle söylüyordu diliyle:

«— Bu meclisin temelerini biz kazdık. Duvarlarını biz ördük. Çatısını biz çattık. Suvaklarını biz suvadık. Onlar giriyor da, biz niye giremiyelim bu Meclise? Babalarının tapulu mülkü mü? Eğer tapulu mülkleri ise, bilir, döner geliriz. Değilse göğsümüzü gere gere otururuz.»

Göğüslerini gere gere oturacaklar, gözlerinin içine baka baka karşı koyacaklardır.

Halktan kopan, halkı kandırarak girenlerin korkuları da bu işte...

Bir çığ gibi büyümekte olan, gelişen, olgunlaşan halkımızın kendi kendine olan bilinci ve sağduyusudur. Hangi fikrin kendinden yana, hangi fikirsizliğin kendinden uzak olduğunu, öğreniyor ve görüyor.

BU GÜNLER

Türkiye kapitalist yolla bugünedek kalkınamamamış, kendine gelmemiştir. Kapitalist olmıyan bir yolla kalkınmanın mümkün olduğunu söylemeyi de yasaklamışlardı. Bu yasak kalktığı, halkımızın direnmesi ile kalkmağa mahkûm olduğu için şimdi yeni bir çığır açılmıştır. Sosyalistler artık konuşabiliyor, meydanlarda fikirlerini söyliyebiliyorlar.

Bu açılan ilk kapıdır tarihimizde; bu kapıdan içeri gireceğiz. Onlar demokrasicilik oyunu oynarlarken, biz meşruiyet mücadelesi vermekteyiz. Bu meşruiyet mücadelesinin ilk mücahitleri meclise gireceklerdir. Girenlere de şeref verecek bu, meclise de... Demokrasiye de... Türk siyasi tarihine de... Şanlı bir sayfa açılmaktadır.

Tarihimizin bir dönüm noktasını yaşıyoruz. Sosyalist fikirler söyleniyor. Meydanlar onun için güzel, konuşulan kürsüler onun için kutsal, gözler onun için sevinç yaşları ile dolu. Onun için bu yola baş koymuş kuşaklar:

«— Şükür bu günleri gördük...» diye mutlu.

Tarihin akışını kimse durduramaz, bu günler görülecekti. Fakat eziyet çeken kuşaklar böyle tez göremezlerdi belki.

Mehmed Kemal

«Bağımsız» ların bildirisi

Partili olmıyan üniversite hocaları, yazarlar, sendikacılar ve gençlik teşekkülleri yöneticileri, «gücünü Anayasadan alan toplumsal gelişmeyi» durdurmaya çalışan tutucu kuvvetlere karşı bir protesto bildirisi yayınladılar.

«Ruhu ve temeli, ulusal bağımsızlık sosyal adalet,, düşüncede, bilim ve sanatta özgürlük, lâiklik halkçılık ve devrimcilik» olduğu belirtilen Anayasayı savunmak amacını güden bildiri, aynı zamanda bir ekonomik bağımsızlık programı niteliğini taşımaktadır.

«Halkımıza inanmayan bir azınlığın» Anayasaya aykırı tutucu davranışları ve bu davranışların kökü dışarda kaynakları bildiride iyi teşhis edilmiştir:

«Dış politikada uydulukla, yarı sömürge durumuna düşmek,

çıkarcılık,

büyük kütlenin yoksulluğa mahkûm edilmesi

sömürücü üretim biçiminde direnme,

çıkarcılığı yok edecek ve yoksulluğu kaldıracak araştırma ve yaratma gücünün engellenmesi,

din sömürücülüğü,

Yurdun yeraltı ve yerüstü kaynaklarının ve bunlarla sağlanan gelirin mutlu bir azınlığın tekelinde bırakılması, başka bir deyişle, devletin bir halk devleti olacak yerde bir zümrenin çıkarı yönünde işlemesi, ve bütün bu kötülükleri, haksızlıkları önleyici tedbirlerin bile alınmasına karşı konulmak istenmesi,

Yurdumuzu az gelişmiş durumda bırakan ve esas gücünü uluslararası sermaye emperyalizminden alan etkenlerdir.

Bugün siyasal yaşayışımıza hâkim kadrolar içinde bir gerici ve tutucu anlayış ve kurumları sırf kendi çıkarları için besleyen çevreler vardır.»

Durumumuzu tam bir açıklıkla tesbit eden bildiri, halkçı bir ekonomik bağımsızlık programının esaslarını, yeteri kadar açık olmamakla beraber getirmektedir:

1 — Bağımsız ve haysiyetli dış politika.

2 — Köylüyü üzerinde çalıştığı toprağa sahip kılacak ve ecir durumundan kurtaracak toprak reformu.

3 — Köylüye ve büyük halk kütlelerine eğitim ve öğrenim alanında fırsat eşitliği. Kütlelerin sağlık ev ve besin meselelerinin çözülmesi.

4 — Yeraltı ve yerüstü kaynak ve servetlerimizin iç ve dış sömürgenler ortaklığı ile sömürülmesine son verilmesi.

5 — Sanayileşme davasının belli bir zümreyi zengin etme yoluna saptırılması, böylece dar bir zümrenin zenginleşip, büyük kütlenin gittikçe daha çok yoksullaşması ve vergi yükünün en ağır payının yoksul halka yükletilmesi durumunun önlenmesi.

6 — Tam çalışmanın sağlanması ve «yozlaştırılmamış» bir plânlama uygulamasına gidilmesi.

7 — Ekonomik hayatımıza hâkim çıkarcı bir mutlu azınlığın karşısında, yeterli sosyal güvenlik ve *dayanışma tedbirlerinden* yoksun bırakılan Türk halkının bu himayesiz ve çaresiz durumuna son verilmesi.

8 — Tam bir bilim ve sanat özgürlüğü. Ekonomik, toplumsal, siyasal alanda uyuşturulmaya ve uyutulmaya çalışılan kitlelere dayanıp gelişmenin bastırılmaya kalkışılması ve bunun ulusal irade diye gösterilmesi, temelinden sakattır. İktidar, her sorunda aydınlatılmış yurttaşların oylarından çıkartılmalıdır.

Bildiriyi imzalayan bağımsız aydınlar, bunun «gerektiğinde devam edecek uyarmaların başlangıcı» olduğunu belirtmektedirler...

Gerçekten toplum hayatının çeşitli kesimlerinde yer almış aydınların, bir araya gelip seslerini yükseltmeleri zamanı çoktan gelmiştir. Bu bakımdan bağımsızların bildirisi, olumlu bir ilk adım teşkil etmiştir. Bu çaba sürdürülmeli ve bütün vatanseverlerin üzerinde tereddütsüz birleşebilecekleri bir «ekonomik bağımsızlık ve demokrasi» programı ortaya çıkartılmalıdır. Devamlılık arz eden böyle bir teşebbüsün bir organizasyona, hiç değilse bir komite teşkiline ihtiyaç göstereceği âşikârdır. Bundan başka, bir Anayasayı savunma hareketinde, partili olan, partili olmıyan aydın ayırımına gidilmesinin isabet derecesi, üzerinde önemle durulması gereken bir meseledir.

Diyanet İşlerindeki kavga

Başbakan Ürgüplü ve Devlet Bakanı Mehmet Altınsoy arasında endişe verici bir anlaşmazlık sürüp gitmektedir. Anlaşmazlık konusu, Diyanet İşlerinde yapılacak tayinler meselesidir. Başlangıçta, Bakan ve Diyanet İşleri Bakanı Tevfik Gerçeker —ki eski bir yüksek hâkimdir— arasında başlayan anlaşmazlık, Bakanın bir takım istihbarat raporlarına adı geçen din dernekleri ile olan yakın ilgisi dolayısıyle Cumhurbaşkanı Gürsel'in ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri General Refet Ülgenalp'ın işe karışmasına yol açmış, mesele büyümüştür. Gürsel ve Ülgenalp'in uyarmalarından sonra Ürgüplü, aydın bir din adamı olarak tanınan Gerçekerin safında yer almış ve Altınsoyun Diyanet İşleri personelinde temizlik projesine karşı koymuştur. Ürgüplü, Altınsoya «Diyanet İşlerine ben bakayım» demiştir. Devlet Bakanı ise, «Bu benim görevim» diye diretmekte ve son koalisyonun modasına uyarak kararnameleri imzalamamak tehdidine başvurmaktadır. Altınsoy, artık hayli güçlü bir baskı grubu olarak ortaya çıkan, İmam Hatip Okulu mensupları ile Hademei Havratın kurduğu dernekler tarafından desteklenmekte ve hattâ bu destek zaman zaman Gürsel — Ürgüplü — Ülgenalp — Gerçeker dörtlüsüne karşı tahrik edilmektedir. Son olarak Samsun Hademei Havrat Derneği, «460 bin din adamı, bu işin haksız müsebbiplerini Allah ve millet nezdinde vicdanen mahkûm etmek üzere ibadethanelerin anahtarını kendilerine terkedeceklerdir» tehdidini savurmaktadır.

Bu endişe verici anarşiye, artık son verilmelidir. *Bir Başbakan*, Diyanet İşleri Teşkilât Kanununun uygulanmasını engelleyerek din personelini mağdur eden ve polemiklere yol açan hassas bir konuda enerjik davranmasını bilmelidir.

Böyle profesör olmaz!

16 Eylül tarihli Milliyet gazetesinde Prof. Dr. Yılmaz Altuğ imzalı bir yazı yayınlandı. Altuğ, yazıda, YÖN okuyucularına geçen sayı *tamamını sunduğumuz Prof.* Duverger'nin makalesini özetleyeceğini söylemektedir. Özetlemeyi okuyorsunuz ve görüyorsunuz ki, aslında kapitalizmi mahkûm eden Duverger'nin makalesini, Profesör Altuğ, işine gelmeyen geniş pasajları atlayarak sosyalizm aleyhine kullanmaya kalkışmış! Bu davranışın en kasit bir aydın dürüstlüğü ile bağdaşamıyacağı âşikârdır. Bir ilim adamının sosyalizme karşı olması hakkıdır, ama bunun için özetlemeye kalkıştığı yazıların anlamını değiştirmeye hakkı herhalde olmasa gerektir.

Özetinde, Prof. Altuğ, aleyhtarı olduğu sosyalizm hakkında bilgisizliğini de ortaya koymuş. Bu bilgisizlik, profesörün, daha önce Avrupa ve Afrika sosyalizmleriyle ilgili yazılarında da maalesef feci şekilde sırıtmaktaydı.

Altuğ, özetinde, «kapitalist şirketlerin ihtiva ettikleri sosyalizm derecesinde daha uzun yaşadıklarını» yazmaktadır. Kapitalist şirket, kapitalist şirkettir. Kapitalist şirkete sosyalizm sokunca, o kapitalist olmaktan çıkar. İşçilerin bazı kapitalist şirketlerin yönetimine iştirakleri, kapitalist bir aldatmacadan öteye gitmemiştir.. Nitekim Düverger de, kapitalist şirketlerin mutlak hâkim olduğunu belirtmektedir. Duverger kapitalist şirketlerde değil, «kapitalist toplumlardaki sosyalizm derecesi» nden bahsetmektedir ki, bu tamamen ayrı bir şeydir.

Eğer Üniversite, bilimin, dolayısiyle üniversitenin itibarını korumak istiyorsa, mensuplarının yayınlarını ciddî bir denetlemeye tâbi tutmalıdır. Tekrar ediyoruz: Prof. Altuğ, sosyalizm aleyhinde istediğini düşünebilir ve yazabilir. Ama, bir üniversite talebesinin bile yapmıyacağı büyük yanlışlara düşmemek şartıyla.

Yeni rekor

Amerikalı uzay ikizleri astronot Cooper ve Conrad Türkiyeye geldiler.

İzmiri, İstanbulu, Ankarayı ziyaret ettiler.

Bu kentleri baştan başa dolaştılar.

Ama kendilerini karşılayan ve alkışlayan yoktu.

Sokaklar boştu, caddeler boştu, meydanlar boştu..

Sözün kısası boşlukta sekiz gün dolaşan Amerikalı ikizler boşlukta dolaşma rekorunu asıl Türkiyede kırdılar.

Kendinden pay biçmiş

Süleyman Demirel Karslılardan oy isterken:

— Size bir patates fabrikası kuracağım demiş.

Yanındakı Cevat Önder durumu kurtarmak için lidere fısıldamış:

— Patates değil, nişasta fabrikası..

Anlaşılan Demirel patatesin de fabrikada imal edildiğini sanıyor..

Oysa bu patates denen nesneyi Amerikalılar bile imal edemiyorlar. Hazretler henüz suni patates yerine sun'i lider imal ediyorlar.

İ.S.

Öğretmenler şikâyetçi

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu İkinci Başkanı Tahsin Saraç, geçen hafta yaptığı basın toplantısında, yeni personel kanununun öğretmenler için öngördüğü ilkelerin ardında bazı oyunlar oynandığını, gizli, kapalı, resmiyet dışı çabalarla Devlet Personel Dairesinin etkilenmeye çalışıldığından yakınmıştır.

Öğretmenlik sınıf tüzüğü ile ilgili Federsayon görüşünün Milli Eğitim Bakanlığına ve Devlet Personel Dairesine iletildiğini bildiren Saraç, Federasyonun bu konudaki görüşü üzerinde durarak şunları söylemiştir:

«Öğretmenlik, eğitim - öğretim ve yönetimle bir bütün ve sürekli bir oluşumdur. Bu bakımdan öbür devlet hizmetlerinde olduğu gibi bir yönetici sınıf, bu meslek için söz konusu olamaz. Öğretmenlik mesleğinde yöneticinin en belirgin özelliği, öğretmen oluşudur.. Öğretmenlikte meslek dışı bir yönetici sınıf kurulamıyacağı gibi, meslekle yöneticilik arasına kalın bir sınıf duvarı çekmek de olanak dışıdır. Eğitim hizmetleri her basamakta, nitelik, sorumluluk bakımından aynı önemi taşımaktadır. Bu meslek, ilk, orta, lise ve yüksek okul hizmetleri gibi yapına bölümlere ve sınıflara veya kendi arasında derecelere ayrılamaz. Öğretmenlik, subaylık gibi mesleklerden ayrı bir değerlendirme ile de ele alınamaz. Öğretmenlerin maaş kanunu ile ellerinde bulundurdukları bugünkü yükselme olanaklarını yok etmek büyük bir haksızlık ve bir gasp olayıdır. Milli Eğitim Bakanlığı bu haksızlık karşısında temsil ettiği yüzbin meslekdaşı korumak ve savunmak zorundadır. Bakanlığımız, Federasyon görüşüne paralel olan görüşünü, Personel Dairesine bildirmiştir. Bununla birlikte bu görüşü kişisel çıkarlarına ve ard niyetlerine uygun bulmıyanlar, gizli kapalı toplantılarla yeni gelişmeler elde etmeye, Personel Dairesini etkilemeye çalışmaktadırlar. Bakanlıkta, öğretmen topluluğundan kopuk, mesleğe hançer çekmiş kendilerini Olemp tepeside sanan, başları kovulduktan sonra sütre gerisinde etkinlik gösteren bölücü ki[illegible] bu mesleği, kendi çarpık anlayışlarına uygun kastlara ayırma girişimleri sürdürülegelmektedir.»

Tahsin Saraç, Bakanlık mensuplarının olumsuz tutumuna Milli Eğitim Bakanının dikkatini çektikten sonra, «bu oyunlar, Bakanlıkta ve Personel Dairesinde itibar kazandığı takdirde hakları en çok zedelenecek olan, başta ilkokul öğretmenleri olmak üzere tüm öğretmenler, bu kısır ve dar görüşlü, bencil düzencilere karşı haklarını, Anayasanın ve kanunların izin verdiği en kesin, en etkili davranışlarla savunmasını bileceklerdir» demiştir.

Milli Eğitim Bakanı da, seçim arifesinde bir bildiri yayınlayarak öğretmenlerin safında yer alma lüzumunu duydu.

TEHLİKE ÇANI: V

«İSLAMIN CENNETİ SOSYALİZMDİR»

Prof. Dr. Cahit Tanyol

Prof. Tanyol'un, henüz çok az incelenmiş Osmanlı — Türk toplumu ile ilgili görüşlerinin olumlu tartışmalara yol açacağını ümit etmekteyiz.

YÖN

MÜLKİYET VE EŞİTSİZLİK

Adaleti gerçekleştirmeye engel olan, insanlar arasında eşitsizliği sürekli olarak bozan mülkiyet olduğu için İslâmiyette mülkiyet «üretim mülkiyeti» Allah'a aittir. Bu, «Kur'an» ın bir çok âyetlerinde açık ve kesin olarak belirtilir. (1)

İnsanlar mülkün kendisine değil ancak **işletilmesine ve ondan faydalanma hakkına** sahiptir. Allah'ın mülkü kimseye miras olarak kalamaz ve intikal edemez. **«Göklerin ve yerin mirası Allahu Taalâya aittir. (2)**

*Bu prensip üretim araçları mül*kiyetinin ki bu üretimin ana kaynağı olan topraktır özel mülkiyete geçmesini kesin olarak redderer. Toprak Allah'ın ve yer yüzünde onun adaletini temsil eden devletindir.

Osmanlı İmparatorluğunda «*miri*» *adı verilen hazineye ait top*raklar üzerinde çalışan köylüler bir çeşit «devlet kiracısı» idiler. Tanzimata kadar bu hal, gittikçe düzensiz olarak devam etmiştir. Ancak 1263 tarihli **«Tapu nizamnamesi»** ile devlete ait toprak, bazı kayıt ve şartlara tabi olarak, kişilere devredilmiştir.

Her ne kadar Kur'anda ve İslâm Hukukunda miras ve mülkiyetten bahsediliyorsa da bu miras ancak insan emeği ile elde edilen kazançlara aittir.

Üretim araçları mülkiyetinin devlete ait olması fikri, batıda, «feodal mülkiyet» ten burjuva mülkiyetine ve burjuva mülkiyetinden **kollektif mülkiyete** geçme şeklinde bir gelişmenin neticesi olarak ortaya çıkmış ve bu, sosyalizmin bir ülküsü haline gelmiştir. Bu mülkiyet şekillerine bağlı olarak siyasî otorite de el değiştirmiştir. Ve politik iktidar üretim araçları mülkiyetine sahip olan bir sınıftan diğerine geçme şeklinde olmuştur. Bu yüzden batı toplumlarında bu geçiş **ihtilâl yolu** ile mümkün olmaktadır. Nasıl 1789 Fransız İhtilâli burjuvaları iktidara getirmiş ise batıda **sosyalist ve komünist iktidar** da mutlaka ihtilâlle olacak ve bu, *işçiler tarafından yapılacaktır.* Marx'ın tarihî diyalektiği batı toplumları için, kaçınılmaz bir sonuçtur.

BATI'DA SOSYALİST VE KOMÜNİST ÇATIŞMASININ NEDENLERİ

Bu yüzden batı burjuva sınıfı Marxçılığı, kendisini tasfiye edeceği için korkunç görmekte ve işçiye gittikçe artan bir çok siyasî haklar tanımakta, sosyal sınıflara dayanan bir demokrasi şekli ile bu ihtilâl tansiyonunu düşürmektir. Marx'ın tanımladığı işçi tipini mümkün olduğu kadar ortadan kaldırarak onlara küçük burjuva refahı hazırlamaktadır. Batıdaki bütün sosyalist partiler, gerçekte işçi sınıfı kadar burjuva iktidarının da devamına çalışmaktadırlar. Çünkü sosyalizmin komünizme karşı bir çeşit panzehir telâkki edilmesi, mevcut demokrasi düzeninin bozulmasını istememesi Marxcı sosyalizmin prensiplerine aykırıdır.

Batı sosyalistleri işçiye daha çok hak, işçiye bir parça daha refah sağlamak, devleti bir tek sınıfın iktidarında tutmıyarak bir çeşit partiler koalisyonu veya mu halefeti haline sokmak, başka bir deyimle, geleneksel sınıf iktidarının yerine sınıflar muvazenesini koymak amacını gütmektedir. Bu bakımdan, batıda sosyalistlerle komünistler karşı karşıyadır. Onlar için «komünizmin düşmanı sosyalistlerdir.» sloganı yanlış değildir. Batıda komünist olmıyan sosyalistler, Marx'cı sosyalist sayılmazlar. Onlara sosyalizme ihanet etmiş, sosyalizm kavramını dejenere ederek işçi sınıfının iktidarı aleyhine kullanmış gözü ile bakarlar.

Bütün gelişmesi sömürmeye dayanan toplumlarda ki batı toplumları böyledir, sömürmenin toplumla ortadan kaldırıldığı bir *sisteme dönmek,* onların bir çeşit sosyal iç güdüsüne aykırı düşmektedir. Komünizm'in alabildiğine kötülenmesi ve korkunç gösterilmesi, sınıfsız bir toplumu savunmasındadır. Batılı için bu bir «ütopia» dır. Bir ütopia uğruna bu kadar zahmeti göze almanın, toplumu alt üst etmenin bir anlamı yoktur.

Meşhur İngiliz Sosyalist yazarı ve devlet adamı John Strachey'in fikirlerindeki değişmenin sebebi de budur. O da, komünizmi uygulamak için, insanları bir müddet için de olsa bir yığın baskılar altında tutmayı, hürriyetleri kısmayı göze alamıyor. Korkusu, komünizmin yüksek idealllerine karşı içinde uyanan bir güvensizlik değil, devlet sosyalizminin başarıya ulaşması, işçi diktatoryasından sosyalist demokrasiye geçmenin zor görünmesi yüzündendir. Tabii Strachey bu düşüncelerini İngiltere ve batı toplumları için ileri sürüyor, doğu toplumları için değil.

BATIYI KORKUTAN SINIFSIZLIK

Fakat biz batı dünyasında sosyalizm ve komünizmin değerini yitirip yitirmediğini bir yana bırakarak kendi toplumumuza bakalım.

Bir an için batıyı, batının propaganda ve telkinlerini bir yana itmek ve hattâ unutmak gerekir. Başka türlü kendi gerçeklerimizi kontrol etmeye imkân yoktur.

Biz doğu ve batı toplumlarının sosyal, ekonomik ve politik kuruluşlarının ayrı ayrı olduğunu söylemiştik. *Yalnız ayrı değil, aynı* zamanda taban tabana zıttır.

Batıda sosyalizmi korkunç yapan, insanın insanı sömürmesini reddeden komünizm ideali değil, onun gerçekleştirilme şekline karşı duyulan şüphedir. Çünkü temeli ve oluş tarzı sömürmeye, sınıfa ve özel teşebbüse dayanan bir kuruluştan, sosyalizmle kollektif mülkiyete geçme batı için gerçekten ancak kanlı ihtilâllerle mümkündür.

Buna karşılık batı toplumları için korkunç ve göze alınamıyan şey, İslâm toplumlarında ve özellikle Osmanlı Türk toplumlarında devletin hikmeti vücudu, şeriatın prensibi, Allahın adaleti, daha açık bir deyimle, Allahın adaletinin gerçekleşmesidir.

İslâmiyet her türlü sınıflaşmayı adalete aykırı bulduğu için, Tanrı kullarına bir çok şeyleri ihsan ettiği halde, onlara ne *toprak ve ne de onun miras yolu ile* verilmesini caiz gördü. Allahın mülkü kimsenin tasarrufunda olamaz. **Her tasarruf kullar arasında bir imtiyaza sebep olur.** Allah ise en sevgili kulu Muhammede bile, elçilik dışında, özel bir imtiyaz tanımadı.

Batıda üretim araçları mülkiyeti sosyalizme, yâni özel mülkiyetten kolektif mülkiyete doğru gelişştiği halde, bizde tam tersine, genel mülkiyetten özel mülkiyete doğru bir yol tâkip etmiştir. Birisi adaletsizlikten adalete, diğeri adaletten adaletsizliğe doğru gelişmiştir.

İslâmiyetin temel kanunlarını, şeriatın ana prensiplerini bilmeyen batılılar için, uzun zaman bu durum şaşılacak ve anlaşılmaz bir konu olmuştur. **Montesquieu «Kanunların Ruhu»** adlı kitabında bu şaşkınlığını şöyle ifade eder:

«Adaletin her yerde Türkiye'deki gibi uygulanması gerektiğini öteden beri işitir dururuz. Demek oluyor ki, aydın kişiler için dünyanın en önemli olan şeyini insan topluluklarında en az aydın olanlardan biri apaçık görüp ortaya çıkarmış.» (3)

Yalnız Montesquieu, bütün toprakları padişahın özel mülkü sanması ve sık sık istibdat idarelerine örnek olarak Osmanlı hükümdarlarını zikretmesi, kendisini çok yanlışlıklara sürüklemiş, çoğu zaman kendi kendisi ile çelişik hale getirmiştir. Çünkü o, padişahların şeriatın emirlerini yerine getirmeye memur olduğunu bilmiyordu.

SINIFSIZ DEVLET ÜLKÜSÜ VE MÜSLÜMANLIK

Gerek Marx'ın, ve gerekse Lenin'in sosyalist devletten komünist devlete geçiş diye vasıflandırdıkları sınıfsız devlet ideali ve sosyalist demokrasi «Kur'an»ın adalet anlayışı ile uzlaşır. Çatıştığı nokta, onların felsefî doktrinleridir. Marx ve Lenin'in felsefî görüşleri materyalisttir. İslâmiyet ise bir dindir. **Materyalist değil, realisttir.** Bir insanın sosyalist olması ille de materyalist olmasını zorunlu kılmaz. Çünkü materyalizm bir çok felsefî sistemler arasında bir görüştür. Sosyalizm ise topluma teklif edilen bir adalet ve kalkınma metodudur. **İslâmiyetin kurduğu hukuk sistemi sosyal gerçekleri göz önünde bulundurması bakımından üstün bir nitelik taşır.**

ALLAH VE TOPLUM

İslâm hukukunda **Allahtan sonra söz sahibi toplum** olarak görülmüş, *toplumun genel kuralları* da, toplumun âdetlerinde aranmıştır. Yalnız âdetlerdir ki, toplumdaki bütün bireyleri kuşatır ve bütün bireylerin tasdik veya reddini içine alır. Kimse âdetlerin dışına çıkamaz. Çünkü onların yaptırımı (müeyyide) yaygındır. Arkasında toplum vardır. *Adetler içinde de güzel ve iyi* olan âdetlere **«örf»** denir. Hukuka kaynak olan ancak örf'lerdir.

Batı toplumlarında ise «adet = Coutume» in hiçbir hukukî değeri yoktur. Onlar için hukuk menfi bir değerdir. İnsanın iradesi ile uzlaşmayı şart koşmaz. İslâm hukukunda ise hukukun ana kay*naklarından biri* **«örf»** *olduğu* için, bu hukuk sistemi menfi değil, müsbettir, yapıcıdır. İnsanla ve toplumla çatışmaz. Toplum kendi âdetlerine itaat etmekle, kendi iradesine itaat ediyor demektir.

Eski Fransız yazarları âdeti (Coutume), Derebeylerine verilmeye alışılmış vergi diye tanımlarlar. Onu *kanunların bulunma*dığı yerde kanuna yardımcı aşağı bir değer olarak görürler. Jean Bodin'e göre «âdet» ancak kralın iradesi ile teyit edilirse hukukî bir değer kazanır. Adete etkinliğini ancak prens verir. Kanun değiştirmek veya kaldırmak prense aittir. Diderot ve D'alembert Ansiklopedisinde «âdet», kral tarafından emredilen teamül olarak tanımlanmıştır. George Ripert, Fransız hukukçuları âdet ile kanun arasında her hangi bir bağlantının varlığından haberdar değillerdir der. (4)

Sadece bu farklılık doğu ve batı toplumlarında hukuk, devlet ve âdalet anlayışlarının nasıl birbiri ile ters yönde olduklarını göstermeye yeter.

FAIZ

Üretim araçları mülkiyeti bireyler için servet biriktirme sebebi olamayınca, servet ancak üretilen şey üzerinde yapılan aracılık şeklinde olabilir. Bu da ya vergi, ya ticaret yahut yağma yoluyla elde edilir. Kur'an zenginliğin neden ileri geldiği üzerinde açıkça durmasa da, çeşitli âyetlerde servet sahiplerini tehdit etmektedir. Servet birikmesinin nedenleri ve kaynağı ve insan emeğinin değeri üzerinde açık olarak durulmamakla beraber islâmın peygamberinin çalışmaya ibâdet derecesinde önem vermesi, onun hiç bir zaman parazit ve tembel bir sınıfı tutmasına imkân olmadığının açık delilidir. Bundan başka faizin şiddetle yasak edilmesi de, emeksiz kazanca karşı nasıl bir tavır alındığını bize açıkça göstermektedir.

«Ey müminler, kat kat faiz yemeyiniz. Allahtan korkup sakınınız ki âhirette felâh ve necat bulasınız». (5)

Bu âyet bize, bir emek aracı olan paranın asla kazanç kaynağı haline getirilemiyeceğini açıkça göstermektedir. Para sadece birbirine denk emeklerin değiştirilmesinde ortak ölçüdür. Üretimin ne kaynağı ve ne de sebebidir. Bu yüzden Kur'anda faiz şiddetle yasak edilmiştir. Hattâ Kur'anın emirlerindeki şiddet, sosyalizmin prensiplerindeki şiddetten daha serttir.

Bundan başka Allah, resulünü yetim ve fakir bir kervan sürücüsünden seçmiştir. Ve ona kullarının en şereflisi gözüyle bakmıştır. (6)

IMAM-I AZAM EBU HANIFE VE ARTIK DEGER

Emeksiz kazancın ve servetin haram olduğunu belirleyen sayısız âyetler yanında Imam-ı Azam Ebu Hanife'ye isnat edilen şöyle bir rivâyet vardır: Imam-ı Azam Ebu Hanife Bağdat'ta ticaretle uğraşırdı. Hattâ haksızlık yaparım kaygısıyla Halife'nin kendisine verdiği memuriyeti kabul etmemiş, bu yüzden hapse atılarak dayaktan ölmüştür. Acaba haksızlık yaparım diye memuriyet kabul etmeyen Imam-ı Âzam düşük fiyatla almakta olduğu bir malı farklı fiyatla satmakta bir sakınca görmemiş midir? Çünkü satışa aracı olduğu malın üretimini kendisi yapmamıştır. Sosyalist görüşe göre, burada Imam-ı Âzamın hakkı bir günlük satışından ancak kendisini geçindirecek ölçüyü geçmemesi gerekir. Bu da birinin emeğini bir başkasına devretme hakkıdır. Imam-ı Âzam her gün dükkânını kapatmadan önce o günkü kazancını sayar ve ana sermayeyi çıkardıktan sonra bir günlük geçimini sağlayacak parayı kendisine ayırır, geriye kalanı ihtiyarlara, çalışamıyacak durumda olanlara dağıtırmış. Sebebini soranlara, **«Bir günlük rızktan fazlası haramdır»** cevabını verirmiş.

Imam-ı Âzam bu sözleriyle bir günlük rızkın ancak bir günlük emeğe karşılık olabileceğine işaret ediyor ve Marx'ın artık değer nazariyesine bir çeşit öncülük yapmış oluyor.

Gerek Hazreti Omer'in hayatı ve gerekse sahabelere ve evliyalara ait hikâyeler islâm dünyasında emeğin dışındaki kazançların gayri meşruluğunu açığa vuracak niteliktedir.

KISSA-I OMER

Halkın genel kanaatlarını belirtmek maksadıyla uydurulan hikâyelerde de servetin meşru olmayışına ait sayısız örnekler vardır. Bunlardan birini yazalım:

Adamın biri Mekke'ye gitmek üzere *yola çıkıyor. Bir taraftan* kızgın güneş altında yolculuk, bir taraftan açlık ve susuzluk onu yoruyor. Nihayet Mekke'nin sınırlarına yaklaşıyor. Yolunun üzerinde iki adama rastlıyor. Bellerine kadar yarı çıplak, kızgın güneş altında kerpiç kesiyorlar. Selâm verip yanlarına yaklaşıyor. Uzun yoldan geldiğini, yiyecek içecek bir şeyleri olup olmadığını soruyor. Onlar da kendisine testiden su veriyor, çıkınlarından ekmek ikram ediyorlar. Suyu içiyor, kan gibi ılık, ekmeği ısırıyor taş gibi sert, yiyemiyor. Yolcunun bu halini gören işçiler kendisine az sonra Mekke'ye varacağını ve orada **Beytülmal**'in imarethanesi olduğunu, serin su, sıcak aş ve yumuşak ekmek bulacağını söylüyorlar.

Yolcu oradan ayrılıyor. Mekkede imarethaneye giderek karnını doyuruyor. Sonra aklına cehennem güneşi altında çalışan iki işçi geliyor. Hemen bir parça ekmek, biraz yiyecek ve bir testi su alarak onlara götürmek istiyor. İmarethanede çalışanlardan biri bunu görüp:

— Hayr, bunları kendim için ayırmadım. Mekke'nin dışında iki amele gördüm. Kerpiç kesiyorlardı. İçtikler su kan gibi ılık, yedikleri ekmek taş gibi sertti. Bunları onlara götürmek istiyorum, diyor. Kendisine şu cevab veriyorlar;

— O çalışanlardan biri Hazreti Ali, diğeri de bu Beytülmal'ın emiri olan Hazreti Omer'dir. Yolcu birden şaşırıyor. Karşısındaki adamdan şu cevabı alıyor:

— Çünkü onlar kendi emeklerinin dışında hiç bir şey kabul etmezler.

Hazreti Omer'in yamalı hırkası, Hazreti Ali'nin fukaralığı tarihî bir gerçektir. Bu çeşit hikâyeler ister gerçek, ister uydurma olsun, islâm toplumlarında sosyalizmin idealize edildiğini belirtmesi bakımından dikkate değer. Halkın hayalinde «adalet» ve «sosyalizm» eş bir anlam taşır.

SOSYALIST CENNET

Gerçekte Allahın kullarına vaad ettiği cennet sosyalist bir cennettir. Bu cennete girmeyi hak etme*nin ölçüsü, sosyalizmin ana* prensibi olan: «Herkese hakkı olanı vermek»dir.

İslâmın cenneti duyu verilerine hitap eder. Hazzı, lezzeti, şehveti, güzel yemekleri, leziz kevser şarapları, huri kızları ve gılmanları olan bir bolluk diyarıdır. Maddi refaha, dünya nimetlerine bol bol yer vermesi bakımından materyalist bir ahret görüşüne sahiptir.

İslâmiyetin bu beşerî cennet anlayışını tasfiye etmek için sonraları islâm filozofları, islâm kelâmcıları bir hayli çaba harcamışlardır. Imam-ı Gazali **«Mizan-ül Âmal»** adlı eserinde ve Simavna Kadısı Bedrettin **«Varidat»**'ta bunların birer sembol olduğunu söylerler. Gerçekte azap çeken, sürur ve sevinç duyan ruhun kendisidir derler. Fakat onların ahreti, Allahın vaadettiği renkli bir dünya olmaktan çıkar ve metafizik bir filozoflar cenneti olur. Gazali'nin **«Saadet-i uzma** (büyük mutluluk) dediği cennet, Peygamberin sahabelerinin gönül bağladığı *ve inandığı* cennet yanında renksiz ve soyut bir kavramdır.

(★) Bu yazı ne sosyalizmle İslâmiyet arasında zoraki bir yakınlaştırma çabası taşır ve ne de her ilmin her keşfin «Kur'an» da zaten mevcut olduğunu ileri süren skolastik düşüncenin bir yorumudur. Sadece dünyayı adalet üzre düzenlemeye memur bir dinin ülküsü ile sosyalizmin prensipleri arasında bir uzlaşma olduğunu belirler. İslâmiyetin sosyalizme düşman olduğu iftirasını ortaya atanların, İslâm dünyasını sömürge yapmak isteyen Hıristiyan emperyalizmine bilerek veya bilmeyerek yardım ettiklerini açığa vurur. Ve Atatürk'ün, bu emperyalizmle savaştığı yıllarda sosyalizmin «İslâmiyetin en âli kaide ve kanunlarını ihtiva ettiği» (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları Cilt I, S. 92) söylemesindeki anlam, bugünkü ortam içinde yeniden açıklık kazanır. C.T.

(1) Taha Suresi, âyet 1-8, Âli Umran suresi, âyet 189-194.

(2) Âli Umran suresi, âyet 180.

(3) Mnotesquieu, Kanunların Ruhu, say. 165.

(4) George Ripert, La Regle Morale dans les obligations civiles, say. 74.

(5) Bakara suresi, âyet 276. Âli Umran suresi, âyet 130-131.

(6) Sad suresi, âyet 6-11.

SEÇİMLERDEN SONRA TÜRKİYE'Yİ BEKLEYEN TEHLİKELER

Devrimci ve milliyetçi hareketleri baltalama ve durdurma faaliyetlerinin yürütüldüğü ülkelerde, Amerikan Büyükelçisi dahi «operasyon» dan tamamen habersiz bırakılır. CI teorisine göre, eğer operasyon duyulur ve yalanlamak gerekirse, Büyükelçi olan bitenden tamamen habersiz tutulmalıdır ki, tekzibi inandırıcı olsun!..

Kapitalist âlem ile komünist âlemin barış içinde bir arada yaşama politikasının en zayıf noktasını, emperyalizme satılmış feodal sultanlara ve kompradorlara karşı girişilen millî kurtuluş hareketleri teşkil etmektedir. Bu ülkelerdeki millî kurtuluş hareketleri, ister istemez emperyalizme ve kapitalizme karşı bir nitelik kazanmaktadır. A.B.D. ise, barış içinde bir arada yaşamayı, statükonun sürdürülmesi ve kendisine bağlı gerici ve satılık hâkim sınıfların iktidarda kalması şeklinde anlamakta, bu sebeple milliyetçi ve devrimci hareketlere karşı çıkmaktadır. Hattâ Vietnam'da olduğu gibi, bir millî kurtuluş hareketini yok edebilmek için, tarihte eşi görülmemiş barbarlıklara girişebilmektedir. Tabiî ki amaç, meseleleri bu safhaya getirmeden önce, millî kurtuluş hareketlerini çeşitli tedbirlerle daha başından önlemektir. Amerika bu yolda, Vietnam hariç, yılda 500 milyon dolar harcamaktadır ve millî kurtuluş hareketlerini önleme politikasına «counter - insurgency» faaliyetleri (yazıda CI rumuzu ile geçecektir) adı verilmektedir. Harvard Üniversitesi yayınında Roger Hagan, CI faaliyetlerini incelemektedir. Satılık yöneticiler elinde emperyalizme uşaklık etmekten kurtulmak isteyen bütün milliyetçiler ve devrimciler bu yazıyı ibretle ve dikkatle okumalıdırlar.

BİR DE GULUYORLAR: Güney Vietnam'da Amerikan Deniz Piyadeleri önüne geleni «çeteci... sında olan 61 Vietnamlı genç, kurşunlarla öldürülmüş. Deniz Piyadeleri, kurbanlarının başı...

The Daily Telegraph

OLAY I.
CIA, EYÜP HAN DÜŞECEK DEMİŞTİ!.

(The Daily Telegraph muhabiri Victor Anant yazıyor. Anant, yazıyı sansürsüz gönderebilmek için Yeni Delhi'den ayrılmıştır.)

Hindistan, Pakistan ile savaş kararını almadan önce, CIA Hintlilere, Pakistan'da bir hükümet darbesinin muhakkak olduğunu bildirdi.

CIA ajanları Mareşal Eyüp Han'ın politik bakımdan sallantıda olduğunu, pek yakında devrileceğini söylediler.

Hindistan'ın, Keşmir'de ateş kes hattının ötesindeki mevkileri yeniden işgal kararı, Yeni Delhi'deki Amerikan Büyükelçiliğinin «vize»sinden geçirmiştir.

Amerikan Büyükelçisi Chester Bowles'in Hindistan'ın ikinci cephe açmak niyetleri hakkında önceden bilgi sahibi olduğuna inanmak için yeter delile sahibim.

Hindistan'ın çatışmayı kademeli genişletme kararının Amerika'nın teşviki ile değilse de, tasvibiyle alındığının ilk belirtisine, 4 Eylül günü rastladım. O gün Mr. Bowles, Hindistan Başbakanını ziyaret etmişti.

Daha sonra, CIA'nın çabalarıyla ilgili bazı olayları biraraya getirmeyi başardım.

CIA faliyetinin nedenleri, Amerika'nın Hindistan'a iyice angaje olmasından çok, Amerikan Dışişleri Bakanlığının Eyüp Han'a haddini bildirmek için yanıp tutuşmasında aranmalıdır.

EYUP, AMERIKA'YA KIZGIN

Hikâye, üç sonbahar önce, Çinliler Hindistan'ı istilâ ettikleri sırada hafiften başlamıştır. Amerikalılar, o tarihte Hindistan'ın durumuna karşı Pakistan'ın gösterdiği ilgisizliği kesinlikle tasvip etmediklerini Eyüp Hana bildirmişlerdi.

Pakistan, şüphesiz, lâfın altında kalmadı ve yangına körükle gitti. Eyüp Han, «Hindistan kendi sebebiyet verdiği bu yenilgiyi hak etmiştir» dedi.

1963 ortalarına doğru, Pakistan'daki en büyük Amerikan holding şirketi olan General Motors'a, firmayı satması «tavsiye» edildi. Şirket Eyüp Hanın oğlu Gevher Eyüp'ün direktörü bulunduğu bir firma tarafından satın alındı.

Bu olaydan sonra, Pakistan — A.B.D. münasebetleri hızla bozuldu. 1963 Eylülünden itibaren, CIA Pakistan'da ciddiyetle çalışmaya başladı.

CINAH'A VERILEN PARALAR

Eyüp Han bir seçim yapmak ve iktidarını hukukî bir temele oturtmak kararındaydı. Seçimlerde, iki Amerikalı görevli, muhalefet adayı Fatma Cinah'a —ki Pakistan'ın kurucusunun kızkardeşidir— seçim fonları sağlamak isnadıyla geri aldırtılmıştır.

CIA faaliyetlerinin merkezi, Batı Pakistan'da son harpte en şiddetli çarpışmalara sahne olan Lahor'du. Bir Amerikan istihbarat meuru, şüpheleri üzerinde toplamış ve Delhi yolunu tutmuştu.

Lahor'da da General Azam şüpheleri çekmekteydi. Evvelce Doğu Pakistan valiliği yapan Azam, son derece popüler olduğu için Eyüp Han tarafından görevinden uzaklaştırılmıştı.

Öyle görünür ki CIA'nın sonunda Eyüp Hanın yerini almak için seçtiği aday, General Azam'dır. Bununla beraber, general, Amerikalıların maşası olmaya hevesli gözükmemektedir.

YARDIM KESME TEHDIDI

Fatma Cinah taraftarlarının tam bozguna uğramasından ürken CIA'nın, iki bakanı doğrudan doğruya ele geçirmek için teşebbüste bulunduğu belirtilmektedir. Bunlardan biri Maliye Bakanı Şuayip'tir.

Pakistan'a Amerikan yardımını durdurmayı öngören kapalı tehditler, Şuayip aracılığı ile yapılmıştır.

Geçen Mayıstaki Kuç savaşından hemen sonra, Pakiştan ileri gelenlerinin «şahinler» ve «güvercinler» olmak üzere iki gruba bölündüğü belirtilmekteydi. Şahinler, Hindistan'a ani saldırma taraftarıydılar, Güvercinler ise ihtiyat tavsiye ediyorlardı.

CIA bu yıl Temmuzda ilk defa Hindistana, Pakistan'ın Keşmir'de yeni bir darbeye hazırlandığını bildiren askeri istihbaratı iletti.

Ağustosta Pakistan Keşmir'e mücahitler gönderince, Hint Hükûmeti CIA raporlarının doğruluğuna kanaat getirdi.

15 Ağustosta, Eyüp Hanın, Şahinler ile Güvercinleri topladığı bildirilmiştir. Eyüp Han, onları dinledikten sonra karar vermek için Swat vâdisine gitmiştir.

İlk büyük CIA hâtâsının 23 Ağustos civarında yapıldığı anlaşılmaktadır: CIA'ya güvercinlerin Eyüp Hanı devirmeye hazır oldukları söylenmişti.

Swat'ta Başkan Eyüp Han her iki grubun da kendisine bağlılıklarını denemeye karar vermişti. Dönüşünde büyük önemi olan bir karar alındı.

Kuç savaşı günlerinde Eyüp Han, Pakistan topraklarının üstünde uçan Hint uçaklarının hiç bir şekilde düşürülmemesi emrini vermişti. Şimdi ise, Keşmir'de kullanıldıkları takdirde, Hint uçaklarının düşürülmesini istiyordu.

YARDIM MUZAKERELERI DURDURULDU

Bu arada Hindistan'daki Amerikan Büyükelçisi, izinden Yeni Delhi'ye döndü. Amerikanın Pakistan'a Yardım Konsorsiyumunun toplantısını 9 Eylülden 23 Eylüle ertelettiği resmen açıklandı.

Eyüp Hanın devrilmesinin kesin olduğu söylenmekteydi. İşte bu durumdadır ki, Hindistan taktik nedenlerle ateş kes hattını aşmak ve ikinci bir cephe açarak harbi genişletme kararı aldı.

Bu hayati kararın Amerika'nın tasvibiyle alındığını ileri sürebilecek bilgiye sahip değilim. Yalnız Yeni Delhi'deki Amerikan çevrelerinin kararı bildiklerinden eminim.

Şastri, ön plândaki altı Hintli gazeteciyle yaptığı özel bir toplantıda, onlardan birine, Keşmir meselesinin Hindistan'ı, Amerikalıların Vietnam'daki durumuna benzer hale getirdiğini söyledi.

Şastri, Çin'in başka bir yerde istilâ hareketine girişerek Pakistan'ı destekleyip desteklemiyeceği sorusuna da «Bu ihtimali gözönünde tuttuk. Çin saldırırsa yalnız bırakılmıyacağız» cevabını vermiştir.

Amerika, Hint hareketini tasvip etmiş olsa da, olmasa da, hareketin CIA raporlarına güvenilerek yapıldığı kesindir.

Yine aşikârdır ki, Hintliler bu sefer Amerika'nın ölçülü bir harbe karşı olmıyacağından emindirler. Halbuki Kuç savaşı sırasında, emin değillerdi.

Şahsen inanıyorum ki, Amerika - Pakistan münasebetleri kopma noktasına gelmiştir. Münasebetlerin kesilmesinin sonuçları bütün Asya için tehlikeli olacaktır.

Victor ANANT

YON'ün notu :

Victor Anant'ın yazısı, Amerikan yetkilileri tarafından derhal yalanlanmıştır. Amerika'nın Londra'daki Büyükelçisi, Hükümetinin Eyüp Hanın devrilmesinin muhakkak olduğu şeklinde Hindistan'a bir bilgi vermediğini, Hindistan'ın Pakistan'a hücumunu teşvik etmediğini ve Hint hücumunu önceden bilmediğini açıklamıştır. Victor Anant, bu yalanlamayı şöyle cevaplandırmıştır: «Daily Telegraph'ta yayınladığım yazının tekzip edileceğini bilmekteydim. Yeni Delhi'deki bir Amerikan sözcüsü, bana yazacağım yazının «tamamen saçma» olduğunu söylemişti. «Bu yazı, bir dinamit» diyor ve yayınlamaktan vaz geçmemi istiyordu.

Amerikalılar, aşikâr ki, CIA'nın Pakistanda faal olduğunu yalanlamamaktadırlar. Keza yazımda yer alan özel bilgiler hakkında da bir şey dememektedirler. Esasen CIA'nın dünyanın çeşitli yerlerindeki faaliyetleri ile ilgili olarak bu, Amerikan Hükümetinin ilk tekzibi değildir. En son 15 gün önce, Singapur Başbakanı Lee Kuan Yew, bir CIA ajanını tevkif etmemek için 1 milyon İngiliz lirası (25 milyon TL.) rüşvet teklif edildiğini açıkladı. Amerikan Dışişleri Bakanlığı Lee'nin iddiasını yalanladı, ama bir gün sonra yalanlamasını yalanladı.»

Pakistan çevreleri de, Victor Anant'ın görüşünü paylaşmaktadır. Onlara göre, Hindistan'ın Lahor'a saldırmasının amac, Eyüp Handan kurtulmak ve onun yerine «daha güvenilir» bir adamı getirmektir. Amerika'nın tavsiye ve onayı ile girişilen Hint harekâtı, Lahor'un 48 saat içinde ele geçirilmesine dayanmaktaydı... Bu proje şimdilik başarıya ulaşmamıştır ve Eyüp Han iktidardadır...

Le Monde

OLAY II.
Papandreu neden devrildi?

Papandreu, Amerika'ya kayıtsız şartsız uşaklığı reddettiği için devrildi. Anlaşmazlık, Başbakanın oğlunun, Yunan Milli Emniyetinin CIA'dan para almasına ve Atina Radyosunda Amerika'nın Sesi programı yayınlarına itirazı üzerine başladı. Le Monde gibi ciddi bir gazetede yayınlanan aaşğıdaki yazıda, Yunanistan'ı yöneten satılıkların ibret verici hikâyesini okuyacaksınız.

MILLI EMNIYET TEŞKILATININ IŞGALI

Atina...Eylül — 15/16 Temmuz gecesi 50 sivil adam Yunan İstihbarat Teşkilatının (K. Y.P.) iyi korunan binasının giriş kapısına yaklaştılar. Parolayı verip içeri girdiler ve bir kaç dakikada Yunan Karşı Casusluk Teşkilatının bürolarını işgal ettiler. Kasaları kırıp gizli dosyaları ele geçirdiler. Sabaha karşı teşkilata tam hâkimdiler. Teşkilatın sabah normal olarak işe gelen 30 kadar görevlisini kapıdan çevirdiler. «Kralın adamları», Papandreu Hükümeti sırasında ellerinden kaçar gibi olan bir devlet teşkilatına el koymuşlardı...

Bu darbenin esrarengiz tertipçileri kimlerdi? 21 Mayısta bir emekli general olan Yordanidis, askeri yazarlığını yaptığı Merkezci Vima gazetesinde yayınladığı, büyük yankılar uyandıran bir yazıda «Yunanistanı yöneten gizli kuvvetler»i, çarpıcı bir formülle «Cunta» olarak açıklıyordu. Yazıda, Cumhuriyetçi eğilimli General Yordanidis, Amerikalılar, Saray ve ordu içindeki gizli bir teşkilat olan I.D.E.A.'yı açıkça suçluyor, fakat «cunta» içindeki bu «mukeddes üçlü»nün gizli bağlarını açıklamıyordu.

Halbuki General Yordanidis, Yunan politikasının perde arkasını bilebilecek durumdadır. 1955'te NATO nezdinde politik ve stratejik irtibat subayı olmadan önce, mühendis ve matematikçi Yordanidis, bir çok askeri ve sivil yüksek mevkilerde bulunmuştu. 1946 - 49 iç harb sırasında komünistlere karşı savaşmış ve ikinci Dünya Savaşı sırasında, Kahiredeki Yunan Hükümetinin istihbarat servisleri başkanlığını yapmıştı.

KRALLIK VE NATO'NUN EMRINDE I.D.E.A.

Gizli I.D.E.A. teşkilatı (Yunan subaylarının mukaddes ittifakı demektir). 1942 — 43 yıllarında Kahire'de aşırı sağcı subaylar tarafından kurulmuştur. Amaçları, Cumhuriyetçi ve solcu subayları tasfiye etmektir...

I.D.E.A. «kurtuluş» u hazırlamaya koyulmuştur. Kral Yorgo II. ve İngiliz istihbarat teşkilatını, I.D.E.A.'ya dayanmak gerektiği konusunda ikna etmişlerdir. Kralın tahtını kurtarmak için, İngilizlerin ise Yunanistanın komünistlerin eline geçmesini önlemek için I.D.E.A.'ya muhtaç olduğu onlara anlatılmıştır. Başlangıçta müsamaha ile karşılanan gizli teşkilat, iç harp sırasında Sarayın ve İngilizlerin (Amerikalılardan önce) baş kozu haline gelmiştir. Gerçekten I.D.E.A. sâyesinde, kraliyette ve Anglosaksonlara yeteri kadar sâdık olmıyan subaylar ile komünist Maki teşkilâtı yok edilmiştir.

«Vatansever harp» bitince, IDEA., siyasî ve ticarî bir baskı grubuna dönüşmüştür.

Antikomünizm bayrağı, Orduyu tamamen vesayeti altında almak, aşırı sağ gruplarla bağlar aramak, Saray ve Amerikalılarla itimat münasebetleri kurmak için iyi bir koz olmuştur. Böylece, Lozan Üniversitesi Siyasi İlimler Profesörü Jean Meynaud'nun yazdığı üzere, krallık ve NATO, ordunun iki «memelisi» haline gelmiştir. Meynaud, şöyle demektedir: «Yunanistanda askerî davranışın temel özelliği, mübalâgasız, kör bir antikomünizmdir. Bu da NATO'ya tam bir tâbiyet anlamına gelmektedir».

Bu durum 1964 Şubatında iktidara geldiği zaman Papandreu'nun gösterdiği «yılan ihtiyatlılığı»nı izah etmektedir. Papandreu, mevcut düzeninin üç direği (Saray — IDEA. ve Amerika) üzerine oturan «müessese»nin gölgesinde hükümet etmeyi kabul etmiştir. NATO'ya ebedi sadakat yeminlerinde bulunmuştur. Sarayın imtiyazlarını korumak amacıyla Karamanlis'in dahi reddettiği tedbirleri almıştır. Orduyu «Komünist sızması»ndan korumak için istenen bütün şartların hemen hep

[illegible] kurşunluyor. İşte, yaşları 18—19 ara- [illegible] fütursuzca gülümsüyorlar. (UPI)

[illegible] evet demiştir.

Hükümet Başkanı olarak, Ordu üzerinde [illegible] her türlü kontroldan fiilen vazgeçmiştir. [illegible] Savunma Bakanı büyük sanayici Garufalias [illegible] kralıdır), Sarayın güvenilir adamıdır. [illegible] İstihbarat Servisi Başkanı General Agoros, ya- [illegible] zamana kadar kralın hizmetinde çalışmış [illegible] *saray adamıdır. Genelkurmay Başkanı* [illegible] General Yenimatas, 1961'de Papand [illegible] *yenilgisine yol açan «seçim darbesi»* [illegible] adı karıştırılmış sağcı bir subaydır. Ayrıca [illegible] Yenimatas kralın özel sekreterinin dostudur. [illegible] Arnautis, Sarayın nüfuzlu kişisi [illegible] Frederika ile yetkili Amerikan [illegible] arasında kilit adamdır.

Pap[illegible]ndreu, böylece sadakat delillerini [illegible] *sonra, seçim kampanyasında çizdi* [illegible] yolda ilerliyebileceğini inanmaktadır. Papand [illegible] seçimlerde, memleketinin NATO içinde [illegible] uydu değil, eşit hakka sahip bir mütte- [illegible] olduğunu belirterek, bir «Yunan dış po- [illegible] izleyeceğini açıklamıştı. Fakat bu [illegible] programı pek az politikacı ciddiye almıştı [illegible] biraz demagojik sayılabilecek ahşıl [illegible] dışına çıkan davranışları olmakla bera [illegible] *Papandreu, muhafazakârlıkla ün yapmış*

Bununla beraber, bir adam seçim sözleri- [illegible] ciddiye aldı. Bu, oğlu Andreas Papandreu [illegible] Yunan politikasına yeni bir üslup verme- [illegible] deneyen Andreas, hâlen Yunanistanı sar- [illegible] ciddi buhranın geniş ölçüde temel nede- [illegible] teşkil *etmektedir Andreas, delikanlılık* [illegible] İspanya iç harbinin gençlikte antifa- [illegible] *duyguları güçlendirdiği bir sırada, Metek* [illegible] diktatörlüğü ile mücadele ederken, mark [illegible] karşı bir ara ilgi duymuştu. Fakat ikin [illegible] Dünya Savaşı arifesinde tevkif edilince, A [illegible] muhacir gitmiştir. Orada önce öğ- [illegible], sonra Harvard'da ekonomi profesörü [illegible] John Kennedy ile tanışmış ve yir- [illegible] *yıl sonra Kennedy'nin «brain — trust»ünü* [illegible] eden entelektüellerin pek çoğu ile ya [illegible] dostluk kurmuştur. Andreas, Amerikan [illegible] kuvvetlerine girmiş, Amerikan vatan- [illegible] olmuş, Hubert Humphrey ve Adlai Ste- [illegible] yanında aktif politikaya katılmış- [illegible] Stevenson onu benimsemiş ve çalışma ar- [illegible] yapmıştır.

Andreas, ancak Ocak 1963'te, 44 yaşında [illegible] Amerikan vatandaşlığını bırakıp Yunan [illegible] politik hayatına girmiştir. Politik hayata giriş [illegible], genişliğini hemen keşfettiği Amerikan [illegible] karşı kısa zamanda dikilmeye it- [illegible]. Yunan gerçekleri ile temasa geçince, *Andreas Papandreu'nun «Kennedy liberaliz-* [illegible], militan bir milliyetçilik hâline gelmiştir. Andreas, CIA'nın KYP.'yi (Yunan millî Emni [illegible] Teşkilatı) doğrudan doğruya finanse et- [illegible] vazgeçilmesini ve yılda 10 milyon [illegible] tutarındaki sübvansiyonun Başbakanlı [illegible] verilmesini istemiştir. Andreas, «KYP.» C- [illegible] aşağılık bir şubesi olmaktan kurtarıl- [illegible]» diyordu. 1964 Martında, daha sonra [illegible] *Yunanistandan da attırdığı ABD. Büyük-* [illegible] İstihbarat Servisi Direktörü Joyce [illegible] bürosundan kovmuştur. Joyce, Yunanlılar [illegible] haysiyet kırıcı bularak Yunan Radyosun [illegible] yayınlanan Amerikanın Sesi programları- [illegible] durdurtan Andreas'ın bürosuna, bunu pro [illegible] için gelmişti.

Bu ufak çalışmaların ötesinde daha cid- [illegible] nedenler vardır. Papandreu Hükümeti,

hayli tereddütten sonra, her ikisi de NATO *üyesi olan, Türkiye ve Yunanistan arasında* bir uzlaşmayı amaç edinen Amerikan Kıbrıs politikasını kabule yanaşmamıştır. *1964 Hazi* ranında Washington'a çağrılan iki Papandreu 'yu Acheson Plânına evet dedirtmeyi Başkan Johnson başaramamıştır. Baba - oğuldan özellikle oğul uzlaşmaz görünmüştür. Skandal üç ay sonra Andreas'ın bana verdiği bir mülâkat dolayısile patlak vermiştir. Mülâkatta Andres *ilk defa olarak «NATO'nun ve Ame-* rikanın baskıları» ndan söz ediyor, Makarios' un Kıbrısın askerî bakımdan tarafsızlaştırılma sı tezlerini desteklediğini açıklıyor ve Sovyet yardımını övüyordu. Bunun üzerine Amerikan Büyükelçiliği tepki göstermiş. NATO' ya ve Amerikaya «düşman» sayılan Andreas' *ın beklenmedik sözlerini,* Yorgi Papandreu nezdinde şiddetle protesto etmiştir. Aşırı sağdan Merkezin *muhafazakâr kanadına* kadar uzanan kesif bir basın kampanyası, bir ay sonra Andreas Papandreu'nun Ekonomik İşbirliği ile görevli Devlet Bakanlığından ayrıl masına yol açmıştır.

Fakat Merkezci Hükümete muhalefet sona ermemiştir. Geçen ilkbaharda sağcı basın *(Sovyetlerle Münasebetleri düzelten)* Türk diplomasisinin çabalarını boşa çıkartmak amacıyla, tarihini tesbit etmemekle beraber, Sovyetler Birliğine dâveti kabul ettiği için Başbakana karşı sert bir kampanya açmıştır. Amerikan Büyükelçisi, Papandreu'dan «izahat talebi» nde bulunmuştur. Muhafa*zakâr basın ise sayfalarını boydan boya «Papandreu NATO'dan ayrılıyor» «Milletlerarası komünizm sallantıdaki hükümetin imdadına geliyor»* gibi kışkırtıcı başlıklar atmışlardır.

Papandreu, «müessese»yi karşısına almak hususunda hâlâ mütereddittir. Ama sağ, kazan kaldırmıştır. Merkezci lideri, Orduda ve ona karşı taarruza geçen politik çevrelerde deli bir Kerensky diye tanıtmaktadırlar. Karamanlis'in halefi olarak ERE. Partisinin (Radikal Millî Birlik Partisi) başına geçen Pa nayotis *Cannellopulos, Atina merkezinde* Klathmonos meydanında yaptığı bir konuşmada Hükümetin istifasını ve Sağ — Merkez bir hükümetin kurulmasını istemiştir. Bu temenni 15 Temmuzda gerçekleşecektir.

Papandreu 25 Şubatta karşı taarruza geçer. Parir[illegible]ntonun dramatik bir toplantısında *«P[illegible]kles Plânı» nın varlığını açıklar.* 1961'de Yunan Ordusunun Yüksek Kumandanlığı tarafından hazırlanan bu plan, «teror ve yolsuzluklar» yoluyla sağın zaferini sağla ma amacını güdüyordu. Suçlandırılan başlıca kişi, hâlen ERE. milletvekili olan Genelkurmay Başkanı General Frondistis idi. Kurul düzenin güçleri, endişelenmeye başladılar. General Piastiras'ın 1950 deki geçici merkez ci hükümeti sırasında, *IDEA. Üyesi Forndis-* tis'in yıkıcı faaliyetleri ortaya çıkmış ve aske ri mahkeme tarafından mahkûm edilmişti. Ayrıca, Perikles Planının açıklanması, dalga dalga suçlu duruma düşen Sarayın ve Ordunun yüksek personelini değiştirmek için Papandreu'ya daha işin başında haklı durumu *getirmekteydi.*

Sağ, bir taraftan «tahrik» diye feryadı koparırken, öte yandan silahlarını bilemekteydi. Papandreu, sağa bir darbe daha indirerek, Nisan sonunda, yanında oğluna tekrar görev verdi. 15 gün sonra Larissa'da yayınla nan önemsiz bir gazete Kiryx — ki ERE li*derlerinden Rodopulos'a yakındır — bir bom* ba patlattı. Gazete Orduda Krallık aleyhtarı, Nâsırcı başka bir gizli teşkilatın (Aspida — Kalkan) varlığını açıklıyordu. Andreas Papandreu'ya ve bir çok politikacıyı (bunların isimleri verilmiyordu) bu teşkilata mensup olmakla suçluyordu. *Aynı zamanda Genelkurmay, Makedonyadaki birliklerde sabotajlar* yapıldığı söylentisini yayıyor ve sağcı basın *bu söylentileri büyüterek yayıyordu. Söylen*tilerin asılsızlığı sonradan anlaşılacaktı. Ama bu gürültü sırasında Perikles Planı unutulacaktı.

Kiryx'in ifşaatı, bazı merkezci çevreleri *ürkütmüş ve şaşırtmıştır.* Halbuki ASPIDA'nın belli başlı yöneticileri, birkaç hafta önce General Grivas'ın yanında çalışan aşırı sağcı bir subaydı. Ayrıca ASPIDA yeni bir teşkilât değildi, 1959'da IDEA.'nın artan nüfusuna karşı koymak için kurulmuştu. Karamanlis daha o zamanlar, bu teşkilatın varlığından haberdar edilmişse de, IDEA.'daki rakipleri tarafından önemli mevkilerin dışında tutulan *ASPIDA üyeleri lehine yatıştırıcı tedbir*ler alarak, meseleyi akıllıca kapatmıştı. Ama buna rağmen, ASPIDA skandalı bir harp silahı olarak Andreas'a karşı kullanıldı. Öyle görünürki Andreas, baş sanık Yüzbaşı Bulokos ile iki defa görüşmek acemiliğinde bulunmuştu. İktidar partisinin sağ kanadı — *ki da ha sonra hükümeti devirmek için ERE. ile* birleşecektir — Andreas'ı suçlamak için olay dan yararlanmış ve *onun hükümetten uzak*laştırılmasını, Orduda tasfiye yapılmasını istemiştir. General Yordanidis, Vima gazetesin de tehlike çanlarını çalmıştır: «Yunanistan ikinci bir dominik olmak ve Papandreu, Juan Bosch'un akıbetine uğramak üzeredir».

Papandreu, o tarihlerde çift bir şantajın baskısı *altındadır. Sağcılar, eğer «Perikles* Plânı ve kamu fonlarını kötüye kullanmaktan sanık Karamanlis ve bakanları hakkında açılan meclis soruşturmasını uyutmazsa, onu herşeyi açıklamakla» tehdit etmektedirler. Solda, onun Merkez Birliğine dahil olanlar ve EDA milletvekilleri, Ordu yüksek kademesini *fiilen kontrolü altına almadığı takdirde,* Papandreu'yu terkedeceklerini bildirirler.

Papandreu, âdeti üzere keçiyi de, lahana*yı da idare etmeye uğraşır. Karamanlis* hükümetine isnat edilen suçların zaman aşımıyle düştüğünü açıklar. *Perikles Planı hakkında* tahkikat yapmak üzere tâyin ettiği bazı subayları, KYP.'den uzaklaştırır. Buna karşılık solun ve aşırı solun baskılarına da uyarak 26 Haziran günü Mecliste, Orduya tasfiye ve onu millete mal etme kararını resmen açıklar.

Böylece Hükümetinin ölüm fermanını im*zaladığını acaba Papandreu biliyor muydu?* Bilinen, Savunma Bakanı Garufalias'ı değiştirme talebinin onun düşüşüne yol açtığıdır. Gerek Kral, gerek Amerikan Büyükelçisi, Başbakana, hele oğlu Andreas Papandreu da ASPIDA meselesi ile ilgili görülürken, böyle iddialarda bulunamıyacağını bildirdiler. İhtiyar devlet adamı, ilk tahkikattan her türlü şüphden arınmış olarak çıkan oğlunun yanında yer almayı tercih etti ve kendisini bekleyen mücadeleye başı önde atıldı.

LeMonde — Eric Rouleau

New York Times

OLAY III.

C.I.A. Hükûmetin üstünde midir?

Singapur Başbakanı Lee, yakında Amerikan Hükûmetinin kendisine rüşvet teklif ettiğini açıkladı!

1960'ta Singapur polisi, bir yüksek memurdan devlet sırları satın almak isterken tevkif edilmişti. Lee, 33 milyon dolar tutarındaki Amerikan yardımı karşılığında, susmaya ve CIA ajanını serbest bırakmaya rıza göstermişti. A.B.D. *Ayrıca Başbakana, 3 milyon* dolar bir «hediye» vermek istemiş, fakat *Başbakan bu «bahşiş»in bir hakaret* olduğunu, susuşunu satmadığını söylüyerek rüşveti reddetmişti.

Lee'nin ayaklanmasından hemen bir gün sonra, Malezyadaki Amerikan Büyükelçisi Mc Closkey olayı kesinlikle yalanladı. Bunun üzerine Lee, Ame*rikan Dışişleri Bakanı Dean Rusk'ın* özür dileme mektubunu yayınladı ve 3 milyon dolar rüşveti teklif eden Amerikalı yüksek memurun kişiliğini açıklıyacağını söyledi.

Amerikan Hükümeti telâş içinde bir gün önceki sözlerini yalanladı. Mc Closkey, «CIA, Dışişleri Bakanlığını yanılttı» dedi. CIA ise herhangi bir yo*rumdan kaçındı.* NeW York Times, bu affedilmez durumu dile getirmektedir.

Singapur'daki rüşvet verme teşebbüsü CIA ve onun Amerikan dış politikasındaki rolü hakkında ciddi sorulara yol açmaktadır.

Başlangıçta, Dışişleri Bakanlığı Başbakan LeeKuan Yew'un rüşvet teşebbüsü ile ilgili *açıklamasını kesinlikle tekzip etti* Lee, Singapur'un casusluk servisine, CIA'nın başarısız kalan *sızma teşebbüsüne yardımcı olmak için* bir CIA ajanının kendisine rüşvet teklif ettiğini söylemişti.. Lee, Dışişleri Bakanı Rusk'ın 1961 tarihli tarziye mektubunu açıkladıkdan ve banda alınmış suç delillerini Singapur Radyosundan yayınlatacağı tehdidinde bulunduktan sonradır ki, Dışişleri Bakanlığının *güç durumda kalan sözcüsü olayı doğruladı.*

Sözcü, ilk tekzibi yapan Dışişleri yetkililerinin olayın *tamamı hakkında yeteri kadar* bilgi sahibi bulunmadıklarını açıklamıştır. Times'in diplomatik muhabiri Maw Frankel'in belirttiğine göre, «bu gibi suçlamalarla karşılaştığı zaman diğer devlet dairelerine,âdeti üzere suçu inkâr eden beyanlarda bulunan CIA'nın yalanlanması, öyle anlaşılıyor ki tek *zibe yol açmıştır.*»

Bütün bunlar. Sovyetler Birliği ile Paris'te yapılan *Zirve toplantısının yarıda kalması*na yol açan 1962 U — 2 casus uçağı ile ilgili olarak Dışişleri Bakanlığının yaptığı asılsız tekzipleri fena halde hatırlatmaktadır. Domuzlar körfezi hazimetinden sonra, Başkan Kennedy, politikasını denetleyebilmek için, Dışişleri Bakanlığının CIA faaliyetlerinden yeteri *kadar haberdar olmasını sağlayacak yeni* usullerin tesbitini emretmişti. Başkan Eisenhower döneminde kurulan *Killian Nezaret* Komitesi çok daha geniş yetkilerle canlandırılmış ve Komitenin başına 1963'te eski Beyaz Saray Müşaviri Clark Clifford getirilmişti.

Aşikâr ki, bu emniyet tedbirlerinin ta*mamı, ya da bazıları hâlen* işlememektedir. Asıl can sıkan Singapur'da yapılan belli zarar değil, çok daha *ciddi suçların işlenebil*mesi ihtimalidir. Memleket, hakkında kimsenin hemen hemen hiç bir şey bilmediği CIA üzerinde, Dışişleri Bakanlığının, ya da Beyaz Sarayın gerekli denetlemeyi yaptığından artık emin olamaz.

Hâlen Clifford Komitesi mesele üzerine *eğilmiştir. Bir Kongre* tahkikatı başlamaktadır. Amerikanın istihbarat faaliyetleri ile ilgili Kongre denetlemesinin *yetersizliği* âşikârdır. Atom Enerjisi çalışmalarını izleyeninkine benzer şekilde ortak bir komite kurulması, birçok Kongre üyesi tarafından istenmiştir. Böyle bir komiteye büyük ihtiyaç *vardır.*

Geçmişte CIA *faaliyetleri,* Amerikanın birçok devletlerle *olan münasebetlerine,* özellikle Asyada ciddî zararlar vermiştir. Geçen bahar Cakarta'da Başkan Sukarno ve onun bakanlarının birçoğu «Görünmez Hükûmet» adlı yeni bir Amerikan kitabını okuyorlar ve kitapta 1958'deki Sumatra ayaklanmasına CIA'nın müdahalesinin teyid edildiğini gördüyorlardı. Sukarno, bunu Batıya olan düşmanlığını *ve Komünist Çin ile artan dostluğunu* haklı göstermek için kullanıyordu. Benzer düşmanlık, Birmanya ve Kamboçya'da da mevcuttur. Gelecekte bu cins gafları önlemek için Washington'un CIA üzerinde sağlam bir kontrol kurması, hayati bir meseledir.

New - York Times

OLAY IV.

Amerika'nın casus bilim adamları

Israrla belirtmekteyiz ki, sosyal araştırma bahanesiyle, Amerikan casusları, devlet daire ve kurumlarında serbestçe at oynatmakta, hattâ Türk Hükûmeti, «yeni bir başbakan bulmak» için girişilen sözde bilimsel is*tihbarat anketlerine para ve personel* yardımı yapmaktadır! Sosyal araştırma adlı *casusluk faaliyeti,* sadece Türkiyede değil, bütün «dost» ülkelerde yürütülmektedir. Ama öteki ülkeler, bu oyunu çoktan anlamışlar ve gösterdikleri sert tepki karşısında, Washington bu sözde bilimsel araştırmaları bir çok yerde durdurmak zorunda kal*mıştır. Le Monde gazetesinden alınan* Jacques Amalric imzalı yazı, bu sözde bilimsel casusluk faaliyetinin içyüzünü açıklamaktadır.

YÖN

Amerikan Savunma Bakanlığı (Pentagon), yabancı ülkelerde sosyolojik etüdlere girişmeye yetkili midir? Başkan Jonson un geçenlerde çözümlemesi gereken soru buydu. *Johnson, Pentagon'un böyle bir yetkisi olma*dığı hükmünü verdi.

Johnson'un kararına ihtiyaç gösteren anlaşmazlığın temelinde yatan Savunma Bakanlığı programı önemli gözükmemekteydi. Özellikle bazı Güney Amerika ülkelerini ilgilendiren Camelot Plânı adlı programın bir yetkilisine göre, araştırmanın amacı «sosyal çatışmaların iyi anlaşılması için gerekli sosyolojik *parametreleri ortaya çıkartan bir analitik* model, ya da bir kavramsal şema hazırlamak» idi. **Aslında, kamu oyu nabız yoklama anketleri sayesinde,** Arjantin, Şili, Kolombiya, Peru ve Venezuella'da potansiyel ihtilâlci unsurları tesbit etmek bahis konusuydu. (Bir kamu oyu anketi, Pakistan'da da yapılacaktı. Fakat U.S.I.A. *yönetiminde yürütülen* Camelot projesinin aksine, bu anket, Pakistan Hükûmetinin *talebi üzerine iptal edilmiştir).*

İhtilâlleri önleme amacı güden Camelot Projesi, az kalsın tam aksi sonucu vermekteydi. Projenin birkaç hafta önce Şili'de uygulanmaya başlaması, sadece işbirliği istenen Santiago Üniversitesi öğretim üyeleri arasında değil, merkez ve solda da oldukça genel bir *protestoya yol açtı. Şili'deki Amerikan Bü*yükelçisi Ralph Dungan dahi Washington'a şikâyette bulundu: Büyükelçi, Camelot Projesinin tamamen dışında tutulmuş ve Dışişleri Bakanlığındaki üstlerinden bilgi istemek zorunda kalmıştı. Ama onlar da projeden habersizdi. Şili olayı çabuk yayıldı ve Güney Amerika başşehirlerinde heyecan uyandırdı. Washington politikasının en sâdık taraftarları *dahi, Amerikan Savunma Bakanlığının* bu davranışından endişe duyduklarını açıkça belirttiler.

ORDU VE ARAŞTIRMA

Temsilciler Meclisi Dışişleri Alt Komisyonunda *izahat vermeye çağırılan projenin* sorumlusu Théodore Vallance, programın 3 - 4 yıl sürecek bir incelemeyi gerektirdiğini ve bu iş için 6 milyon dolar harcanacağını açıkladı. Projede, Güney Amerika meseleleri uzmanı Prof. Rex Hopper'in başkanlığında 20 kadar uzman çalışacaktı. Proje, Washington*daki Amerikan Üniversitesinin zeyli olan* Special Operations Research Office'in daha geniş programının *bir parçasıydı. Bu* araştırma bürosu, Pentagon'un emrinde faaliyet göstermekteydi ve finansmanı da Pentagon tarafından karşılanmaktaydı.

Camelot Projesi, tâbir uygun düşerse, iyi sonuçlanmıştır: Başkan Johnson sadece projenin iptalini istemekle kalmamış, Dean Rusk'a, *Dışişleri Bakanının* aslında çoktan sahip olması gereken yetkiyi vermiştir. Bundan böyle, *Dışişleri Bakanı, yabancı bir* ülke ile olan ilişkileri etkileyebilecek her türlü sosyolojik nitelikteki araştırmanın uygunluğunu kararlaştıracaktır. Ama bu bakımdan büyük bir terslik mevcuttur: Amerikan Hükûmeti adına yürütülen araştırmaların bir çoğu, Dışişleri Başkanlığı tarafından, ya da *onun sorumluluğu altında yapılmamaktadır.* Amerikan Dışişleri Bakanlığı, araştırma için ancak 4 milyon dolarlık bir bütçeye sahiptir. Bakanlık, bazan birkaç yüz dolar masrafı gerektiren Çin hakkında bir seminer dolayısile, muktesit senatör ve temsilciler tarafından israfla suçlanmaktadır. Halbuki Pentagon, asgarî 20 milyon dolar araştırma bütçesine sahiptir. CIA, çok daha büyük paraları, kimseye *hesap verme durumunda olmadan* canının istediği gibi harcayabilmektedir. Daha bir çok federal ajanslar, nasıl kullanıldığının tam tesbiti çok güç olan önemli fonlara sahiptirler.

Amerikan diplomasisinin büyük noksanlıklarından biri budur. Yetki kaynaklarının *çokluğu, yetkili organların biribirine yardım*cı olmasına değil, organların biribirlerinin yerine geçmesine yol açmaktadır. *Karar mer*kezlerinin çokluğu, bir dereceye kadar Ame-

RÖPORTAJ

Göz ucu ile Ege

POLİTİKACILAR, «ALACA KUŞ» AVLIYORLAR!..

Ekmekçi

Denizli'den Dinar'a giderken, otobüste konuştuğum Abdurrahman Saral adındaki pamuk işçisi, şöyle bir sallanıp gözlerini açtı;

«Uyumuşum» dedi, «Allahtan işte!.»

«Uyudun, hem de epeyce uyudun Söyle bakalım oyunu nereye vereceksin?»

Gözlerini uğuşturdu Abdurrahman, «Buyur..» dedi.

«Oyunu hangi partiye vereceksin, dedim, partileri nasıl buluyorsun?»

«Hepsinin gözünü severim!» Kıs kıs güldü...

Sözü başka yerden açtık.. Geçimden, köylüden, ağadan.. Abdurrahman açılmış gibiydi:

«Köyü hiç sorma» dedi. «Köyümüz kötü. Ölsen gitsen (neden öldün?) diye sormazlar adama.»

Abdurrahman Saral, Sandıklı'nın bir köyündendir Yıllardır Denizli'de pamuk tarlalarında işçilik yapar on lira gündelikle. Dört çocuğu vardır.

Günlerdir Ege bölgesinde, çeşitli il ve ilçelerde dolaşıyorum Göz ucu ile seçimler öncesinde halkın eğilimini ve meselelerini de izliyorum. Dinar'a geliyoruz. Şoför muavini sesleniyor:

«Isparta Burdur,

Doldur asker ağa doldur..»

★

Izmir, Ege bölgesi, tefecilerin bölgesidir bunu bilmiyen yok. Yoksul halk, buralarda tefecilerden, vergi kaçakçılarından, halkı sömürenlerden bıkmıştır. Bunlardan Söke baştadır Halk tefecilere «ayaklı banka» der Pamuk mevsimi Nisan'da başlar, tefeciler de paralar dağıtmaya Bunlar yüz liraya yüzelli lira alırlar Arada başka adamlar da dolaşır, onlar da komisyonlarını alırlar.

Denizli'de K.S. ve oğulları, S.K. kollektif şirketi, A.G., hacı R.Ç. bunlardan birkaçı.

Faturasız iplik vererek, pamuğu kâğıt üzerinde fabrikaya sokarak vergi kaçakçılığı yapanlar, burada dillerden dillere dolaşmaktadır. Bunların sayıları yüzleri bulmaktadır. Aslında hükümetin bunlarla gereği gibi uğraşmaması halk üzerinde daha kötü etki yapmaktadır

Bana, memurların bile tefecilik yaptığını söyliyenler oldu. Bir icra memurunun da parasını bir tanıdığı aracılığı ile dağıttığı bildirildi. Adam köye pabuçsuz gelmişti, şimdi üçyüzbin liraya para demez. Sarayköydeki, bir şirketin vergi kaçakçılığı dâvası halen devam etmektedir. Kaçakçı adaletin elinden de kurtulacak şanısı var halkta!

«Seçimler tütün piyasasının açılışına rastlasaydı AP yüzde yüz buralarda zarara uğrardı» diyorlar Milaslılar. Buralarda vatandaşın kazanacağı parayı tüccar almıştır. Hiç bir dayanağı, sermayesi olmıyan «kaptı kaçtı» tüccarlar, ekiciye bir kuruş ödemeksizin tütün balyalarını alıp, satmışlar. parasını da yemişler. Tüccardan biri, tütünü sekiz liraya satın aldıktan sonra, aradan beş ay geçmiş, parayı öderken «bütün tütün fiyatlarını 3.5 liraya indirdim İsterseniz paranızı vereyim» demiş, ekiciler birleşip tüccarı dövmüşler. Bu, şimdi Milasta söylenip durmaktadır.

«ALLAH YARDIM ETTİ, DP. YIKILDI»

Milas'ın Kıyıkışlacık köyünden Veli Yılmaz, «Ben DP. nin özüyüm» diyor, «Bu parti yıkıldı Allah yardım etti, onu devirdiler. Bizim beynimiz bir kere ona yerleşmiş, tuttular şimdi bir AP. çıktı. Amma ben soğudum particilikten. Hiç biri bizim istediğimizi vermedi.»

Böyle dedi Veli Yılmaz.

Veli Yılmaz'lar, 1946 da girmişler ve tutmuşlardır DP.'yi. Demokrat Partiyi gerçek halkın partisi bellemişlerdir «Biz gerçek halkın partisiyiz» diyenleri, bekledikleri parti sanmışlardır Sözün yapılanı uyup uymadığına bakmamışlar bakamamışlardır. Bu yıllarca sürüp gitmiştir.

«HERKES ALACA KUŞ AVLIYOR»

Veli Yılmaz'ın kardeşi Ali Yılmaz, partilerin, parti sözcülerinin söylediklerini nasıl denetliyeceklerini düşünüyor.

«Herkes alaca kuş avlar» diyor Veli Yılmaz. «Hangi partili gelse, kendisinin programının en iyi olduğunu, halktan yana olduğunu söylüyor. Ben şunu yapacak, şu kadarını yapabilecem demiyor, hepsini ben yaparım diyor.»

Veli Yılmaz'da, kandırılmış halkın yılgınlığı vardır Parti programlarının biribirine benziyen satırları arasında bunalıp kalmaktadır. Sözcüler ne «ak» ne «kara» diyebilmekte, «alacakuş» avlamaya devam etmektedirer. Amma politikacıların «alaca kuş» avlamaları, açık seçik bir şey diyememeleri uyanık olanların gözlerinden kaçmamaktadır.

Muğla'da Muallâ Akarca'nın AP.'den kopup, CHP'ye girmesi AP.'lileri iyice sarsmış Bana orada, Akarca için yazdıkları bir ağıtı AP'liler okudular.

«Bir ah çeksem, şu karşıki dağlar yıkılır,
Bugün posta günüdür köylünün canı sıkılır,
Muallâ hanımdan bir mektup gelmiş okunur,
AP.'lilerin ciğerine hançer, bıçaklar sokulur.»

Milas'ta bir yaşlı kadın «İnönü eski İnönü değil» diye konuştu. Ve ekledi:

«Gitgide o da hükümet etmesini öğrendi! Öyle 1946'ların İnönüsü değil! Daha bir tatlı oldu..» Bunları söyliyen, oyunu AP.'ye veren bir yaşlı kadındır Ege bölgesinde, halkçı akıma bir uyanışın bir gözü açılışın başladığını söylemek mümkündür TİP, Ege'de en geniş sürpriz yapacak partilerden biri. Söke'de anlattılar.. Bir avukat, komünizmle mücadele derneği üyelerinden bir avukat «TİP de TİP'e sempati duyanlar da komünisttir» demiş. TİP'liler hiç kıllarını kıpırdatmamışlar. Tutmuşlar avukatı mahkemeye vermişler.

«İzmirde avukatlar gelsin. uğraşsın bu avukatla» demişler, çalışmalarına bakmışlar. Nitekim İzmir'den altı avukat gelip TİP'lilere «komünist» diyeni anasından doğduğuna pişman etmiş mahkemede.

GÖÇMENLERİN ROLÜ..

Ege'de, TİP'in tutunmasında, vaktiyle buralara gelip yerleşmiş göçmen vatandaşların rolleri büyük olmuş. Önderliği, 1946 da buralarda nasıl göçmenler yapmışlarsa, şimdi de TİP'in tutunmasında göçmenler önderlik ediyorlar. Buralarda göçmen köyleri vardır. Bunlara «TİP köyleri» demek mümkündür. TİP'e bağlıdırlar.

TİP'in Aydın il başkanı Şükrü Esmer, her yerde olduğu gibi parasızlıktan yakınıyor. Esmer'in anlattığına göre, halk TİP'lilere, «şim diye kadar neredeydiniz?» diye sormaktadır. Ve eklemektedir:

«Bize bütün partileri denettiniz şimdiye kadar. Sizin adınızı duyuyoruz. Neredesiniz?»

AP hatipleri, CHP.'lilere de TİP'lilere de «komünist» ithamını yapmakta, fakat bunları gizli kapaklı yapmaktadırlar.

Ege bölgesinde tütünlerini satmış değil, bir çeşit tüccara «hibe» etmiş olan ekici halk, kooperatifleşmemiş, kandırılmış halk yığınları «ayaklı banka»ların. tefecilerin elinden kurtaracakları bekliyor. Lâf değil.

→

...rikanın İkinci Dünya Savaşından sonra birdenbire çok sayıda milletlerarası sorumluluklar yüklenmesinden ileri gelmektedir. Fakat son 15 yılın tarihi ispatlamaktadır ki federal ajanslar ve servisler arasında koordinasyonun olmayışı ve yetkilerin biribirine karışması, bir çok halde mazinin bir mirası değildir. Karışıklık. açıkça politik amaçlarla bazı çevreler tarafından maksatlı olarak devam ettirilmektedir 1961 Nisanında Domuzlar Körfezi hezimeti. CIA'nın yetkilerini aşan davranışını iyi göstermektedir CIA. Küba'nın istilâsı gibi bir politik aksiyonu peşinen haklı göstermek için. Kübalı halk kütlelerinin Castro düşmanı oldukları efsanesini imal etmiştir. Aynı şekilde Savunma Bakanlığının bazı çevrelerinin. Domiik buhranı sırasında, prensip itibariyle tamamen icrai nitelikte kalması gereken faaliyet alanlarını geniş ölçüde aştıklarını ortaya koymuştur. Pentagon, Camelot Plânı ile de bir yetki tecavüzünde bulunmaktaydı. Saint Louis Post Dispate'in yazdığı gibi. «Henüz daha hiç kimse ilân etmemiştir ki, A.B.D.'nin politikası, nerede ve nasıl olursa olsun bütün ihtilâllere karşı koymaktır.»

— Le Monde —

OLAY V. YUNANİSTAN OLAYLARININ PERDE ARKASI

CIA, 25 bin kişinin katıldığı bir anma toplantısında ajanlarına suikast yaptırıyor ve patlayan bir bomba 13 kişinin ölümüne. 106 kişinin de yaralanmasına sebep oluyor! Bu olay vesile edilerek 12 eski milli mukavemetçi hapse mahkûm edildi Observateur'ün bu olayın içyüzünü açıklayan yazısı. bir ibret belgesidir

Rapor şu başlığı taşıyordu: «Arrow I harekâtı hakkında No: M 127/65» ve Ordu Direktörlüğü W 25 BC 20315 tarafından Amerika Dışişleri Bakanlığı Kurmayı Başkan yardımcısına yollanıyordu Ve. Birleşik Amerika Askeri ateşesi. O S. Albay O. K Marshall imzasını taşıyordu

Raporun fotokopisi Atina'nın orta eğilimli gazetelerinden ETHNOS tarafından ele geçirilip yayınlandı Arrow I Harekâtı olarak sözü edilen raporda; «Alınan emir gereğince» girişilen «geçen Kasım ayındaki G işine» Yunanistan «kara ve deniz ordusundaki dostların da katıldığını ve olayın «CIA subaylarının sıkı kontrolü altında» yönetildiğini ve işe karışanların «derhal Almanyadaki bir üsse nakledildiği» bildiriliyordu

Raporun sahibi «Şunu kesin olarak temin ederim ki olayın gerçek yanı Papandreu tarafından bilinmemektedir ve Yunan makamları bu olaydan Amerika'yı sorumlu tutamıyacaktır» diyordu

ETHNOS gazetesinde yayınlanan bu raporda sözü edilen «geçen Kasım ayındaki G. işi» Yunan kamu oyu tarafından bütün ayrıntılarıyle biliniyordu Bu. bugünkü buhranın başlangıç noktası olarak kabul edilen ve 29 Kasım günü saat 13.20'de Gorgopotamos'ta meydana gelen patlama olayı idi. Gorgopotamos Yunan aşırı sağcıları ve Kral Konstantin için ;1933 yılındaki Reichstag yangınının Alman aşırı sağcıları için taşıdığı anlamı taşıyordu. Gerçekten Gorgopotamos'taki patlama öylesine garip şartlar altında ve beklenmeyen bir zamanda olmuştu ki. Papandreu'nun düşmanlarına gayet makbul bahaneler yarattığı halde; Yunan halkı. bunun bir tahrik eseri olduğundan zerrece şüphe etmemişti. Olayı daha iyi değerlendirmek için yakın tarihi kısaca hatırlamak gerekir.

1942 Kasım'ında. Kuzey Afrika'da Rommel'in yönettiği saldırı karşısında İngiliz ordusu Mısır'a doğru çekiliyordu Bu sırada Malta, Alman gemilerinin Doğu Akdeniz'e geçmesine engel olduğu için, Rommel Ordularının ikmali Yunanistan üzerinden yapılıyordu. Yunanistan üzerinden geçen ikmal yollarının en yararlı olanı ise Gorgopotamos köprüsü idi.

Bu durum karşısında Mısır'da bulunan müttefik başkumandanlığı, 26 Kasım 1942 tarihinde, Yunan partizanlarından bu köprüyü uçurmalarını; bu görevi başaramadıkları takdirde, köprüyü uçuracak İngiliz uzmanları gelinceye kadar işgâl kuvvetlerinin ikmaline engel olmalarını istedi

Bu istek üzerine Yunanistan'da millî mukavemeti yöneten ELAS (aşırı solcu mukavemet gurupu) ve E.D.A. savaş için kuvvetlerini birleştirdiler Böylelikle, Gorgopotamos köprüsü havaya uçuruldu Bu başarı, Rommel ordularının ikmal hattının altı hafta süre ile kesilmesini sağladı. Ve Gorgopotamos savaşı. Yunan millî mukavemet hareketinin bir sembolü oldu.

Fakat son yirmi yıl içinde Yunanistan'ı yöneten bütün hükümetler millî mukavemetin semboli haline gelmiş olan bu savaşın kutlanmasını yasaklamıştı Ancak 1962 yılında, 500 kadar eski savaşçı ilk defa olarak Gorgopotamos'da toplandı ve başarılarını sessiz sedasız kutladı 1963 yılıda ise kutlayanların sayısı beş bine çıkmıştı 1964 yılı Kasım'ında. Papandreu iktidarı zamanında, yapılan anma törenine katılanlar ise 25 bini buluyordu.

Bilindiği gibi 20 yıldır hapisaneleri ve toplama kamplarını dolduran Yunan millî mukavemetçileri Papandreu Hükûmeti tarafından serbest bırakmağa başlanmıştı Bu iktidar zamanında yapılan son Gorgopotamos anma törenlerine Lamia Belediyesi resmî bir hüviyet vermeyi kararlaştırmıştı Atina Hükûmeti de yapılacak törene yabancı kalmak istemedi. Fakat İçişleri Bakanı olan Amiral Tombas. anma töreni vesilesiyle millî mukavemetçilerin yeniden itibar sağlamasını istemiyordu Bunun için. Lamia Kaymakamına millî mukavemetçileri resmî davetliler listesinden çıkarması ve tören esnasında ön sıralarda yer ayrılmaması emrini verdi

Bu şartlar altında yapılan tören henüz bitmiş ve resmî davetliler yerlerinden ayrılmağa başlamışlardı ki saat 13.20'de töreni izlemek için gelen büyük halk kalabalığının tam orta yerinde bir mayin patladı Bu patlama sonucunda 13 kişi hemen orada öldü: 56 kişi ağır ve 44 kişi de hafif yaralanmıştı. Töreni düzenleyen millî mukavemet hareketi sorumlularının ilk aklına gelen: aşırı sağcıların bir tahriki olmuştu Bu suikastı tertipliyenlerin niyeti millî mukavemetcilerle polis arasında kanlı bir olay sokarak, Papandreu Hükûmeti tarafından başlatılan tahliyeleri durdurmaktı

Onlara göre bu suikastı bir başka türlü izah etmeğe imkân yoktu. Törenin yapıldığı alanda, savaş sırasında unutulmuş bir mayının kalmış olması ise imkânsızdı Çünkü bu alan savaş sonrası büyük bir titizlikle taranmış ve mayından temizlenmiştir Savaş sırasında yerleştirilmiş bulunan 88 mayın yerleştiriliş plânına göre taranmış ve istihkam birlikleri tarafından yerlerinden çıkarılmıştı. Ayrıca, bu alanda yıllardan beri binlerce ve binlerce insan bir kazaya uğramadan geçmişti. Bunun içindir ki olayın bir suikast olduğundan kimsenin şüphesi yoktu. Gösteriyi tertipliyenler, böyle bir suikasta maruz bırakılan halkın emniyet kuvvetlerine karşı harekete geçmemesi için büyük gayretler sarfetmek zorunda kalmışlardı Feci sonuçlar doğuracak böyle çatışmanın meydana gelmemesinde millî mukavemetçilerin büyük gayret sarfettiklerine Lamia emniyet müdürü de tanıklık etmişti.

ASPİDA ve İDEA

Patlama olayı üzerine derhal bir soruşturma açılmış ve bu arada millî mukavemet hareketi yöneticilerinden 18 kişi tevkif edilti. Yürütülen resmî soruşturmanın ilk sonucu şöyledir. Patlama, bir halk ayaklanmasını başlatmak maksadı ile komünistler tarafından düzenlenmişti.Fakat bir başka kanaldan yürütülen ikinci bir resmi soruşturma ise; delillerden yoksun bulunan bir iddiayı reddediyordu. Buna rağmen Lamia mahkemesi karşısına çıkarılan 18 eski millî mukavemetçiden 12 si toptan 22 yıl hapse mahkûm olmaktan kurtulamadı. Mahkûmiyet sebepleri de; emniyet kuvvetlerine karşı koymaktı. Gerçekten, mahkûm olanlar; Gorgopotamos anma töreni sırasında kalabalık halkın baskısı karşısında, davetlilere ayrılan yerlere taşmak zorunda kalmışlardı.

Lamia davası, mayının patlaması olayına hiç bir aydınlık getirmemişti. Bunun bir komünist komplosu olduğunu ileri sürenler ve Papandreu iktidarına sıçratmağa çalışanların uzun vadeli bir işe giriştiklerini ortaya koyuyordu. Bütün gayretlerine rağmen Gorgopotamos patlamasını ve Lamia davasını gerektiği gibi istismar edemiyen aşırı—sağcı çevreler ve Saray bu defa bir başka taraftan saldırıya geçti. Ve bu iki çevre; orduda komünist eğilimli «ASPİDA» adını taşıyan gizli bir teşkilâtın bulunduğu konusunda geniş bir kampanyaya girişti. Kral Kostantin bu teşkilâtın ortaya çıkarılması için bir soruşturma açılmasını istediğini açıkladı. Kralın aksine Papandreu, bu soruşturmanın orduda mevcut olduğu bilinen ve programları herkesçe malûm faşist bir teşekkül olan İDEA hakkında açılmasını istiyordu.

Fakat, Papandreu, Kralın şüphelerini izale etmesi için «ASPİDA» hakkında bir tahkikatın yürütülmesine karşı koymadı. Soruşturmayı General Simos yürüttü ve ancak yüksek rütbeli olmayan 8-10 subayın böyle bir teşkilât kurmuş olduğu sonucuna vardı. Fakat Kral, «Bu kadar önemsiz bir sonuç veren bir soruşturmayı kabul edemiyeceğini» bildirdi. Papandreu. Kralın şüphelerini izale etmesi konusunda yanılmıştı. Gerçekte. Kral Millî Savunma Bakanı Garufalias'ın desteğini de alarak; İDEA üzerinde bir soruşturma açılmasına engel olmak için bu bahaneyi ortaya çıkarmıştı. Papandreu, bu düzeni farkettiği zaman Millî Savunma Bakanlığını da eline almak istedi. Fakat, Kral ona bu imkânı vermemek ve istifasını sağlamak için kuvvet denemelerine girişti.

Papandreu ise bu denemeye aynı şekilde karşı koydu CIA ve «kara ve deniz ordusundaki dostları» hoşlanmadıkları ihtiyar Başbakanın devrilmesini hızlandırmak ümidiyle Gorgopotamos işini düzenlemişlerdi. ETHNOS gazetesinde yayınlanan Albay Marshall'ın raporunun son iki cümlesi bu maksadı açıkça ortaya koyuyordu. Raporun sözü edilen kısmı aynen şöyleydi: «Yapılan harekâtta, memlekette yaratılmış olan durum dostlarımız tarafından iyi istismar edilebilseydi, çok daha etkili olurdu. Bu bakımdan plânı uygulayan görevlilerin başarıları tamdır ve mükâfatlandırmaya hak kazanmışlardır. Olaylar hakkında yürütülen soruşturma ve Yunan ordusunda yapılacak temizlik hakkında JUSMAG (Yunanistandaki Amerikan askerî misyonu) görevlilerinden alacağımız raporları en kısa zamanda bilgilerinize sunacağım.»

Kralın ve aşırı sağın istediği yönde gelişen bu «temizlik»; Papandreunun yerine getirilen Novas hükûmeti tarafından gerçekleştirilmiştir. Ve Saray orduyu kelimenin tam manası ile avucunun içine almıştır. Ordu katında elde edilen bu başarı ile, Papandreu'nun çekilişinden bu yana başlıyan ve devam eden halk hareketi, baskı altıda tutulmağa çalışılmaktadır. Kral ve aşırı sağcılar, sayısı 100 bine varan «Lambrakis Hareketi» adını taşıyan gençlik teşkilâtından özellikle çekinmektedir.

Görüldüğü gibi gizli ya da açık; iç ya da dış kuvvetlerin etkileri altında bulunan Yunanistan siyasî buhranının çözümü oldukça güç bir meseledir.

—OBSERVATEUR

SOVYETLER BİRLİĞİ GEZİSİ

Odesa - Moskova - Bakû - Taşkent - Semerkant

5

Melih Cevdet Anday

Taşkent'ten Moskova'ya gidecek uçağın kalkmasına üç saat var. Taşkent hava alanı istasyonunun yemek salonuna girdik. Az sonra, hemen bütün Taşkentli yazarlar ve ozanlar da geldiler oraya. Soframız büyüdü, şaraplar, konyaklar geldi. Söylevler, şerefe içmeler, sohbet başladı. Taşkent Yazarlar Birliği Başkanı, kuduz olması muhtemel bir köpek bacağını ısırdığı için içki içmiyor, bize su ile katılıyor ve diyor ki:

— Üç ay sonra benim içki yasağı bitecek, o zaman sizi Taşkent'te beklerim, karşılıklı doya doya içeriz.

Ben de diyorum ki:

— O zamana kadar bizi de bir köpek ısırmazsa geliriz.

Yazarlar, ozanlar bizlere kitaplarını imzalayıp veriyorlar. Kucağımız kitap doluyor. Şeyhzade'nin tatlı fıkraları yorgunluğumuzu unutturmuştur. İki üç günlük ahbaplıktan sonra kardeş gibi bağlandığımız Taşkentli yazarlardan üzüntü ile ayrılıyoruz.

Uçağımız Moskova'ya beş saat sonra varacak. Hava karardı. Taşkent hava alanından ayrılıyoruz. Benim yerim pencerenin yanında. Hiç de uykum yok. Gözlerim iyi görmediği için o ışıkta kitap da okuyamam. Pencereden dışarı bakıyorum. Alaca karanlık. Biraz sonra zifiri gece kaplayacak gökyüzünü ve ben artık pencereden de yardım göremiyeceğim diye düşünüyorum. Ama saatler geçiyor, gökyüzü hep aydınlık, hep aydınlık. Kuzey gecesi bu, daha iyi anlıyorum.

Moskova'ya geldiğimizde saatlerimizi geri alacağız, böylece beş saatlik yolumuz üç saate inmiş olacak. O zaman Azerbaycanlı ozan Resul Rıza'yı anıyorum. Sovyetler ülkesindeki saat farkı üzerinde konuşurken Resul Rıza demişti ki bana:

— Ben savaşta da Orta Avrupaya kadar gittim asker olduğum için. Ama bir gün bile saatimin ayarını değiştirmedim.

— Ya ne yaptınız?

— Aklımdan saat farkını bulur ona göre davranırdım.

Hangisi daha güçtür dersiniz?

Bu saat farkı denilen şeyin ne olduğunu Moskova'dan ayrıldıktan sonra daha iyi anladım. Uçağımız Moskova'dan sabah sekizde kalkmıştı ve bize kahvaltı vermişlerdi. İki saat sonra Kopenhang'a geldik, orada yeni bir uçağa bindik, bir daha kahvaltı getirdiler. Çünkü saat gene sekizdi. Böylece ileriye doğru gitseniz, kahvaltıdan öğle yemeğine sıra gelmez.

Moskova hava alanında bizi Vera karşıladı, yeni otelimizde yerlerimizi ayırtmış. Ertesi gün konferans başlıyormuş. Otomobil bulmak için biraz bekledik orada. Sonra ikinci kez tuttuk Moskova'nın yolunu.

«ASYA - AFRIKA YAZARLARI» TOPLANTISI

Bu toplantının konusu «hikâye» idi ve toplantıya Asyalı, Afrikalı hikâyeciler çağırılmıştı. Moskov Yazarlar Birliğini ilk ziyaretimizde, Moskovalı meslekdaşlara, hikâyeci olmadığımı, bu bakımdan toplantıya katılmakta yetkim bulunmadığını söylemiştim. Onlar da «Aylâklar» adlı romanımdan söz ederek katılmamı ve katılmakla yetinmeyip konuşmamı rica ettiler.

İkinci kez Moskovaya gelişimizin ertesi akşamı, Moskova Yazarlar Birliği, toplantıya gelen delegeler şerefine bir parti düzenledi. Biz partinin verildiği salona girdiğimizde, bütün delegeler L biçimindeki masanın çevresinde yiyip içmekte idiler Ulusal giysileriyle Afrikalılar, Hintliler Güney Asya adalıları göz alıyordu. Moskovalı meslekdaşlar bizleri görünce yanımıza geldiler, birlikte başka bir masaya oturduk büyük masadan içkiler mezeler taşındı... Hikâyeci Lenç, romancı Nikulin, benim şiirlerimi Ruscaya çevirip güzel bir kitap halinde bastıran Fiş, Yazarlar Birliği İkinci Başkanı, çevirmen Aleksandrof bizimleydiler. Fiş ile ilk orada tanıştım. Eski bir dost gibi geldi, koluma girdi:

— Ben Fiş, dedi.

Moskovada basılan kitabımda, Fiş'in bir inceleme yazısından başka, ünlü ozan Kirsanov'un da bir önsözü vardı. Hoşbeşten sonra Fiş'e Kirsanov'u tanımak istediğimi söyledim. Ama öğrendim ki, zavallı adam o günlerde ağzından çok önemli bir ameliyat geçirmiş, yatıyormuş ve konuşamıyormuş.. Benim için yazdığı kanatlı sözlere teşekkür edemediğim için üzgünüm.

Oradan ayrılırken Fiş'i, Babayef'i, Aleksandrof'u kaldığımız otele davet ettim, konuşmalarımızı bizim adada sürdü çektik. Otelin kat servisinden votka, havyar, tereyağ istedik Yaşar Kemal, ertesi gün toplantıda okumak üzere uzun bir konuşma hazırlamıştı. Biz yiyip içerken Babayef onun konuşmasını Ruscaya çevirmekle uğraştı. Rus meslekdaşlarla konuşurken, kendimi Türkiye'deki yazar arkadaşlarla birarada duyuyordum. Her konuyu ele alıyorduk, tartışıyorduk, hiç yabancılık çekmiyorduk

Ertesi gün konferans onda açıldı. Konuşmalar İngilizceye ve Fansızcaya çevriliyordu, çeviriler kulaklıklardan dinleniyordu. Ben üç günlük toplantının ilk iki gününde bulunabildim ancak, üçüncü günü Moskova'dan ayrıldım. Konferansın bende bıraktığı izlenimini söyliyeyim: Hikâye konusu üzerinde özgün incelemelere gidilmedi, delegeler kendi edebiyatları ve özellikle hikâyeleri üstüne bilgi verdiler. Bu bilgiler gerçekten ilginçti. Edebiyatlarını bilmediğimiz bir takım Asya, Afrika ülkelerinin yazarlarını merakla, dikkatle dinledim. Anlatılanları başka bir yazımda ele almak istiyorum. Burada şunu söylemekle yetineyim, konferansta daha çok Rus edebiyatı üzerinde duruldu. Rus hikâyecisi Lenç, Türk mizah hikâyeciliğini ele aldı ve genellikle Aziz Nesin üzerinde durdu. Nikulin de öyle, o da Türk edebiyatını anlattı, tanıdığı Türk yazarlarını ve bu arada Yaşar Kemal'i inceledi. Fiş Türk şiirinden söz açtı, çoğunu Rusçaya çevirdiği için yakından tanımış olduğu benim şiirlerim üzerinde durdu Bu konuşmalara Yaşar Kemal'in, Aziz Nesin'in ve benim konuşmalarımızı da katarsak, ilk iki gün daha çok Türk edebiyatı üzerinde durulmuş olduğu kendiliğinden ortaya çıkar. Aziz Nesin, yazarla devlet ilişkisi üzerinde durdu (Konuşması Akşam gazetesinde yayınlanmıştır.) Yaşar Kemal, uzun hazırlayıp sonradan kısalttığı konuşmasında, yazarın doğa karşısındaki durumunu inceledi ve kendi yaşantısından örnekler verdi. Ben, bugün Türk yazarları arasında geçen fakat dünyanın büyük bir parçasını da kaplayan bir takım tartışmalar üzerinde duracağımı söyliyerek başladım konuşmama. Yazmamıştım, notlar almıştım yalnızca. Sözlerimi Babayef Ruscaya çeviriyordu. Dar anlamdaki realizmin çıkmazı üzerinde durdum; özetle, «Avrupanın eskilerini giymekten hoşlanmadığımı» söyledim ve yonutçu Albertonun iki hikâyesini anlattım: Bu ünlü İspanyol ressamı Moskovada uzun yıllar kalmış ve orada ölmüştür. Yonutlarının resimleriyle basılmış bir kitabı Moskovada görmüştüm; Picasso bir ön söz yapmıştı bu kitaba ve dostu olan yonutçunun iki hikâyesini anlatıyordu. Biri şu... Bir gün Alberto ile Picasso bir arkadaşlarının evine gitmişler, Alberto içeri girer girmez duvara sıkı bir tekme atmış, bu tekmenin şiddetine dayanamıyan kağıt kaplı duvar yıkılıvermiş, bunun üzerine yonutçu, «tekmeye dayanamıyan sanat yapıtı yıkılır» demiş. İkincisi de, Alberto bir müzeye gitmiş, orada ünlü bir kopyeci bir başyapıtın kopyesini çıkarıyormuş. Alberto, kopyecinin kulağına eğilmiş, «Duvardaki resimde 2 kuş var, oysa sizin kopyenizde 10 kuş..» demiş, der demez kopyecinin aklı başından gitmiş, saymış resimdeki kuşları, meğer aradaki fark bir değil iki imiş. Bunun üzerine kopyeci çekmiş tabancasını vurmuş kendini. Yıllar önce bir kadın Sovyet eleştirmecisinin yazdığı bir yazıyı da andım orada. Bu sanat eleştirmeni kadın, işçilerin çalışmalarını kopye eden ressamlar için, «İşçiler bir değer yaratmaktadırlar, oysa bu ressamlar kendi alanlarında değer yaratacaklarına, değer yaratanlardan geçinmektedirler.» diyor.

Toplantı salonunun bitişiğindeki salonda Şolohof'un doğum yıldönümü dolayısiyle bir sergi açılmıştı. Tanınmış romancının kitapları ve resimleriyle donatılan bu sergi, büyük romancılarına Rusların ne denli önem verdiklerini çok iyi gösteriyordu. Rusyada bir sanatçı, hele tanınmış bir sanatçı nerdeyse yarı tanrı saygısı görür. Şolohof'u Moskovaya davet için (çünkü romancı çoğu zamanını köyünde geçirir) eski Başbakan Hrutçof ta onun köyüne kadar gitmiş, üç gece konuğu olmuş onun. Başka bir hikâye: Babayef bir gece geç saatlerde otomobili ile evine giderken, yolda biri elini kaldırmış, o da durdurmuş arabasını, yanına almış bu yolcuyu.. Otomobilin içi karanlıkmış, «kim olduğunu iyi görememiştim» diyor Babayef. Yanındaki adam bir yerde ineceğini söylemiş, inmiş ve şu sözleri söylemiş:

— Götürdüğünüz adamın Voznesenskiy olduğunu unutmayın!

Genç ozan Voznesenskiy'dir bu, yardımını gödüğü kimseye şeref bağışladığını düşünecek kadar önemli olduğunu biliyor. Onda bu bilinci uyandıran, toplumun san'atçıya verdiği değerdir. Bizim Orhan Veli'yi hastahanede tanımamışlardı da, bir sıranın üzerine yatırmışlardı, sarhoş muamelesi görerek öldü «Taşıdığınız adamın Orhan Veli olduğunu...» diye konuşmak aklının ucundan geçmezdi.

O günlerde Aleksandrofla benim Moskovada basılan kitabımdan bir kaç tane almak üzere büyücek bir kitapçıya gittik. «Büyücek» dedimse, bizim Beyoğlundaki koca mağazalar gibi bir şeydi. Ama Aleksandrof bana:

— Bunun çok daha büyükleri vardır, demişti:

Beş altı katlı bir yapıydı, kitaplar çeşitlerine göre bu katlara bölünmüştü, her katta da ayrı bir bölümleme yapılmıştı. Biz, benim kitap için ikinci katın birinci bölümüne gittik. Daha Aleksandrof kitabın adını söyler söylemez, satıcı kız:

— Son kitabı demin sattım, dedi.

Bu konuşmayı duyan bölüm şefi (Çinliye benziyordu), yerinden kalktı, yanımıza geldi, Aleksandrof'a:

— Sanırım ozanı burada, dedi.

Ve sonra depoya gidip benim için kitap arayacağını söyledi. Biz orada beklerken çevremizde küçük bir kalabalık toplandı. Az sonra, Çinliye benzeyen bölüm şefi elinde kitaplarla göründü. Teşekkür ettim. O sırada benimle tanışmak isteyenler oldu sanıyorum, fakat Aleksandrof hiç birine yüz vermedi

Afrika Asya yazarları konferansında, koridorda Türkçe bilen biri yanıma geldi:

— Ben Türk dilleri Enstitüsü öğrencisiyim, bu yıl bitiriyorum, doktora tezim Garip ozanlarıdır, dedi.

Adı, Çörekçan Haçatur Abraham. Üç Garipçi ozanın bütün kitaplarını, bütün şiirlerini ve bütün yazılarını toplamış; tezini tamamlamış artık; bu incelemenin kimi parçalarını da yayınlamış, bana benimle ilgili olan bölümü (bir ayrı basımdı bu bölüm) verdi, imzaladı. Uzun boylu konuşmaya vaktim olmadığı için üzgündü Onun gibi, Fiş'le de (sözümüz olduğu halde) buluşamadık son gece. Ben bir tiyatroya davetliydim, geri bırakamazdım. Oysa Fiş'in hazırlamak istediği yeni kitaplar üstüne benimle konuşmak istedikleri vardı. Kendisine burada özür diliyorum.

Gece gittiğimiz tiyatro Mayakovskiy tiyatrosuydu, Nazım Hikmet'in «Demoklesin kılıcı» adlı bir oyunu oynanıyordu. Kaçıncı yılı imiş unuttum. Salon hınca hınç doluydu, hiç boş yer yoktu, oyun ilgi ile seyredildi. Kimi konuşmaları çeviri yolu ile izlediğimiz için piyesi kaba taslak anlıyabildik ancak, bu bakımdan oyunun başarı düzeyi üstüne bir kanı edinemedim. Yeni evli bir karı koca var, bunlar adamın bir arkadaşından gelen bir mektubu okuyorlar, oyun da mektupta yazılanları canlandırıyor, sahne ikiye bölünmüştür. Mektubu yazan, bütün hayatını anlattıktan sonra, uçağı ile havalanıp şehrin üstüne bir atom bombası bırakacağını söylüyor Genç karı koca o saati korku içinde bekliyorlar. Gerçekten de bir uçak sesi duyuluyor o saatte, korkulu saniyelerden sonra uzaklaşıyor bu ses. Kurtulmuşlardır. Bir az sonra da mektubu yazan içeri giriyor. Geçirdiği krizi anlatıyor. Üç kişi, atom bombasına karşı savaş gereği üzerinde birleşiyorlar. Oynanış, genel olarak sade, giderek bir az da hareketsiz. Bunun bir tarz olduğunu söylediler Ama baş rolü oynayan patetikti.

MOSKOVADA FIKRALAR

Moskovalılar siyaset üzerine fıkralar uydurmaktan pek hoşlanıyorlar. Güzel bir uygarlık ve kendine güven örneği olarak da bu fıkralarda kendi yönetimleri ve tanınmış Sovyet Devlet adamları ile alay ediyorlar. Bunlardan bir kaçını yazayım:

● Leonid İliç Brejnef (bilindiği gibi İliç Leninin küçük adıdır) parti sekreteri olduğu günlerde, partinin ileri gelenleri yanına gitmişler:

— Stalin büyük önder, Hruşçef'e büyük yoldaş diyorduk, size ne diyelim? diye sormuşlar.

Brejnef boynunu bükmüş:

— İliç deyin sadece, olsun gitsin demiş.

● İki kişi konuşuyorlar:

— Bu yıl paraşütle yüksekten atlama rekorunu kim kırdı?

— Bilmiyecek ne var, Hruşçef.

● Bir zamanlar Moskovaya giren büyük caddelerden birine «Tereyağı üretiminde Amerika Birleşik Devletlerini geçeceğiz» diye bir levha asmışlar. Bu levhanın asıldığı yerden bilmem kaç metre aşağıda da şöyle bir trafik levhası varmış: «Yol vermezse geçmiye kalkmayın!»

SON

Sovyetler Birliği yolculuğunun bende bıraktığı genel izlenimi özetliyeyim:

Gelişmesini savaştan başka bir gücün yavaşlatamıyacağı, emeğe ve barışa inanmış zengin bir toplum gördüm. Orada dünyanın başka zengin memleketindeki benzerleriyle boy ölçüşen kuruluşların ayırıcı niteliği, yalnızca halkın yararına yönelmiş olmalarıydı, bu amaca yönelmemiş bir girişime rastlamadım.

Sovyetler Birliğinde oturan insanların Türkler için dostluk duyguları beslediklerini gördüm. İkinci Dünya Savaşından sonra Sovyetler Birliğine ilk giden Türk yazarları bizlerdik. Bu yolculuğun Türk—Sovyet dostluğunu canlandırmakta iyi bir başlangıç olmasını dilerim.

BİR GREVİN ARKASINDA DÖNENLER

Prof. Dr. Muammer Aksoy

Sosyal adaletin gerçekleştirilmesi amacına değil de, bir takım kişisel çıkar ve hesaplara yönelmiş ve hele sosyal adalet ilkesinin 1 numaralı düşmanı haline gelmiş siyasî teşekkülün emrinde Vatan Cephesi sendikacılığını hortlatma yolunu tutmuş olan bir sendikacılık, sosyal devlet ilkemiz ve demokrasimiz için en büyük tehlikelerden birini teşkil eder. Demokrasimizden sonra sosyal akımların da soysuzlaşmasına şahit olmak istemiyorsak, sendikacılığımız üzerine titizlikle eğilmek zorunluğundayız.

1 — ORTAYA ÇIKACAK GERÇEKLER

Bir süre önce «Türkiye Petrol Kimya ve Atom İşçileri Sendikası», bir kanunla kurulmuş ve sermayesinin büyük çoğunluğu devlete ait olan Türkiye Petrolleri A. O. nın işyerlerinde grev yapmağa karar vermişti. Bu grevin suni olarak yaratılan bir grev olduğu bu değil pek çok belirti ile ortaya çıkmakta idi. Onun için, memleketin büyük döviz kaybına sebep olacak ve millî güvenlik bakımından da sakıncalar taşıyan böyle gereksiz bir grevi, kamu oyu hiç tutmadı. Hattâ tam aksine, bütün zinde kuvvetler bu greve karşı olduklarını belirttiler. Buna karşılık yabancı petrol şirketlerinin savunucusu olan AP yayın organları ve Mobil Şirketinin yayın organı olduğunda hiçbir şüphe bulunmayan mahut dergi yanlış yola sapmış olan Sendika Başkanını ve bu grevi, görülmemiş ölçüde destekledi.

«9 Eylül günü, gençlik ve talebe teşekküllerinin aracılığı ile sendika grevden vazgeçtiğine ve taraflar arasında bir anlaşmaya varıldığına göre, artık bu konu üzerinde bir makale yayınlamağa ne lüzum var» diye düşünenler olabilir.

Oysa, bu grev, son derece anormal bir gelişme göstermesinden ve sendikacılığımızı gelecekte bekleyen tuzakların ve tehlikelerin bugünden ortaya çıkması imkânını vermesinden ötürü, muhakkak surette incelenmesi gereken bir sosyal olayı teşkil etmektedir. Kaldı ki, AP nin ve Mobil'in organları olay üzerinde onun kapanmasından sonra da durarak, bu grev kararını kamu oyunu aldatacak istikametlerde sömürmeğe hâlâ devam etmektedirler. Bu sebeple arkasında bir çok oyunun döndüğü bu grevi, «sosyal sorunlarımızla ilgilenen aydınların ve işçilerimizin ibretle izleyeceği ve dersler çıkaracağı pek önemli bir sosyal olay» olarak ele almayı ve aydınlatmayı lüzumlu görmekteyiz.

Okuyucularımız bu yazının sonuna geldikleri zaman bazı üzücü gerçeklerin isbat edildiğine şahit olacaklardır. Göreceklerdir ki: «Petrol—İş grevi işçinin haklarını savunmak için yapılmamıştır;» «Sendika Başkanının aylardanberi en ağır ithamlar yağdırdığı Türkiye Petrollerinin çoktanberi işçiye sağlamağa amade olduğu yeni menfaatlerin tatminkâr olduğu»nu sonunda bizzat Sendika Başkanı teslim etmiştir.. «Memleket için çeşitli bakımlardan çok kötü sonuçlar doğuracak olan bu grevi, grev hakkının ve sosyal adalet ilkesinin bir numaralı düşmanı olan AP nin yayın organları ve yabancı petrol şirketleri büyük bir çaba ile desteklemişler»dir. «İlgili AP. li Bakanlar, bu grevin normal şartlar için önlenmesi istikametinde değil, aksine ya gerçekleşmesi veya ancak Türkiye Petrollerini yıpratacak ve AP ye oylar kazandıracak şekilde durdurulması için olumsuz bir rol oynamışlar ve belki de sahneye koymuşlar» dır. Nihayet bugün «mahut yayın organları, yalan üstüne yalan sıralayarak, kendileri ve Sendika Başkanı için büyük bir utanma konusu teşkil edecek olayı ve sonucu, eldeki yazılı vesikaları bile hiçe sayarak tersine çevirmeğe, kamu oyunu aldatarak suçluyu masum ve mağlubu galip göstermeğe çalışmakta»dırlar.

1 — Grevi önleyen anlaşma, Sendika Başkanı için manevi bir hezimet iken, bu kişi ile AP ve Mobil organları kamu oyunu aldatmak için yalanlara baş vurarak *sonucu tersine çevirme* çabası içindedirler:

Petrol—İş Sendikasının başkanı olan kişi (Ziya Hepbir), memleket için büyük sakıncalar doğuracağını teslim ettiği bu grevin *yapılmasının sorumluluğunu* TP. nin idarecilerine yüklemek istemiştir. Gerekçesi de, «petrol işçilerinin on derece kötü yaşama ve ücret şartları içinde yaşadığı, devlet müessesesi tarafından insafsızca istismar edildiği» bu sebeple de *memleket için ne kadar* kötü sonuçlar doğurursa doğursun, «bu grevi yapmağa işçinin haklarını savunma bakımından mecbur olduğu»dur. Aynı Sendika Başkanı, 9 Eylülde grevden vazgeçen ve «işçinin haklarının sağlandığını, *adaletin yerine geldiğini*» belirterek «Allah bereket versin!» diyen kişidir. AP. nin ve Mobil'in organı olan gazeteler ve mahut dergi de Sendika Başkanının sonunda zafere ulaştığını, Türkiye Petrollerinin ve onu savunan sosyalistlerin *maskelerinin bu grevle* yüzlerinden düştüğünü iddia etmektedirler.

Şu halde, objektif bir değer yargısına varabilmenin ilk şartı, kimin haklı kimin haksız olduğunu ortaya koyacak mehenk taşını *(yani) «9 Eylülde tarfların kabul* ettiği ve grevin durdurulması sonucu doğuran anlaşmanın mahiyeti»ni) ortaya koymaktadır.

Eğer şuracıkta isbat edersek ki, bu anlaşmada —AP organlarının ve Mobil'in organı olan derginin iddiasının aksine— «sadece, TP. nin 65 gündenberi vermeğe amade olduğu ek ücret kabul edilmiştir», o zaman «Sendika Başkanının ve onunla ağız birliği yaparak greve kışkırtan AP ve yabancı petrol şirketleri organlarının, TP ye karşı yaptığı bütün hücum ve suçlamaların birer yalan ve iftira olduğu ve kendilerinin bu memleket yararına değil, sadece yabancı şirketler hesabına (veya yararına) hareket ettikleri» ortaya çıkmış olacaktır.

a) Sendika Başkanı ile AP. ve Mobil organları anlaşma sonucunu kamu oyuna tersine çevirerek aksettirme çabası içindedirler:

Gerek Ziya Hepbir'in, gerek A. P. li ve Mobil'ci gazete ve dergilerin, anlaşmanın mahiyeti konusunda kamu oyunu aldatmağa çalışmaları, hem bu kişilerin başvurdukları «yalan metodu»nu, hem de «onların grev kararı ile varılmak istenilen toz sayesinde ulaşmayı amaç edindikleri sonuc»u ortaya koyma bakımından pek manâlıdır.

9 Eylül ek sözleşmesi, Türkiye Petrollerinin iki aydanberi kabul ettiği, fakat Z. Hepbir'in reddettiği çözüm çerçevesi içinde gerçekleştiği halde, Sendika Başkanı, kamu oyunu, işçileri ve gazetecileri aldatabilmek için, kamu oyunun mahkûm ettiği bu grevden (mahkeme kararından bir kaç saat önce) vazgeçerken, açıkça yalan söyleyerek «kendi taleplerinin kabul edildiği»ni idd'a etmekte hiçbir sakınca görmemiştir:

8 Eylül günü taraflar arasında imzalanan ve işçiler için talep edilen hakları kapsayan ek sözleşme uyarınca...» (Ziya Hepbir'in resmî ilânından). «Türkiye Petrolleri İşletmesi, son dakikada Petrol—İş'in haklı taleplerini kabul etti ve gece yarısı istenilen şartlarla toplu sözleşmeye imza attı... Ziya Hepbir, adalet tecelli etmiştir demiştir» (İşçi Postası 10. 9.1965). «Ziya Hepbir, anlaşma ile ilgili olarak adalet tecelli etti; fakir fukara işçiler haklarına kavuştu» demiştir» (Hürriyet 10.9.1965) «Tarafların anlaşması üzerine, grev kararı almış olan işçiler taleplerini kabul ettirmişlerdir.» (Tercüman 10.9.965) «Ziya Hepbir adalet yerini bulmuştur, anlaşmadan yüzde seksen memnunuz. Allah bereket versin demiştir.» (Cumhuriyet 10.9.1965)

Mobil'in organı Durum Dergisi de şöyle demektedir: «Ne olursa olsun, Petrol—İş Sendikası Başkanı başarıya ulaşmıştır. Hem de sosyalist geçinenlerin maskelerini yırtıp atarak...» (16.9.1965). Keza Adalet gazetesinin 16.9.1965 günlü baş makalesinde de, Türkiye Petrollerinin, Sendika Başkanının taleplerini aynen kabul ettiği iddia edilmekte ve bundan sonuçlar çıkarılmaktadır.

Biraz sonra matematik kesinlikle ortaya koyacağımız bir gerçeği, böylesine tersine çevirme çabası, hele yarın gün ışığına çıkacak bir toplu sözleşmenin hükümlerini tahrif etmekte ısrar ediş, şüphesiz ki, hem bir «telaş»ı, hem de daha önceki «olumsuz ve şüpheli davranışın yönelmiş bulunduğu gizli maksatları örtme amacı»nı ortaya koymaktadır.

b) 9 Eylül günü taraflarca kabul edilen ve grevi durduran ek anlaşmanın öngördüğü çözüm... (Ziya Hepbir'in ve mahut gazete ve dergilerin iddialarının aksine) Türkiye Petrollerinin 3.7.1965 günündenberi kabul ettiği fakat Ziya Hepbir'in reddettiği çözümdür.

Bunu ortaya koymak varılacak değer yargısı bakımından çok önemli olduğu içindir ki, iddiamızın delillerini biraz genişçe ele almak zorunluğunu duyuyoruz. İşte delillerin bir kaç tanesi:

Ortaklık adına İstanbul İş Mahkemesine verilen 25.8.965 günlü dilekçenin 16 ve 17 nci sahifelerinde, «Ortaklığın, bütün ekleri ve etkileriyle toplam olarak günde 3.25 lik bir ücret ekine razı olduğu» açıkça ve şu şekilde belirtilmiştir: «Sendika adına hareket eden Türk—İş Genel Sekreteri sayın Halil Tunç ihtilâfta Enerji Bakanının hakemliğini teklif etmiş ve onun vereceği kararı kayıtsız ve şartsız olarak kabul edeceğini beyan etmiştir. Bakan ise, ücretlere *3.25 lik bir zammı teklif* ettiğinden, bu teklif her iki tarafça da kabul edilmiştir. Bu sırada Ziya Hepbir Ankaraya gelmiş ve yapılan 3.25 lik zammın çıplak ücretlere yapılması gereken bir ilâve olduğunu ileri sürdüğü için, meselenin *aydınlatılması hakem* durumunda olan Bankadan istenmiştir. Bakan, Türkiye Petrolleri tarafından yapılan 2.60 lık zam teklifi hangi esasa göre hazırlanmış ise, 3.25 lik zammın da aynı mânâya geldiğini ve aynı şümule *sahip olduğunu ifade ettiği için*dir ki, 3.25 lik zammın da, diğer ödemelere yapacağı tesir ile birlikte Türkiye Petrollerine yükleyeceği külfetin yekûnunu ifade ettiği anlaşılmıştır. Bunun üzerine Ziya Hepbir, (Bakanın, Türkiye *Petrolleri idarecilerinin hakkın*dan gelmesi lâzım geldiği yolunda bir çok siyasî beyanda bulunarak Bakana siyasi bakımdan müzahir olma fırsatını kaçırmamakla beraber) Bakanın teklifini ve hakemliğini kabul edemiyeceğini bildirdiğinden, anlaşma imkânı yine ortadan kalkmış ve Ziya Hepbir Türkiye Petrollerinde ne pahasına olursa olsun grev çıkarma yolundaki hedefine ulaşmıştır.. Ortaklık ücretlere 3.25 lik bir zammı dahi kabul etmiş ve bu suretle yeniden yılda 1.637.000 liralık bir külfeti de göze almıştır. Ortaklık, davranışlarında o derece samimidir ki, Genel Müdür İhsan Topaloğlu, Ziya Hepbir'in muhakkak surette Türkiye Petrollerinde grev yapmak amacıyla her türlü anlaşmayı akim bırakan davranışları karşısında Yüksek Mahkemenize başvururken bile, Türk—İş'in Genel Sekreteri Halil Tunç'a benim ve sosyal İşler Müdürü Suat Çalışların yanında açtığımız tesbit dâvası kazanıldıktan ve grevin durdurulması kararı elde edildikten sonra dahi, vadettiğimiz 1.657.000 liralık zammı yine de yapacağız, bunu Türk—İş'in bilmesini isteriz» demekten kaçınmamıştır.»

Görülüyor ki, işçilere toplam olarak günde 3.25 lik bir ücret eklemeği müessese, Enerji Bakanına karşı ifade etmek ve dâva açmadan önce bu va'di ile bağlı olduğunu Türk—İş temsilcisine bildirmekle de yetinmemiş, bu va'dini yerine getireceğini mahkemeye karşı dahi resmen duyurmuştur. Müessese, ücretlere günde toplam olarak 3.25 liralık bir ek yapmaya ve böylece Sendikanın işyerlerinde 1 milyon 637 bin liralık bir yüke katlanmaya hazır olduğunu, fakat bunun Ziya Hepbir tarafından red dedildiğini, gerek diğer resmî yazılarda, gerek kamu oyuna 9 Eylülden çok önce sunduğu açıklamalarda ortaya koymuştur: Genel Müdürlüğün İdare Meclisine sunduğu 7.7.1965 günlü yazının 2 nci sahifesinde Dr. Topaloğlunun 28 Ağustosta yaptığı basın toplantısında basına dağıtılan bültenin 7 nci sahifesinde, 1.9.1965 günü yayınlanan 8 sayılı Türkiye Petrolleri çalışma bülteninin 3 ncü sahifesinde 4.9.1965 gününde yayınlanan «Petrol Grevi İçin Basın ne diyor» başlığını taşıyan o gün Batman işçilerine de dağıtılan broşürün önsözünde. «Türkiye petrollerinin işçiye ek olarak günde 3.25 lik zam yapmayı kabul ettiği, fakat bunun Ziya Hepbir tarafından red edildiği» açıkça bildirilmiştir. Bu «toplam olarak 3.25 lik ücret artırımı»nın Türkiye petrollerince çoktanberi kabul edildiği, YÖN'ün *3.9.1965 günlü «Batmanda grev»* başlıklı yazısında, Akis'in 4.9.965 günlü sayısı da İlhan Selçuk'un «Soru işaretleri» başlığını taşıyan 29.8.965 günlü yazısında, Yarın Dergisinin 1.9.1965 günlü sayısında da kaydedilmiş bulunmaktadır.. *Zaten bu gerçek, 9 Eylül günlü ek* anlaşmadan sonra dahi bir çok gazetece teslim edilmiş ve «anlaşmanın, Türkiye Petrolleri tarafından bir zamandanberi kabul edilen 3.25 lik zammın, taraflarca benimsenmesi suretiyle sonuca bağlandığı» *belirtilmiştir. Zafer gaze*tesinde bile şöyle denilmektedir: «Petrol—İş Sendikası Başkanı Ziya Hepbir'in katılmadığı önceki günkü toplantıda, TPAO'nun bir ay önceki teklifi kabul edilmiştir» (10.9.1965) Aynı mahiyetteki kayıtlar, Yeni Tanin, Dünya, Havadis, Son Baskı gazetelerinin dahi 10 Eylül günlü sayılarında yer almaktadır.

Buna karşılık Sendika Başkanının teklifi, «bütün sonuçları bakımından toplam olarak 325 kuruşluk *bir ekin yapılması» değil*, «çıplak ücretlere 325 kuruşluk bir ekin yapılması» yolunda idi ki, bu teklif, diğer etkileri ile birlikte günde 6.42 kuruşluk bir ücret artımını ifade etmekte idi. Müessesenin 3.7.965 den beri kabul ettiği *ve Sendikanın da 9.9.1965 de* razı olduğu «toplam olarak 325 kuruşluk ek», müesseseye 1 milyon 631 bin liralık bir yeni masraf yüklediği halde, Ziya Hepbir'in üzerinde ısrar ettiği teklif müesseseye o sendikanın işçileri bakımından 3 milyon 223 bin liralık ve bütün işçiler bakımından da 5 milyon 316 bin liralık bir gider yükleyecekti. 9 Eylül günü kabul edilen ek sözleşmenin müesseseye 1 milyon 631 bin liralık bir ek masraf yükleyeceği ise, arabulucularca da basına bildirilmiştir.

Özet: 9 Eylülde taraflarca kabul edilen çözüm Sendikanın iki aydır reddettiği, Türkiye Petrollerinin ise esas itibarıyle kabul edegeldiği çözümden ibarettir.

Şimdi, haklı olarak şu yargıya varmak zorunluğundayız: Eğer bugünkü ücretler ve —diğer sosyal yardımlarla birlikte— 325 kuruşluk ek Petrol İşçilerinin sefaletten kurtulması için kâfi değil idiyse ve sendikanın muhakkak surette grev yapmasını gerektirecek bir durum var idiyse, sendika 9 Eylül anlaşması ile işçi haklarına ihanet etmiştir. Sendika, işçinin hakları kabul edilmediği halde, sırf uygun olmayan şartlardan dolayı razı olduysa, Sendika Başkanının hem işçinin haklarını belirtme ve hem de dürüstlük bakımından bunu açıklaması gerekirdi. Halbuki o iki aydan beri reddettiği teklifi 9 Eylül günü kabul ederken, «adalet yerini buldu. Allah bereket versin» gibi sözlerle kendi taleplerinin kabul ettirildiği zehabını yaratmak yani kamu oyunu aldatmak için açıkça yalan söylemekten çekinmemek yoluna sapmıştır.

Ziya Hepbir, Türkiye Petrollerinin 2 aydır kabul ettiği teklifi, «Allah bereket versin, adalet yerini buldu» diyerek kabul ettiğine göre Batmandaki petrol işçilerini ücretleri demek ki, müessesenin iddia ettiği gibi odukça iyi imiş ve hele 3.25 lik ekten sonra Türkiye şartları bakımından en iyi ücret seviyelerinden biri söz konusu imiş. Bu gerçek, Z. Hepbir tarafın

n da zımnen teslim ediliyor de ektir O halde bu Sendika Başnının Türkiye petrollerini ka u oyunda yıpratmak için iki ay n beri sarfettiği ağır sözler ya n ve iftiradır. Ve böyle bir tu n, «Türkiye petrollerini hırpa mak için çaba gösteren Enerji akanı ve AP. idarecileri ile Mo l Şirketine yardım etmek» ten aşka bir surette nitelendirilemez.

3. DP. artığı sendikacılar, nüfuz rını kötüye kullanmaktadırlar:

Demokratik düzen içinde, bir rev kararını elbette normal olaak karşılamak gerekir. Amma ev hürriyetin bazı kişilerce kö üye ve toplumun zararına olaak kullanılması da mümkündür. revin özelliği bu «kötüye kullana imkânları»nı biraz daha arttır aktadır. Çünkü diğer hürriyetler enel olarak ilgili kişiler tarafın an doğrudan doğruya kullanılır ar. Buna karşılık grev hakkının ullanılışı Sendika aracılığı ile lmaktadır. Bütün Sendika liderer imizin ise «sadece işçinin hak ını düşünür hale geldiğini», «ger ekten sosyal adalet amacı için nücadele ettikleri»ni ve bunlar i inde «kendi şahsi heveş ve çıkarlarının etkisi ile hareket eden erin bulunmadığı»nı iddia edebilmeğe henüz imkân yoktur. Ge ek bizde gerek dünyada işçi ha eketlerini soysuzlaştıran sendika ılar («Sarı sendikacı»), hiçbir za nan eksik olmamıştır. Bugün, ok değerli ve idealist sendikacı arımızın varlığı inkâr edilemez... Fakat 1952—60 yılları arasında tü emiş, işçi haklarının reddedilme i için DP iktidarı ile tam bir iş birliği yapmış ve böylece sosyal tarihimize kapkara bir leke olarak geçmiş bulunan sendikacı tipi, sosyal hayatımızda henüz tamamen tasfiye edilmiş değildir. Nuri Beşer gibi sendikacılar ve onun kader yoldaşları, sendikacı olarak hâlâ sahnededir. Bunların, sosyal adalet ve işçi hakları için mücadele ettiğini iddia ve kabul edebilmeğe imkân yoktur. Dün DP nin bir aleti olan ve sosyal adaletle hiçbir ilgisi bulunmayan bu çıkarcı sendikacı tipinin bugün de AP. Bakanları ile işbirliği yaparak, onların siyasetlerine âlet olduklarını ve işçilerin hakları ve menfaatleri için değil, kendi şahsi ve siyasi çıkarları veya kaprisleri uğruna çabalar gösterdiklerini teslim etmek gerekir: Bu yılbaşında Kırıkkalede, beni petrol konusunda konferans vermeğe çağıran Maden—İş Sendikacılarının uyanık, ilerici ve tam manasıyle iftihar edilecek üyelerini ve idarecilerini yakından tanıdığım gün, aynı yerdeki DP artığı aşırı sağcı bir sendika hakkında edindiğim bilgi, beni dehşet içinde bırakmıştı. Necip Fazıl Kısakürek gibi «sosyal adalet ve sosyal akımlarla adının yanyana zikredilmesi bile akla sığmaz kimseleri bir mürşit gibi karşılayan ve onun Atatürk'e küfredişini bile alkışlayan aşırı sağcı sendikacılar, ne yazık ki, Ankara ili sınırı içinde bile faaliyette bulunmaktadırlar.

AP. li Bakanlardan bazıları (örneğin Ali Naili Erdem), kanunsuz ve partizanca tasarruflarının yürütülmesinde, bu DP. artığı sendikacılardan azami derecede faydalanmaktadır. Dürüstlük, çalışkanlık ve medeni cesaret bakımından öğünülecek bir idareci olan ve ithalatçıların hiçbir emek karşılığı olmaksızın hazine aleyhine milyonlarca lira sağlamasını önleyecek bir metodu bulup uygulayan Vedat İlalan'ın başından geçenlere burada kısaca dokunmak gerekir. AP büyüklerinin ve adamlarının bazı kanunsuz taleplerini de yerine getirmediği için, kanuna yakın surette Ali Naili Erdem tarafından görevinden uzaklaştırılan bu Ankara Çimento Fabrikasını değerli Genel Müdürüne karşı uygulanan oyunda, DP. li sağcı sendikaların oynadığı rol pek büyüktür. Danıştayın verdiği yürütmenin durdurulması kararını önlemek için şimdi Çimse Sendikası Başkanı olan eski DP Beykoz ilçe Başkanı ve Balmumcu sakinlerinden Hasan Türkay harekete geçirilmiş ve bu şahıs Danıştayın verdiği kararı bazı işçilerin sopaya başvurması sayesinde zorla önlemiştir: Genel Müdürden yana olduğu kabul edilen işçileri döğerek ve tehdit ederek işten uzaklaştırmışlardır.

(Bu zat. — ki kendisinin bazı marifetleri sendikanın mali sekreteri Fethi Karay tarafından basına 16.1.965 tarihinde verilen bir bültenle açıklanmıştır— Petrol—İş Sendikasının Türkiye Petrollerinin işyerlerinde yapmak istediği son grevi de desteklemekten eksik kalmamıştır. Z. Hepbir'in AP. organlarında yayınlattığı ve bazı AP. nin satılmış kalemlerini harekete geçirdiği günlerde, bu Hasan Türkay, bütün gazetelere giderek kendi sendikasının beni protesto ettiğini iddia eden bir yazıyı dağıtmış ve buna sebep olarak da «işçi hakları düşmanı» (!) Vedat İlalan'ın avukatlığını yaptığımı ileri sürmüştür. Vedat İlalan'ın bugüne kadar hiçbir dâvada avukatlığını yapmamış isem de, yapmağı bir şeref telâkki ederdim. Bu kişinin, böyle bir bahane icat ederek Petrol—İş dâvasının bakıldığı günde bir protesto mektubunu yayınlatmaya çalışması, ancak ve ancak «Z. Hepbir'in olumsuz ve AP Bakanlarının arzusuna uygun düşen çabasını manen destekleme amacı gütmek» ile izah olunabilir. Mektupta kullanılan sözler bile, Hepbir ile olar işbirliğini açığa vurmak için kâfidir.

Esasen AP. li sendikacıların, AP Bakanları ile işbirliğinin örnekleri pek çoktur. Meselâ memleket yararını koruyan Ergani Bakır İşletmesi Müdürü Ekrem Zeki Aka'nın işten uzaklaştırılmasında ve Şark Kromları İşletmesi Müdürü Hüseyin Öztek'in işten alınması için girişilen tertipte, AP. li sendikacıların Mehmet Turgut'a başvurarak ve hattâ kaba kuvvet, silâh ve sopaları harekete getirerek oynadıkları role, Cumhuriyet Gazetesinin 12 ve 13 Eylül 1965 günlü sayısında «Kanun benim» başlığını taşıyan yazılarda da dokunulmuştur. Hattâ o kadar ki, Ergani Bakır İşletmesi Müdürünü M. Turgut gibi değiştirmek isteyen AP'li sendikacılar, Enerji Bakanına giderek bu müdürün değiştirilmesi için grev yapmayı da teklif edebilmişlerdir.

1960 dan önce DP. büyüklerinin bir gölgesi gibi çok kere onların arkasında yer alan Ziya Hepbir de, o devrin malûm sendikacı tiplerindendir. Onun bugün dahi, Nuri Beşer ile çözülmez bir kader ve işbirliği içinde olduğunu, kendi sendikasının üyeleri, bundan bir kaç ay önce basın toplantısı yaparak belirtmiş bulunmaktadırlar.

Bugün, işçi hakları için kahramanca — biz faşistlere (!) karşı— mücadele ettiğine kamu oyunu inandırmağa çalışan bu kişi, «10 sene süre ile işçi haklarını reddeden, grev hakkı tanımayan, sendika hürriyetini soysuzlaştıran ve memlekete ancak faşist usulü güdümlü ve çalışma Bakanının emir ve kumandası altında çalışan bir sendikacılığı hediye eden DP. devri»nin sonunda, «işçinin bütün haklarını aldığını ve tam rahata kavuştuğunu ilân ve bu sebeple de hükümete teşekkür eden kimse»dir. Zamanın iktidar organı Havadis Gazetesinden aynen nakledıyoruz:

«PETROL İŞÇİLERİ HÜKÜMETE TEŞEKKÜR EDİYOR

Türkiye Petrol İşçileri Sendikası Başkanı Ziya Hepbir, dün Divan Otelinde yaptığı basın toplantısında, hükümetin petrol işçilerinin dâvalarına karşı göstermiş olduğu yakın alâkadan duyulan memnuniyeti tebarüz ettirmiştir.. Başkan Ziya Hepbir bugün artık petrol işçilerinin rahata kavuşmuş ve haklarını elde etmiş bulunduklarını, bilhassa Çalışma Vekilinin kendisine gösterdiği müzahereti sevinçle karşıladıklarını, bu arada Sendikanın Beynelmilel Petrol İşçileri Federasyonuna aza olabilmesini temin eden Vekiller Heyeti kararının bu memnuniyeti bir kat daha arttırdığını açıklamıştır» (17 Mart 1960 sayı 1232)

İşçilerin grev hakkından söz bile etmeyen, toplu iş sözleşmesini tanımayan, sendika birliklerinin kurulmasını dahi reddeden, sosyal adalet düşmanı bir idarenin, işçinin(ve petrol işçisinin) haklarını sağladığını söyleyen bu kişi, bugün de DP den artakalan siyaset adamlarıyla tam bir işbirliği içindedir. Bu işbirliğinin açık delillerinden biri, (yalnız petrol tarihimize değil genel olarak siyasi tarihimize adı kapkara harflerle kazılacak olan) Mehmet Turgutun kamu oyu ile ve Türk basınını temsil eden bütün gazete, dergi ve yazarlarla karşı karşıya geldiği bir zamanda, Ziya Hepbirin Türkiye Petrolleri ile ücret ihtilâfını bahane ederek Mehmet Turgutun yanıda cephe almış ve petrol dâvasını arkadan bıçaklamaya kalkışmış olmasıdır. Ücret ihtilâfı ile hiçbir ilgisi olmadığı halde, yabancı petrol şirketlerinin başarı gösterdiğini, milli petrol müessesesinin ise petrolcülüğü başaramadığını —gerçeklere aykırı olarak— iddia eden aşağıki cümleler, Ziya Hepbirin işçi hakları için değil Mobil'in savunuculuğunu yapan Turgut ve AP. idarecilerini desteklemek için çabalar sarfettiğinin pek açık bir delilidir:

«Müessesede tam bir lâkaydi ve bilgisizlik hüküm sürmektedir. Yabancı şirketler, müessesenin araştırma sahaları civarında zengin petrol kaynakları bulurken, Türkiye Petrolleri A.O. idarecilerinin milyonlarca lirayı kuyulara gömmesi, bu müesseseyi yönetenlerin millî serveti heba ettiklerini göstermektedir. İşçilerimizin bütün gayretlerine rağmen ehil ellerde bulunmayan bu işletme...» (Hürriyet 13.5.965).

Aşağıda gösterilecektir ki, Sendika Başkanı, «sözlerinin, işçi haklarının sağlanması çabasına hiçbir şey kazandırmadığı halde, milli petrol dâvasını baltalamak anlamına geldiği» kendisine anlatıldığı zaman dahi, bu bildiriyi düzeltmemekte ısrar ederek, M. Turgutu ve yabancı petrol şirketlerini desteğinden yoksun bırakmama yoluna devam etmiştir.

4. Grev ve işçi hakları lehine bir tek kelime sarfetmemiş, hattâ onu tanımayan bir rejimin yardakçısı olmuş kimseler, bu hakların sağlanması için mücadele etmiş ve onların Anayasaya girmesinde hizmet görmüş kimseleri, sosyal adalet adına itham etme gülünçlüğüne düşmektedirler.:

İşçilerin ücretlerini yükseltme ve diğer çalışma ve yaşama şartlarını düzeltme bakımından grev hakkının oynadığı olumlu rol inkâr edilemez. Şüphesiz ki, her temel hak gibi, grev hakkının da bazı toplumsal sakıncaları olacaktır. Buna rağmen biz şahsen, oldum olası grev hakkını ısrarla savunanlardanız. 1959 yılında Vatan Gazetesinde yayınladığımız üç makalenin başlıkları şöyledir: «Grev hakkı ve DP.» (8.2.1959), «Grev hakkı ve DP nin oyalama taktiği» (12.2.1959). «DP. Grev hakkını asla tanıyamaz» (25.2.1959) Bu makalenin ara başlıklarından bir kaç tanesini burada nakletmemiz bile, grev hakkı konusundaki tutumumuzu ortaya koymaya yeter: «Grev hakkını tanımayan bir rejim demokrasi değildir», «Grev hakkının sosyal faydaları», «Türk işçisi grev hakkını kötüye mi kullanacaktır?», «On yıldır hazırlanamıyan üç maddelik kanun», «Hukuk Devleti prensiplerini tanımayan grevi hiç tanımaz», «Hürriyet değil kalkınma düsturu, greve imkân vermez», «Sendika hürriyetini ve işçilerin diğer haklarını tanımayan grevi asla tanıyamaz.»

Bu makalelerden önce de, grev hakkını açıkça ilân eden «İlk hedefler beyannamesi»ni ve Halk Partisinin» Grev ve Toplu İş Sözleşmesi kanunu tasarısı»nı hazırlayan komisyonların çalışmalarına katılmıştım. 27 Mayıs ihtilâlinden sonra Anayasanın ön tasarısını hazırlayan İstanbul İlim Komisyonunda olduğu gibi, Kurucu Meclis te de, önce Anayasa Komisyonunun Temel Haklar Alt Komisyonunun raportörü, sonra da Anayasa Komisyon sözcüsü olarak «Anayasada yer alan bütün temel haklar arasında— grev hakkının da gerekçesini kaleme almış ve Genel Kurulda grev hakkının, sendika hürriyetinin, bütün sosyal hakların ve özellikle «Sosyal adalet ilkesinin savunmasını yapmış bulunmaktayım. O zaman «Sosyal devlet» ilkesini ve sosyal hakları, ne ithamları göğüsleyerek savunduğumu, Temsilciler Meclisi tutanakları göstermektedir. Bütün sosyal hakların ve bu arada grev hakkının öteden beri bu derece ısrarlı savunucusu olan bir kişinin, belli bir greve karşı durmasının ciddi sebebi olmak gerekir (1). Zira «grev hakkının taraftarı olmak» ve «gereksiz veya zararlı bir grevi desteklemek» başka başka şeylerdir.

İşte bu grevde de işçi hakları ve sosyal adalet ilkesiyle uzaktan yakından hiçbir ilgisi bulunmayan, fakat demagoji hünerine fazlasiyle sahip, sendikacılığı büyük bir kazanç kaynağı olarak görmüş ve benimsemiş bir kişi karşısındayız.

«Bir nevi faşist idare olduğu, bugün Anayasamızın başlangıç kısmındaki açık kayıtla ve mahkeme ilâmı ile belirtilmiş, yarın da tarih mahkemesinin hükmü ile sabit olacak bulunan bir idarenin, yıllar yılı şakşakcılığını yapan ve vatan cephesi kahramanları kadrosu içinde çalışmış olan bir sendikacı», bugün de bakıyorsunuz ki, Nuri Beşerlerle tam bir iş ve kader birliği içindedir. Ve o kişi, günün birinde, «ömrünü demokrasi, sosyal haklar ve sosyal adalet ilkesine adamış kimseler»in karşısına çıkıp, «ortaklık, devletçilik maskesi altında böylesine katı faşistlikte devam eder ve demokratik güç ve müesseseler, bu maskenin altını görmek istememekte ısrar ederlerse» (2) diyebilirse, mesele ciddiyetini kaybeder, hattâ pek gülünç bir hal alır.

(Devam edecek)

---

(1) Türkiye Petrollerinin geçici bir devre için Baş Hukuk Müşavirliği görevini üzerime almış olmamın, tarafsız davranmama asla engel teşkil etmediğini de, açık bir delille belirtmek isterim: 1964 yılı Haziran ayında Türkiye Petrol İşçileri Sendikaları Federasyonu ile Türkiye Petrolleri arasındaki uyuşmazlıkta Türkiye Petrollerince tarafsız uzlaştırıcı seçildiğim halde, diğer iki uzlaştırıcı ile birlikte Sendikanın lehine karara vardığım içindir ki, kararımızı sendika kabul etmiş, TPAO ise reddetmiştir. Bu kararda Türkiye Petrollerinin görüşüne değil, kendi inancıma göre hareket ettiğimden, TPAO nun tenkidi ile karşılaştığım için de, şimdi grev yapması bahis konusu olan Sendika ile Türkiye Petrolleri arasındaki ihtilâfta, Türkiye Petrollerinin hakemliğinden istifa ettiğimi müesseseye resmen bildirmiştim. Bundan dolayıdır ki, Türkiye Petrolleri, adıgeçen Sendika ile olan ihtilâfta, başka bir uzlaştırıcı tayin etmek zorunluğunda kalmıştı. Görülüyor ki, Türkiye Petrolleri ile münasebetim, işçi taleplerini kendi ölçülerime ve vicdanıma göre değerlendirmekten beni asla uzaklaştıramamaktadır.

(2) Ziya Hepbir'in 8.9. 1965 günlü İşçi Postasında ve 16.9.1965 günlü Duru mDergisinde yayınlanan bildirisinden.

BİR ÖĞRETMENİN ÇİLESİ

Ali Çiçekli
Kurulu düzeni kötülemiş!

Konya Erkek Lisesi Edebiyat Öğretmeni Ali Çiçekli hakkında son dört ayda beş işlem yapıldı;

1 — **Teftiş:** Müfettiş Ayhan Doğan yaptı. Aziz Nesin, Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Kemal Tahir, Fakir Baykurt gibi yazarların okutulmamasını istedi. «Bunlar öğrenciyi memleketin kanunları, nizamları aleyhine kışkırtır, anarşiye götürür» dedi.

2 — **Birinci tahkikat:** Üç soru soruldu:

a) Öğrencilerinizi bugünkü sosyal düzeni kötüleyen eserleri okumaya teşvik ettiğiniz..

b) Onlara bu türlü yazılar yazdırdığınız...

c) Özel konuşmalarınızda öğretmen arkadaşlarınıza bu türlü düşüncelerinizi telkin ettiğiniz...

Tanıklara sordukları: «Ali Çiçekli'nin yabancı bir ideolojisi var mı?» (Tanıklar kendi okulundaki öğretmen ve yöneticilerden değil, Eğitim Enstitüsü öğretmenleri arasından aleyhte ifade vereceklerini umdukları seçtiler).

3 — **İkinci tahkikat:** Tek soru «İşçi Partisinin kongresine ne sıfatla katıldınız?» Teftişle, birinci tahkikat aynı zamanda, ikinci tahkikat ise bir ay kadar sonra aynı müfettişler tarafından yapılmıştır.

4 — **Birinci nakil:** Konya - Erkek Lisesinden Konya'nın bir bucağı olan Meram'ın yeni açılan orta okuluna Bakanlığın gizli yazısiyle il idaresi kanununa göre yapıldı.

Buraya kadar olan işlemlere itiraz dilekçesinden parçalar:

«(...) Çirkin politikacıların, gerici çevrelerin ve bunların bakanlığımızdaki temsilcilerinin baskısı ile bu yıl beni de harcamak için oyunlara girişildiğini asıl kaynağından öğrenmiştim.»

«(...) Ben kendimi toy, üstelik de aleyhime kurulmuş bir müfettişin raporundan öğrenecek değilim.»

«(...) Bu raporlar kasıtlıdır, iğrenç bir oyunun kara yüzü belgeleridir.»

«(...) İsnat edilen suçlar, Ayhan Doğan gibilerin, onun hizmetinde olduğu zihniyetin bağışlıyamıyacağı suçlardı.»

«(...) Bakanlığınız en azından fırsat bu fırsat dercesine bu tahlilsiz raporlara sarılmış, çok önce kaynağından haber aldığım gibi beni «harcamak» yoluna sapmıştır.»

«(...) Gerçi benim için hizmetin ilki, ortası, lisesi olmaz. Yurdumun her yerinde, her okulunda seve seve çalışırım. Elbet bu okulumda da inandığım yolda yürüme, ulusuma hizmette devam edeceğim. Benim itirazım haksızlığa, adaletsizliğe, politik tutumlaradır.»

«(...) Bir «EĞİTİM» Bakanlığının hiçbir ahlâk anlayışı ile bağdaşamıyacak tertiplerle bir öğretmenini yaralıyacağını düşünemezdim.»

«(...) Bir gün Milli Eğitim Bakanlığında da gerçek yurtsever ülkücü değerbilir aydın kadrolar söz sahibi olacaktır. O zaman bu türlü oyunların utancı ve sorumluluğu oyuncuların olacaktır.»

5 — **İkinci Nakil:** Ali Çiçekli itiraz dilekçesini Bakanlığa teslim ettikten (5) gün sonra 3.9.1965 tarihli kararname ile yapıldı. Nakil sebebi «Tahkikat raporları üzerine bakanlık mucibi.» Ali Çiçekli, bu kez Denizli Çal Orta okuluna sürülüyordu.

Şimdi Ali Çiçekli sormaktadır:

1 — Tahkikat raporlarında naklimi gerektirecek bir suç saptanmış olamaz.

2 — Karı Koca durumumuz dikkate alınmamıştır. Eşim Konya Kız İlköğretmen Okulunda öğretmen: okula giden iki de çocuğum var. Yuvamız parçalandı.

3 — Fuhuş suçu ile mahkemede yargılanan öğretmenlere «nakil için nereyi istersiniz?» diye soran bakanlık, benim isteğime sırt çevirmiştir.

Danıştay'a dâva açıyorum.

YÖN'ün soruşturması

Sorular

1. Türk sanatçısı, geçmişimizin kültürel ve sanatsal değerlerinden yararlanabilir mi?
   a. Yararlanabilirse, bu yararlanma nasıl olmalı? Edebiyatta, müzikte, resimde, tiyatroda?.
   b. Yararlanamazsa, sanatını neye dayandırmalı?
   c. Bir millî kültürün oluşum şartları sizce nelerdir?.
2. Batı kültürü ile ilişiklerimizde göz önünde bulundurulması gereken noktalar sizce nelerdir?
   a. Batı kültüründe «zararlı - yararlı» şeklinde bir ayırma yapmayı doğru buluyor musunuz? Doğru bulmuyorsanız, nedenleri?
   b. Böyle bir ayırmayı doğru buluyorsanız, sizce batı kültürünün hangi yanlarını almalıyız, hangi yanlarını almamalıyız?

Turgut Uyar

1 Şüphesiz Türk sanatçısı, —başka kaynaklardan yararlandığı gibi, yararlanabileceği gibi— kendi geçmişinden ve kendi değerlerinden yararlanabilir, yararlanmalıdır. Yalnız, geçmişle baş, bir tarih bilinci niteliğinde değilse, sürüp gelen, kesiksiz bir ilişki, bir beslenme hâlinde değilse bu yararlanma nasıl mümkün olacaktır? Denebilirse bir turist ilgisinden ne kadar farkı olabilir bu yararlanmanın? Geçmişten yararlanmanın, geçmiş kültürden biraz da doğarken bir pay taşımakla mümkün olabileceğini sanıyorum. Örneğin bir Fransız doğuştan Moliere'den, bir Alman Bach'tan bir şeyler almış olarak doğar. Elbet Türk sanatçısının da doğuştan taşıdığı birtakım özler var. Ama bunların çoğu taşımaktan çok değiştirmek, yenilemek zorunda olduğu şeyler. Fakat bu durumu Türk düşünürü, Türk sanatçısı için bir şans diye düşünüyorum. Yeni bir kültür yaratmakla bağımsız olma şansı. Etnik yapımıza ve tarihsel gelişmemize uygun bir kültür yaratma şansı. Hâlâ devrimlerin süreci içinde bulunduğumuzu düşünüyor ve bunu mümkün görüyorum.

Ben geçmişimizi tanıma, dolayısile ondan yararlanma konusunda, geçmişteki sanatsal değerlerimizden çok, geçmişimizi kapsayan geniş sosyolojik araştırmaların daha çok yararlı olacağını sanıyorum. Geçmişimizin sanatsal ve kültürel değerlerinin, Anadoluya gelip, burayı yurt edindiğimiz bin yıllık süre içinde, halkımızın ilişkileri, davranışları, dünyaya bakışları (ki geçmişle bağ kurabilmemizin tek şartı budur sanıyorum) konusunda bize yardımcı olabileceğini düşünemiyorum. Anadolunun bu geçmiş bin yılı Türk insanını tanıma bakımından, kayıp ve karanlık bir bin yıldır. Fetihlerin ve çöküntülerin niregilendirdiği bir dönem. Geçmişten yararlanma denince, birtakım ulusal tekniklerden yararlanmayı anlıyorum. Geçmişten kalan sanat eserlerimizin bize bu özü taşıyıp getirdiğini sanmıyorum.

«Kökü mâzide olan âti» olmak iyi bir şey elbet. Bunu, en başarılı, en uygun biçimde yaptığına inandığımız Yahya Kemal, sonunda *Anadolu halkının karakterine* hiç uymadığını sandığım bir yorumla fütuhat rüyalarına, imparatorluk özıemlerine dayandırdı. Neye saklamalı? Osmanlı'dan bize beslenebileceğimiz bir kültür kaldığını sanmıyorum. Kalan olsa olsa bir yaşama üslûbudur. Bir Osmanlı kültüründen söz edilse bile bu ancak bir Osmanlı kültürüdür, bir bölge kültürüdür. Karakteri ulusal olmaktan çok dinsel olan Orta Doğu kültürüdür. Mistik ve mücerreiçi islâm kültürüdür.

Halk sanatlarından (folklordan) yararlanmayı diyorsanız bu konuda herhangi bir kural, herhangi bir yöntem bulunamaz diye düşünüyorum. Her sanatçı bu yararlanmanın yolunu kendi imkânlarından çıkartabilir.

Ayrıca bu konuda Cezayirli tartışmacıların da, bizde de belli belirsiz sezilen telâş ve endişenin *de yersiz olduğu düşüncesindeyim.* Bir ulus olmanın bilincine varışımızın 30 uncu, 40 ıncı yılındayız daha. Bu bilinçleşme güçlenip genişledikçe ister istemez bir zemin, bir dayanak hattâ bir sebep arıyacak kendine. Bugünün farkına vardıkça birtakım şeylerin izahsız ve eksik kaldığını göreceğiz ve geriye döneceğiz elbet. Cumhuriyet sonrası yıllarında yazılan manzum kahramanlık piyeslerinin, Orta Asya şiirlerinin başka bir anlamı, açıklaması yoktur. (*)

Geçmişimizden kalanlar içinden ölüleri dirileri ayıklayalım, dirileri bugün aktaralım derken, kendine bir soyluluk arayan görgüsüz ve üslûpsuz burjuva durumuna düşmek de var. Evine eski şamdanlar, pirinç mangallar ve karpuz lâmbalar dolduran şehirlilerin durumuna. Yoksa bu, sonunda, koca Osmanlı debdebesinden aktara aktara bir cılız mehter takımı aktarmaya, Selçuklu Hümanizmasından Mevlânâ ihtifalleri çıkarmaya dönebilir.

Ulusal bir kültürün oluşum şartlarını, tek başına kültür sorunu içinde düşünemiyorum. Bu bana en çok toplumsal bir yapı değişikliğine bağlı görünüyor. Halkla ilişkisi, sıkı ilişkisi olmayan sanatçının yalnız ve dayanaksız kalacağına inanıyorum. Dağlarda ovalarda kırkbin köye dağılmış ve türlü etkilere terkedilmiş, çoğu hâlâ kendi bölgesel törelerini, denebilirse kültürlerini ve hattâ dillerini sürdüren bir çoğunluğun *bulunduğu bir yapıda ulusal kültür* dediğimiz şey, Osmanlı saray kültürünün bir ucu olmaktan öteye pek geçemez gibi geliyor.

Bununla birlikte, dil ve yazı devriminin başarılmasiyle, ulusal bir kültüre yönelmenin ilk ve önemli adımı atılmıştır. Birikim başlamıştır. Şunu kabul etmek gerekir ki, bizden önceki kuşaklarla bizden çok sonraya da sürecek bir kuşaklar dizisi bu birikime yardım etmekten başka bir şey yapamıyacaklardır.

2 Batı kültürü ile ilişkilerimizde göz önünde bulundurmamız gereken tek kural biliyorum. Doğulu olduğumuzu unutmamak. Bütün şartları ve özellikleri ile doğulu olduğumuzun bilincinde olmak. Ayrıca doğulu olarak birtakım etnik ve beşerî değerler taşıdığımıza inanıyorum.

Batıyı da, bir coğrafya terimi, bir uygarlık birimi olarak anlamıyorum. Geniş ve denenmiş bir yöntem diye düşünüyorum. Bu kavram benim için geliştirdiği «maddi uygarlık»tan çok, rönesanstan sürüp gelen çizgisiyle bir anlam taşıyor. Doğayla devamlı çatışma, alışveriş ve insana saygı!..

Kültürlerin zararlı veya yararlı yanları tarzında bir ayırım yapmanın mümkün olduğunu sanmıyorum. Kültür bir bütündür. Bir değerler ve davranışlar toplamıdır.

Hattâ böyle bir ayırımı, uygulamasının vereceği sonuçları düşündükçe zararlı ve korkunç buluyorum. Yıllardır çektiğimiz sıkıntıların bir sebebi bu ayırımın yapılmasından, bunun sonuçlarından başka nedir?

Kaldı ki, uyanmış, biçimlenmiş, kişilik almış mir ulusal kültür, bütün müdahalelerden daha sıhhatli bir şekilde bünyesine uymayanı ayıklar, tasfiye eder.

(*) Bu dönüşe bir bilinç vermenin gerekliliğini anlıyorum. Ama müdahalelerin, bunu şoven ve anakronik bir milliyetçiliğe değilse bile bir turistik göstermeciliğe götürmeyeceği pek garanti edilemez.

İlhan Berk

1 «Türk sanatçısı, geçmişimizin kültürel ve sanatsal değerlerinden yararlanabilir mi?» öyle sanıyorum ki bu türlü bir soruya başka ulusların yazınında rastlayamayız. Nedeni de bunun tersinin düşünülemiyeceğidir. Bütün ulusların sanat yapıtlarında, ölmüş ozanlar, yazarlar, ressamlar, besteciler, yontucular yatar. Bir resim, bir şiir, bir başka resim, şiir örnek alınarak yaratılır. Malraux-nun da dediği gibi, ozanı günbatımı değil, günbatımı üstüne bir şiir etkiler günbatımını yazdırır. Öte yandan, bu, salt yaratma alanını göstermekle de kalmaz, sanat yapıtını yorumlama, değerlendirme gibi yaratma değin önemli bir sorunu da çözümler. Bir şiirir yazılırası bir örneğinin olmasına yetmez Onu değerlendirme yine kendisinden önceki şiirin varlığıyla olur. Bunun için Eliot, «Bir şiir bir başka şiiri anıtmazsa, o şiirin büyüklüğü söylenemez» der. Nitekim, bizim bugünkü şiirimizi değerlendirmek *isteyenlerin elinde* böyle bir ölçü yoktur bugün. Yoktur çünkü Tanzimttan sonraki şiirimiz kendisinden önceki şiirmizle bir ölçü, bir yorum geti -den kurulmuştur. Kendi şiir çizgisinden koparak, Batı şiirinin çizgisine yönelmiş ve şiirin çizgisine, giderek kendi çizgisi gibi bakmıştır. Bugün de Batı şiri çizgisine kendi şiirimizin çizgisi gibi bakıyoruz. Eleştiri ölçüsü de o çizgi üzerinden yapılıyor. Oysa o ölçü Batı şiirinin, bilindiği gibi, kendi koşullarının sonucu bir ölçüdür. Kendı değerlerimize bağlanmak gereği buradan geliyor işte.

O halde, şiirimizi geçmiş ozanlarımıza yaslamak zorundayız. Kime? Ve nasıl? Bizim şiirimiz başka ulusların şiiri gibi düz, kopuksuz bir çizgi çizmez. Bunu hep biliyoruz. Ama bu ondan yararlanmayı, ona yaslanma olanağını kaldırmaz. (Yalnız şiirimiz mi?) Buna iki ozan örneğini alarak karşılık verelim: Yahya Kemal, Nâzım Hikmet. Yahya Kemal, Divan şiirinden gelen çizgiyi, Tanzimat'ı atlayarak, onu görmemezliğe gelerek, Cumhuriyetin eşiğine değin getirip koymasını bilmiştir. Yahya Kemal'in şiirine baktığımız zaman, geçmiş ozanlarımızın şiirinin yapısının sürdüğünü görürüz. Bütün Tanzimat ozanları, ondan sonrakiler, bunu sürdürmemişlerdir. Tanzimat ve Servet-i Funun şiiri yabancı bir yapıyı amaç edinir. Ölmüş ozanlarımızın hiçbirinin sesini bulamazsınız onlarda. Kopukturlar. Oysa Yahya Kemal bu kopukluğa karşı çıkmıştır. Yahya Kemal'in şiirinin değerlenmesini, yorumunu yapabilmemiz bundandır. Yahya Kemalin şiirini Batı şiiriyle karşılaştırdığımız zaman, yapısı Batı şiirinin yapısı yanında ayrı bir çizgide uzar. Bu çizgi, Nâzım Hikmette daha da belirgindir. Nâzım Hikmetin şiirinin yapısı, batı şiirinin yapısına sanki karşı çıkar. Onun şiirini ne *Mallerme'nin,* ne *Goethe'nin* ne Bayron'nun, ne de Rimbaud'nun çizgisine koyabiliriz?

Lorca, Neruda gibi batı şiirine karşı bir çizgi kor onun şiiri. Dünya şiirinin çizgisinde de birleşir onlarla. Ama kendine özgü bir çizgide Nâzım buraya nasıl geldiğini bir mektubunda anlatır. Bir sonnet yazmak istersem, önce sonnet kalıbının benim şiirimde olmadığını, bunun için de ona en yakın kalıbı bulmam gerekir, der. Sonnet'sini o çizgiden giderek kurar. Niçin bu? Şiirini, bu topraktan koparmamak için. Nâzım'ın şiiri ne Halk şiir, ne de divan şiiri çizgimize aykırıdır. Bu hem yapısı, hem de diliyle, sesiyle böyledir. Öte yandan, Nazım Hikmetin şiiri Ahmet Muhib'in, Cahit Sıtkı'nın şiirine karşıdır. Karşıdır, şünkü onların bütün Cumhuriyet kuşağının şiiri kendi şiir çizgimize karşıdır. Nâzım Hikmet bugün benim bir çok çağdaşlarımca sevilmez. Nedeni de açıktır, Nâzım, Batı şiirini sanki görmemezlikten gelmiş gibi davranır. Batıda gördüğü saygınlıkta buradan gelir. Ayrı bir yapıyla onların arasına katılır. Kısaca Nâzımın, Yahya Kemal'in şiirlerinin yapıları Batı şiirinin yapısını yadırgatırlar. Sarsarlar. *Bunu kendi şiirimizin çizgisine* bağlanmakla yapmışlardır.. İkiside büyük bir bireysellik örneği verirler. (1)

Ulusal kültürün oluşum koşullarına gelince. Bu ancak geçmişi yorumlamak, değerlendirmesini bilmekle olur. Bu bir tarih bilinci sorunudur. Kısaca, ulus olmak sorunu. Her kopuk kopuk bir ulus örneği koymuşuz ortaya. Bu da bir yorum koyamamamızdan geliyor. Buna kendimize bakmasını bilemememizden de diyebiriz. Ulus olmaksa kendi çizgimizin dışında bir yerde değildir. Bizi bugün batılı olmak değil, çağdaş olmak ilgilendirmelidir. Buraya *da ben, yorumumu kendi kendime* yaparak varacağım. Batılılaşarak değil.

2 — Bugün bizim batı kültürüyle olan ilişkilerimiz, 1888 deki Rus aydınlarının durumunu andırıyor. O zaman ki Rusya da bir Batı kafalı Ruslar, bir de Rus gerçeğine inanmış aydınlar vardı. Birincisini Turgenyev, ikincisini de Dosteevsk canlandırıyordu.

Turgunyev'ciler tıpkı bizim gibi Rusyanın kurtuluşunu batılılaşmakta buluyorlardı. Bunun için batılılaşmış bir sınıf yaratmayı öngörüyorlardı. O zamanın Rusyasında, bizim şimdiki gibi, halktan kopmuş, ayrı bir sınıf vardı. Dostoevski buna karşı çıktı. Bunun sömürgeci bir ahlâk olduğunu söyledi.

Bugün biz Türkiyede bu durumdayız, Batılılaşmakla, halktan aylırıyoruz. Salt bizim batılaşmamız halkı kurtaracaktır diyoruz.. Bu halka karşı çıkmaktan başka birşey değildir. Halkı «bizim katımıza çıkarmak» diye bir şey olamaz. Dosteevski burada «halkla halkın katına» çıkmak diye bir sorun koymuştur. Bunun da Avrupaya değil Rus gerçeğine bakılarak kurulacağını söyledi ve öyle oldu.

Batı kültürü bir sınıflaşma yarattıkça, kendi içinde de, bizde de azrarlıdır. Şimdiye değin de Türkiyede batı kültürü sadece bu sınıflaşmayı yaratmıştır. Beni halkımdan ayırmıştır. Hepimizi halkımızdan ayırmıştır. Sanatta, bu, Batıya göre sanat yapmak gerekçesini ileri sürmüştür ki bugünkü durumumuz bunun en iyi bir şekilde göstermektedir: Bir sanatımız yoktur.

Benim için batılı olmak, ya da Batı'dan yana olmak kendi değerlendirmemizi yapmaktan başka birşey değildir. Aslında, batının yapısı da budur. Böyle bakıldığı zaman bir anlamı vardır. Yani Batı bana benim değer ölçümü buldurmağa yarar. Benim amacımsa kendim olmaktır. Bunun dışında benim için batı diye bir şey yoktur.

(1) Kimileri bunu, salt günümüzü yaşamakla toplumsal olmakla, yapacağını sanıyor. Oysa bu sorunun bir yöüdür ve ypatıklarını doğrulamaz. Sanatla ilgili değildir.

Benoist Rey

ONURSUZLUK TÜRKÜSÜ

Unutmıyacağım hiç Cezayirsel parçalanışı, can-çekişmenin dört bir yelinde. Ne çocukları, yıkıntılarda ağlar birini arıyan. Ne adamları, şafağınan kurşunlanan, geceleyin boğazlanan, utanç duvarları arasında, Ne baş eğdirilmiş kadınları, ne zorbanın iğrenç gülümseyişini, arkadaşım.

Unutmıyacağım hiç dağdaki yangınları, delik deşik kuzuları, kim vurduya giden. Ne kin düzlüklerini, sıram sıram acı dizilerini. Ne takma bakışını önderlerin, kıyın kırım düzenleyicilerin. Ne de işkence, vurup kırma, taşlı sopalı sakatlama karşısında gülüşlerini..

Düşe kalka aşarak düzgü düzen tanımazlığı ve saçmayı, unutmıyacağım hiç ne demek olduğunu savaşamızın, yirmi yaş savaşının.

İnsan olmaktan daha az, ama namussuz olmaktan daha çok birşeydir savaşmak.

Türkçesi: TEO

CEHENNEM VE AKIL

Albert Camus

Yirmi yıl önce 5 Ağustos 1945 de Hiroshima'da patlatılan atom bombasını ilk protesto eden Albert Camus oldu: 8 Ağustos 1945 de şu yazısıyla:

Dünya neyse odur, küçük birşeydir yâni. Radyo, gazeteler ve haber ajanslarının atom bombası konusunda ortaya çıkardığı korkunç konser sayesinde dünden beri her kişi biliyor bunu. Gerçekte, harlı açıklamalar kalabalığı ortasında bize öğretilen: ayaktopu irilığinde bir bombayla orta büyüklükte herhangi bir kent yerle bir edilebiliyor. Amerikan, Ingiliz ve Fransız gazeteleri atom bombasının geleceği, geçmişi, üreticileri, fiyatı, barışa yatkınlığı ve savaşçıl etkileri, siyasal vargıları, dahası bağımsız karakteri üstüne allı pullu yazılar döşeniyorlar. Bir cümleyle özetliyelim: Makine uygarlığı vahşiliğin son kertesine ulaşmış oluyor. Az ya da çok yakın bir gelecekte topluca intihar ya da bilimsel fetihlerin *akıllıca kullanılması arasında* bir seçme gerlkecek.

Bekliye dururken, önce insanoğlunun yüzyıllardır gerçekleştirmediği en korkunç kudurganlık yıkımı hizmetine giren böyle bir buluşu kutlamak *densizliğine izin* var. Hiçbir denetimi olmıyan, her türlü zorbalık yırtılışlarına elveren böyle bir dünyada adalete ve insanların küçük mutluluğuna ilgisiz kalan bilim, örgütlü öldürülme adıyor kendini, dirençken ülküçülük dışında, şüphesiz kimse şaşmıyacaktır buna.

Insanın kaderine ilişkin doğru bir düşüncesi olması için bu buluşların ne mene şeyler olduğu yazılmalı, çizilmeli, duyurulmalı dünyaya.. Ama bu korkunç açılımları alımlı ya da alaylı bir edebiyatla donatmak çekilmez birşeydir.

Işkenceli bir dünyada solumak kolay değildi gerçi. Kesin sonuçları olan *yeni bir boğuntu* önerildi bizlere. Ona ne şüphe, insanlığa son şansı sunuluyor. Bu da gazeteler için bir özel baskı vesilesi olabilir hani. Ama bu daha kesinlikle bazı düşünmelere ve çok susmaya konu olmalıdır.

Imdi, gazetelerin önümüze sürdüğü uydurma romanı çekingenlikle karşılamak için başka nedenler de var.

Reutler Ajansı dış haberler yazarının bu buluşun andlaşmaları geçersiz ya da Potadam kararlarını bile gereksiz kıldığını bildirmesine bakılırsa, Rusların Koenigsberg'de ya da Türkiye'nin Çanakkale Boğazı'nda olmalarına aldırış etmediği görülüyor. Bu güzel uyumun bilimsel *ilgisizliğe epeyce* yabancı amaçları olduğu savunulamaz.

Yanlış anlaşılmasın. Japonlar Hiroshima'nın yıkılışından sonra ve yılgınlık etkisiyle boyun eğerlerse sevinirlz buna. Ama böylesine ağır bir haberden, uluslararası gerçek bir toplum yararına, şunları daha bir güçle savunmak kararından başka birşey çıkarmak düşüncesine karşı koyuyoruz: büyük devletlerin küçük ve orta uluslardan daha üstün hakları olmıyacak, yalnızca insan aklının etkisiyle kesin bir yıkım, belâ durumuna gelen savaş şu ya da bu devletin isteklerine ya da öğretilerine (doktrinlerine) bağlı kalmıyacaktır.

Insanlığın önüne getirilen korkunç yollar karşısında daha da iyi görüyoruz ki, barış güdülmeğe değer tek kavgadır. Bu artık bir dilek değil, ama halklardan hükümetlere doğru yükselmesi gereken bir *buyruktur*, ya cehennemi ya aklı kesenkes seçmek buyruğudur.

●

ULVİ URAZ

Küçük Sahne — Ulvi Uraz Tiyatrosu bu yıl perdesini çağdaş bir Rumen güldürüsü ile açıyor. Bu 30 yaşındaki genç Rumen Alexandru Mirodan'ın «ALTIN YUMURTLAYAN HOROZ» isimli toplum taşlamasıdır. Carl Chessman olayından hareket eden yazar bugünkü Amerikan toplumunun yaman bir eleştirmesini çok kıvrak bir güldürü çerçevesinde yapmaktadır. Eseri, bu yıl Şehir Tiyatrosundan ayrılıp, küçük sahneye katılan Zihni Küçümen dilimize çevirmiş ve sahneye koymuştur. Provaları ilerleyen oyuna 1 Ekim'den itibaren başlanacaktır. ULVI URAZ bu yıl Zihni Küçümen'den başka, Ali Yalaz, Bilge Şen, Gül Akelli gibi oyuncularla da kadrosunu takviye etmiştir.

OKURKEN

FERHAD İLE ŞİRİN

Fethi Naci

1

Biz, bu sayfalarda, «Türk sanatçısı geçmişimizin kültürel ve sanatsal değerlerinden yararlanabilir mi?» diye sual eyler iken, san'atçılarımız yazarlarımız bu konudaki düşüncelerini açıklar iken, cevapların en güçlüsü, en somutu Nâzım Hikmet'ten geldi: «Ferhad ile Şirin.» 1948 yıllarından, uzaklardan, yad elleri dolaştıktan sonra.. 1948 yıllarından, uzaklardan, insanların umutla, hayranlıkla Ferhad'ın gürzünün sesini dinlemekle meşgul oldukları bir dönemden, çeşmelerden suyun akmadığı, «Bu kayaların da delinmesi çok mu sürer?» sorusuna «Belli olmaz... Kalınlığını dışardan ölçmek mümkün değil ki... Toprağın altında..» cevabının verildiği çağlardan... Çocuklu kadınların «Gürzün sesini dinle, oğlum.. Gürzün sesini dinle...» dedikleri çağlardan... «Dağı delen yüz batmanlık gürzün sesi Tekmil şarkıların, mahlûkların, âletlerin sesini bir araya getir, işte öyle bir ses. Korkunç, fakat bilemediğin gibi güzel. Acı, fakat bilemediğin gibi umutlu...»

Nâzım Hikmet'in Ferhad ile Şirin'i de öyle: Korkunç, fakat bilemediğin gibi güzel; acı, fakat bilemediğin gibi umutlu. Bir masal havasının içinden, şiirle nesrin haşrüneşr olduğu bir dünyadan bitmez tükenmez bir âşık Ferhad, bir Ferhad usta geliyor. *Halk gibi* sonsuz, *halk gibi* sürüp giden bir Ferhad.. Yapışıp yüz batmanlık gürzün sapına dağları delen, suyu akıtmak için.. Ve âşık Ferhad: «Şirin'in yüzü beyaz bir aydınlıktır kafamın içinde. Senin ışığın gibi bir şey, uzak, beyaz.. Hayır, yalnız bu kadar değil, yani anlıyor musun, yani hayal, hatta hayalet gibi de değil. Ilık bir şey, sıcak bir şey, canlı bir şey, dayanılamayacak kadar canlı, kıvıl kıvıl, sonra yakın, kendi derimden daha yakın bana. Sonra her yerde, sende, çınarda, gürzümün üstünde, rüzgârın sesinde, buraya beni görmeye gelen insanların yüzlerinde, her yerde...»

Aşka ve insanlığa bir övgü oluvermiş Ferhad ile Şirin Nâzım Hikmet'in elinde. Aşka ve insanlığa övgü, insanın yaratıcı gücüne övgü... Bireye karşı duyulan aşkla toplum sevgisinin birbirinden ayrılmaz hale gelişi; birbirine karşıt olmayıp, birbirini tamamlayışı... Ferhad'ın Şirin'e söylediklerini düşünüyorum: «Seni unutmak dünyayı sevmeyi, insanları sevmeyi, çeşmelerden akacak suyu sevmeyi unutmaktır.» Bir de Ferhad'ın Şirin'i görünce söylediği bir cümle var, bir mısra gibi günlerdir tekrarlayıp duruyorum: «Ferhad usta, Ferhad usta, bu güzellik niçin mahzun eder seni?»

Yalnız güzellikte değil, insanın yüceliğinde, insanın kendini, aşmasında, başka insanlar için, «çeşmelerden suyun akması için» hep kendinden vermesinde de bir şey var ki beni mahzun eder. Ve Nâzım Hikmet'in eseri baştanbaşa bu yücelikle, bu kendini aşmayla dolu. Kendini aşan, yücelen, ama insan kalan insan; hem gülmesini, hem ağlamasını bilen insan... Nâzım Hikmet, «Piraye» ye yazdığı mektupta, «Onun içine, şöyle uzaktan uzağa da olsa, biraz da kendi maceramızı —farkına varmayarak— koymuşum.» diyor. Sadece eser mi beni böylesine duygulandıran? Bir etkisi yok mu *bu sözlerin? Bilmiyorum. Söyle* diyebilirim belki: Kişisel bir macera, bir yerde, kişisel olmaktan çıkıyor, dağları delip suyu akıtmak isteyen bütün insanların macerası oluveriyor. Ferhad ile Şirin'e, çağımıza yakışan o güçlü, o kalıcı özü katan da bu oluyor. Çünkü dün de yapışıp gürzün sapına çeşmelerden su akıtmaya çalışanlar vardı, bugün de var, yarın da olacak.. Bir son durak yok bu gelişmede. Dün de çeşmelerden sular akmaya başlayınca testilerini ilk dolduracak olanlar, «Ne suyu. On yıldır bekliyoruz. Bir on yıl daha beklesek nafile. Zaten o zamana kadar kim ölür, kim kalır? Boş ver *böyle dalgalara» diyorlardı. Bize de böyle* dediler. Bizden sonrakilere de böyle diyecekler bulunacak elbet.. «Fakat ben o zaman dünyada yokum. Olmayayım, şırıl şırıl akan çeşmede naksım kalacak ya».

Nâzım Hikmet, «Masal unsurunu fona aldım, bu unsurun bilhassa sembolik ifadesinden faydalandım, fakat realist çalıştım.» diyor. Bu çalışma, geçmişimizin değerlerinden nasıl yararlanılabileceği meselesine eşsiz güzellikte bir örnek getiriyor. Sonra o konuşma dilinin güzelliği o tertemiz, ısıl ısıl Ferhad'ın akıtmaya çalıştığı su gibi berrak Türkçe; o cümleleri ustaca yarıda bırakıvermeler..

Hay Allah! Gene o cümle: «Ferhad usta, Ferhad usta, bu güzellik niçin mahzun eder seni?»

2

YÖN'ün geçen sayısında Ferhad ile Şirin'i *«Gülriz Sururi Engin Cezzar Topluluğu» nun* oynayacağı bildiriliyordu. Bu yıl perdelerini Nâzım Hikmet'in oyunu ile açacaklarmış. Yayınevlerinden sonra sıra tiyatrolarda mı, demiyorum. Otuz yıl sonra sahnelerimizde yeniden Nâzım Hikmet diyorum. Elbette güzel, diyorum.

Ama o haberi okuyalı beri bir kaygıdır aldı beni. Ferhad rolünü Engin Cezzar oynayacakmış. Eseri sahneye kimin koyduğunu sordum eşe dosta; sahneye koyan da Engin Cezzar...

Hem Ferhad ile Şirin sahneye konması güç bir oyun, hem de Ferhad rolü özel bir yorum isteyen bir rol. Önce Nâzım Hikmet'in şiirini bilmek gerek. Sonra Nâzım Hikmet'in macerasını. Sonra Nâzım Hikmet'in «Hem zaten çeşmelerden su akmadı ve insanlar ümitle, hayranlıkla Ferhad'ın gürzünün sesini dinlemekle meşguler.» sözündeki yaşanmış acıyı... Sonra, eserin özüne sinmiş o aşka, o insana övgü havasını verebilmek...

Engin Cezzar, böylesine güç, böylesine sorumlu bir işe giriştiğine göre elbette bunları düşünmüş olmalı. Dileğimiz, başarısını yürekten alkışlamak. Ama, ne yalan söyliyeyim, gene de bir korku var içimde: Ister misiniz Engin Cezzar Nâzım Hikmet'in Ferhad'ını bir «Keşanlı Ferhad» haline getirsin!..

Ferhad ile Şirin. De Yayınları. Baskıya hazırlayan: Memet Fuat. Kitabın sonunda Nâzım Hikmet'in Ferhad ile Şirin hakkında 1948'de karısı Piraye'ye yazdığı mektuplardan parçalar var. 84 sayfa. 3 lira. (Evet, 3 lira)

Bertolt Brecht

YENİ KUŞAK İÇİN

Evet, karanlık bir devirde yaşıyorum.
Deli diyorlar dürüst söz edene.
Kırışık yok yüzünde taş kalplilerin;
Gülen varsa
Henüz
Başına geleceği bilmemektedir.

Bu nasıl bir devir bu!
Suç sayılır ağaçlardan söz etmek.
Oysa bu, haksızlığa karşı bir susuştur.
Kişi sokakta rahatça yürürse
Dostlarının derdinden uzak değil midir?

Evet, hayatımı kazanıyorum.
Ama, inanın, bu bir tesadüf.
Olaylar yardım etti bana.
Yediğim ekmek hakkım değil aslında.
(Şansım iyi gitmezse işim bitiktir).

Bana; ye, iç diyorlar. Bulduğuna da şükret!
Ama nasıl yiyip içebilirim, nasıl;
Lokmalarımı açların elinden kaparak,
Suyum susuzların hakkı iken?
Gene de yiyor, içiyorum ben.

Akıllı olmak isterdim.
Eski kitaplarda aklın tanımı:
Kaçıp kavgadan uzağa,
Korkmadan
Zor kullanmadan
Iyilik yaparak kötülüğe karşı
Yaşa kendi hayatını —
Akıllılık gayeye ulaşmak değil,
Unutkanlık demek akıllılık.
Bu iş bana göre değil, yapamıyorum:
Karanlık bir devirde yaşıyorum.

- 2 -

Açlığın hüküm sürdüğü
Karışık günlerde geldim kentlere.
Ayaklanan kişilerle karşılaştım
Onlarla bir olup ayaklandım.
Böylece günler geçti,
Bu dünyada benim olan günler.

Karnımı *kurşuna dizilenler arasında doyurdum.*
Cinayetler gölgeledi uykumu.
Ilgisiz sevdim, sevdiğim zaman.
Usançla seyrettim kendimi.
Böylece günler geçti,
Bu dünyada benim olan günler.

Benim zamanımda sokakların sonu bataktı.
Ben olmasam
Daha kaygısız olacaktı baştakiler.
Bu yüzden sözlerim beni ölüme attı.
Çaresizdim.
Tek umudum buydu.
Böylece günler geçti,
Bu dünyada benim olan günler.

Insanlar kuvvetsizdi.
Erekleri uzak.
Kolayca görüyor,
Erişemiyorum.
Böylece günler geçti,
Bu dünyada benim olan günler.

- 3 -

Bizi boğan bu selden
Kurtulacak olan sen,
Düşün -
Acizmizden söz ettiğin zaman
Bunu doğuran karanlık devri düşün.
Biz pabuçtan çok ülke değiştirdik
Kavgamızda ümitsizdik.
Her yer haksızlıkla doluydu
Ve karşı koyan yoktu.

Biz iyi biliriz:
Yokluğun ezgisinde
Kırıcı olur kişi.
Haksızlığa isyanı
Dikleştirir sesini.
Yazık,
Iyiliği kurmak isteyen bizler,
Iyi olamadık.

Sen:
Bütün bunlar geçince
Insanlığa yardım edecek olan
Sen,
S u ç l a m a b i z i !

Çeviren: Ekin Duru

AMERİKANIN MİLLİYETÇİLİKLE SAVAŞ POLİTİKASI

Meclis tâtile girmeden önce, heyecanlı bir oturumdan çıkan senatörler, «Demek Türkiyede 20 bin Amerikan askeri varmış ve bunlar memleketin belli bir bölgesinde kurulacak bir devlete askeri ve ekonomik yardım nasıl ulaştırılacak diye bizden habersiz manevralar yaparlarmış!..» şeklinde endişeli endişeli konuşuyorlardı. Daha önce Kontenjan Senatörü Sadi Kocaş, Amerikan üslerinin durumuyla ilgili bir soru sormuş, fakat soru uyutulmuştu. Herkesin bildiği gibi, Karamürsel, Samsun, *Sinop, Trabzon, Diyarbakır, Adana, İzmir, Boğaz*lar, Ankara v.s. gibi çeşitli iller ve bölgelerde yabancı üsler vardır. Yeni *yeni* üsler inşa *edilmektedir. Ayrıca* ülkenin her tarafına dağılmış ikinci derecede ufak üsler mevcuttur. Bütün bunlar hakkında, T.B.M.M.'nin ve Türk kamu oyunun pek bilgisi yoktur. Ancak 6860 sayılı kanunla tasdik edilen anlaşma, bu üsler için gerekli «devlet malı arazi ve binalar ile sâbit tesislerin bilâbedel» verilebileceğini ve müttefik karargâhlarının ihtiyaç duydukları mülk ve tesisler için mukaveleler yapılabileceğini belirtmektedir. Anlaşma, «Türkiyede müttefik karargâhlar bulunduğu müddetçe yürürlükte kalacak» ve «iki tarafın müşterek mutabakatı» olmadıkça değiştirilemiyecektir. Üslere, Türk *yetkililerin sokulmadığı*, üslerden *bizden habersiz casus uçakların* uçurulduğu bilinmektedir. Bunların dışında, Amerika ile imzaladığımız daha bir çok yayınlanmamış anlaşmalar vardır. Bu anlaşmaların Amerika'ya, hükûmetin talebi üzerine müdahale hakkı tanıdığı gazetelerde yazılmıştır. Esasen Amerika, kendisine taraftar hükûmetleri iş başında tutmak için, arka sayfa yazımızda okuyacağınız üzere, çeşitli gizli faaliyete girişmekte ve bu iş için yılda bir milyar dolar harcamaktadır.

En ciddi Avrupa ve Amerika gazeteleri, Amerikanın bu tip çeşitli faaliyetlerini açıklayan vesika niteliğindeki ibret verici yazılar yayınlamaktadırlar. Bu vesikaları, milliyetçilerin dikkatle okumaları dileği ile *sütunlarımıza alıyoruz. Ve bir defa daha* «BÜTÜN MİLLİYETÇİLER BİRLEŞMELİDİR» diye haykırıyoruz. Günlük kavgalar, ya da teorik tartışmalar arasında, asıl meseleyi genellikle unutan ilericiler için tehlike çanlarını çalmayı, seçim savaşının hızlandığı şu günlerde YÖN, en büyük görev bilmektedir.

CI faaliyetinin fikir ve aksiyon plânında yürütülmesi, «Hükûmet liderlerinin özel grubu» adı verilen bir komiteye aittir. Komite, CI genel deyimi altında girişilen çeşitli faaliyetlerin koordinasyonunu sağlamak amacıyla her perşembe günü toplanır. «Özel Grup» a bir Dışişleri Bakan Yardımcısı başkanlık eder. Gruba genellikle Savunma Bakanı Yardımcısı, Dış Yardım Direktörü, CIA Başkanı, USIS (Amerikan Haber Ajansı) Direktörü, Genelkurmay *temsilcileri ve bir* Beyaz Saray görevlisi dahildir. Komite, yapılması gerekli işleri inceler, faaliyetin sınırlarını çizer ve bunun için uygun bulduğu askeri, ya da sivil teşekkülü görevlendirir. Vietnam, Laos, Tayland, Iran, Kongo, Bolivya, Koolmbiya, Peru, Venezuella gibi milliyetçi ve devrimci kaynaşmalar olan bir çok ülkelerdeki programlar bu komitenin yönetiminde yürütülmektedir.

Devrimci ve milliyetçi hareketleri önleme faaliyetleri, askeri ve sivil olmak üzere iki çeşittir. Askeri açıdan temel unsur, «Ordu Özel Kuvvetleri - Army's Special Forces» dir. Bu kuvvetin başlıca görevi, gerek *mahallinde*, gerek *A.B.D.'de*, Amerikaya bağlı hükûmetlerin kuvvetlerine devrimleri önleme tekniklerini öğretmektir. Ordu Özel Kuvvetleri 6 bin kişilik bir öğretici kadroya sahiptir. Amerikada, bu kuvvetler 24 bin kişilik yabancı askeri eğitmektedir. Bu yabancı askerlerin 2 ilâ 3 bini, tamamen devrimlere karşı koyma uzmanı olarak yetiştirilmektedir. Diğer taraftan Amerikanın dış ülkelerdeki askeri okullarında da eğitim yapılmaktadır. *Meselâ Panama'da Jungle Savaşı Okulu*, Okinawa'da Devrimlere Karşı Koyma Okulu vardır. Almanya'da bir okul da, Avrupalı ve Amerikalı askerleri *Afrikadaki* milliyetçi hareketlere karşı yetiştirmektedir.

Devrimlere karşı koyma eğitimi, bütün Amerikan ordusunda uygulanmaktadır. Deniz, kara ve hava kuvvetlerinin, bu amaçla yetiştirilmiş özel birlikleri vardır. Bütün subaylar CI eğitiminden geçirilmektedir. Savunma Bakanlığı ile Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri, CI araştırma programları uygulamaktadırlar. Yıllık araştırma giderleri, 50 milyon dolardır. «*Uzak Bölge Anlaşmazlığı*» başlığı altında sâdece Savunma Bakanlığının yürüttüğü Araştırma Programı, 28 milyon dolara erişmektedir. *(Bu programlardan birinin* hikâyesini, orta sayfa yazımızda okuyacaksınız).

Devrimlere karşı koyma faaliyetlerinin askeri olmıyan tarafını *A.I.D* yürütmektedir. A.I.D.'nin 80 milyon dolarlık CI bütçesinin yarısı, Vietnam'da harcanmaktadır. Faaliyetin amacı, Amerikaya bağlı hükûmetlere, halkın sevgisini kazandırmaktır. Ayrıca «kamu güvenliği» adı altında, 24 ülkede polis kuvvetleri yetiştirilmektedir. Washington ve Panama'daki polis *akademileri ve dış ülkelere gönderilen* uzmanlar, Amerikaya bağlı hükûmetlerin polislerine, hükûmet aleyhtarı faaliyetler hakkında *nasıl daha iyi bilgi top*lanabileceğini, halkın sempatisinin nasıl kazanılacağını v.s. öğretmektedirler.

En geniş CI faaliyeti, şüphesiz CIA tarafından *yapılmaktadır. «Siyah» denen* psikolojik harbi yürütmek, Amerikaya bağlı hükûmetlere karşı olan devrimci grupların arasına sızmak ve yanlış haberlerle onları yanıltmak, CIA'nın görevleri arasındadır. Domuzlar Körfezi fiyaskosundanberi, CIA gizli faaliyetlerin bir kısmını yürütmektedir. *Halkın, bir şeylerin olacağını* hissettiği, fakat kimin ne maksatla birşeyler hazırladığını bilmediği *gizli faa*liyetler (gelecekteki bir istilâ için Kübalı mültecilerin yetiştirilmesi gibi) CIA'nın alanına girmektedir. Tamamen gizli faaliyetleri ise, Savunma Bakanlığı yürütmektedir (Kuzey Vietnam'da gerilla faaliyetlerinin geliştirilmesi gibi). Tamamen gizli CI faaliyetlerinde hareketin yürütüldüğü ülkelerdeki Amerikan Büyükelçisine *dahi en ufak bilgi verilmez.* **Teoriye göre, faaliyet duyulur ve yalanlamak gerekirse, Büyükelçinin tekzibinin gerçek havası taşıması için, onun her şeyden habersiz olması gereklidir!**

Dışişleri Bakanlığı da Arlington'daki «Dış Hizmet Enstitüsü» nde Bakanlıklararası Millî Seminer adı verilen bir program *düzenlemektedir*. Program, büyükelçileri ve yüksek memurları yetiştirmektedir. Dışişleri Bakanlığı, devrimci hareketleri önleme yerine, «Dış Ülkelerdeki İç Savunma» deyimini kullanmayı daha diplomatik bulmaktadır.

CI giderleri yılda 500 milyon doları bulmaktadır. Vietnam ile birlikte, bu miktar 1 milyar dolara erişmektedir. *Gazetelerde yer almayan ve gizlilik içinde yürütülen* CI faaliyetleri, Iran'da, Guatemala'da, Venezuella'da, Güney Doğu Asyada ve *Orta Afrikada olayların seyrini değiş*tirmiştir.

DEVRIMLERI ONLEME TEORISYENI

Ordu dışı askeri faaliyet (paramiliter) programlarının mimarı, eski iktisat tarihi profesörü Walt W. Rostow'dur. Halen Dışişleri Bakanlığında Politika Plânlama Konseyi Başkanı olan Rostow, «Dünya Arenasında Amerika» ve «Ekonomik Büyüme Aşamaları» adlı iki kitabın sahibidir. Rostow'a göre bir ülke, geleneksel *toplumdan* modern sanayi toplumuna çeşitli aşamalardan geçerek gelir. Kalkınmanın «kendi kendini besleyen» hale erişmesinden önce, «kalkış - take-off» aşamasından geçilir. «Kalkış» dönemi, devrimci hareketler için en uygun aşamadır. Ama *bu aşama aşılmadıkça*, gelişme hâlindeki toplumlar istikrara kavuşamazlar ve demokratik kurumlara sahip olamazlar.

Devrimci hareketleri önleme teorisi, Rostow'un bu görüşüne dayanmaktadır. Denilmektedir ki, az gelişmiş ülkelerde demokrasi imkânsızdır. Önce iktisadi kalkınma sonra demokrasi gelir. Zira, demokrasi, büyük kısmı okumuş ve halkın ihtiyaçları karşılanan bir toplumda mümkündür. Kalkınmanın ilk *aşamalarında*, istikrar, demokrasiden daha önemlidir. O halde Amerikan askeri ve malî gücünün başlıca görevi, mevcut rejimleri (yani Amerikaya bağlı hükûmetleri) güçlendirmek ve onları devrimci hareketlerden korumaktır. CI faaliyetleri bu amacı gütmektedir.

(Yazar, bundan sonra, Amerikaya bağlı yabancı hükûmetler ilkesini kabul etmekle beraber, uygulanan CI programlarını tenkid etmektedir).

DOKUZ TENKID

1 *Milliyetçi devrimci* hareketleri önlemeye teşebbüs etmekle halka dayanmayan ve başlıca görevleri Amerikan malî ve askeri çıkarlarını korumak olan meşruiyeti şüpheli kukla hükûmetleri desteklemekteyiz.

2 CI faaliyetleri, öyle teşebbüslerdir ki, bir defa başlatılınca nerede durdurulabileceği bilinemez. Gizli faaliyetler, kontrolsuz yürütülmektedir. *Kennedy, Domuz*lar Körfezi istilâsının başarısına pek inanmadığı halde, CIA uzmanlarının ve Kuvvet *Komutanlarının düşüncelerine* karşı gelmek istemediği için, harekete rıza göstermiştir.

3 CI faaliyetlerinin hareket noktasını teşkil eden, «önce kalkınma, sonra demokrasi» görüşü, bazı bakımlardan şüphelidir. Ekonomik kalkınma çeşitli şekiller alabilir ve azınlığa ya da geniş halk kütlelerine dayanan iktidarlar tarafından da yürütülebilir.

4 CI faaliyetleriyle, bir milletin iç işlerine müdahale etmekte ve onu kendi yönümüzde yürütmek istemekteyiz. Amerikan toplumu için böyle bir müdahaleyi asla kabul etmiyeceğimiz âşikârdır. Amerikan bürokrasisi, kendi ülkesinde, yabancı *ülkelerde yaptıklarını uygulasa, ortaya* çıkacak mahzurlar kolayca tahmin edilebilir.

5 CI faaliyetlerinde, etkilenmek ve ka*derleri çizilmek istenen halkların* gerçek istekleri gözönünde tutuluyor mu? Bu toplumlarda önemli azınlıklar, köklü dönüşümlerden yana olabilirler. Bunları engellemeye ve durdurmaya kalkışmak çare değildir. Yabancıların iç işlerine karışmaları, belki de bu grupların daha *azimli davranmalarına yol açabilecektir.*

6 Bütün milliyetçi - devrimci hareketlerin dışarıdan yönetildiğini düşünmek eğilimindeyiz. Başka ülkelerin iç işlerini düzenlemekle görevli teşekküllerimiz, gerçek milliyetçi hareketleri - ki dış yardım da alabilir - ötekilerden nasıl ayırabilecektir?

7 CI faaliyetlerimizle biz kimleri güçlendiriyoruz? Genellikle bir zengin sınıfı ve bir askeri grubunu desteklemekteyiz. Onları halkın sosyal refahına yöneltme çabamız lâfta kalmaktadır. Bunları güçlendirmekle, aslında devrimci hareketlerin dışındaki bütün sosyal değişme yollarını kapamış olmuyor muyuz?

8 CI faaliyetleri ile kimlere zarar veriyoruz? Vietnam'da asıl ıstırap çekenler, evleri yakılıp tarlaları yok edilenler masum halktır.

9 CI faaliyetleri, kamu oyu ve kongre kontrolünün hemen hemen tamamen dışında kalan bürokratlar tarafından yürütülmektedir. Amerikan politikasından ve değerlerinden gittikçe uzaklaşan bu gizli çalışan bürokratlar, başka toplumlarda sosyal kuvvetler dengesini etkileyecekler, bu toplumlar Amerikayı onların davranışına göre değerlendireceklerdir. Bu, çıkar yol değildir.

(Harvard Üniversitesi yayınlarından Correspondent dergisinde çıkan incelemenin özetidir)